

Kimɔ Tom Yesus Krist te yi Jaŋ ketima

Mekana mete yɔkɔ, yo Jaŋ kete yo. Ke njoka bejeka be Yesus, yo nye Yesus jekima kwadye (Jɛ 20:2). Dinɔ sangwe ɔa nde Sebede. Jaŋ kelma mesay bene Piyer (Bt 3). A ketima sendi yiŋa mekana yitati (1/2/3 Jaŋ), ɔy sendi mekana me Punja meyasi.

To mekana mete yi nye ketima ké téɔya nde, *Krist nye Njambye. Jeko kwá kwangɔ a kéti yo, né ɔomɔ tiki temɔ nde, Yesus nye Krist, Mɔnɔ Njambye, né ɔo be ne jɔngwe keto dɛnɔ ɔyene (Jɛ 20:21). Ke moy mekana mene Jaŋ ke tedye tɛri Yesus: Nye Mɔnɔ Njambye. Njambye tomma nye njese ke meneti maka. E nye diki lepo ndi yasi te yi Njambye dikima lepo nye nye nde, a lépi ké.

Wuse yakama ɔake mekana maka ke nyanɔwe menɔabiye yitan jo yiba:

1. Yesus Mɔnɔ Njambye, nye yi ɔo jeba nde Lepi ko ɔa kete kpo ne kpo. A njá jadye ne membundɔ nda ɔomɔ hene (kumte 1).
2. Jaŋ te mo tɔpuna ɔomɔ ke mɔrɔku ke lepo yasi te yi nye duwá ne ngbak ngbak ke kasi Yesus (kumte 1).
3. Yesus Mɔnɔ Njambye ke tedye ngungudye ne ke mesay mene ke misi me ɔomɔ (kumte 1-12).

4. Yesus Mɔnɔ Njambiye ke tedye mekwadya ke mesay mene (kumte 13-17).
5. Yesus Mɔnɔ Njambiye nya yotu ne ne sadaka (kumte 18-19).
6. Yesus Mɔnɔ Njambiye ke punje yotu ne tedye ke kon womiya ne (kumte 20).
7. Yesus Mɔnɔ Njambiye te e womiya ko njuku jonɔwe (kumte 21).

Kasi Mo te yi bo jeba nde Lepi ko

¹ Piɔ te yi Njambiye ti pa kusɔ mboko na, yoko yi bo jeba nde Lepi*^{f1}* ko ba kete. A ba bene Njambiye. Lepi te ndi Njambiye. ² Yoko yi bo jeba nde Lepi ko ba bene Njambiye piɔ te yi Njambiye ti pa kusɔ mboko na. ³ Yoko yi bo jeba nde Lepi ko kuse meyasi hene. Ke meyasi mete yi diyee ke, kine nye na, ko ma yana wete ne wete ti kusuna na. ⁴ A ba njuku jonɔwe, e jonɔwe te be mejasi mete yi bomo. ⁵ Ma mejasi mete ke pano ke moy yitil. Yasi wete, yitil ti jaye mejasi na.

⁶ Njambiye tomma wete mbam njesɛ. Dino dyene ba nde Jan. ⁷ A nja, na nje pel yasi te yi nye beɔma ne yi nye duwa ke kasi mejasi maka, ne bomo hene kwa ne nje yasi te yi nye pele ke yi tikɔ ne temo ke mejasi mete. ⁸ Ndi nde, gba nye ne nguru wene ti be mejasi mete na. Yasi wete, a njaki, na nje lepi yasi te yi nye beɔma ne yi nye duwa ke kasi mejasi mete. ⁹ Mejasi mete ba gbate kpasa mejasi mete yi nje ke to meneti paniye puye nye mumo hene.

¹⁰ Yoko yi bo jeba nde Lepi ko ba ke to meneti. Sendi, Njambiye kwanma ne nye yi kusɔ ne

meneti. Yasi wete, botu be meneti maka ti duwe nye na. ¹¹ A ka ke dya dyene. Ko dete, bemañ ti jaye nye na. ¹² Yasi wete, bomo hene be jayma nye tiko temo ne nye, a kelma nde, bo njaki nje be bono be Njambiyе. ¹³ Botu bete ti njaki nje be bono be Njambiyе ne nje te yi membundo nda yi nyari ja ne monosike ho nda yi mbam kwadye be ne bonosike ke na. Yasi wete, yo nde, yo Njambiyе nye bo jonja jongwе.

¹⁴ Yoko yi bo jeba nde Lepi ko nja yensa be gba mumo ne membundo. E nye diyе ke njoka su. A ba tondunate ne ngikwa ne gbakasi. E wuse bene nyangwe mekele mene, nyangwe mekele mete yi Da nya Kiko Monо wene deti te yi kelo. ¹⁵ Jan lepima yasi te yi nye duwa ke kasi ne, e nye kembidya lero nde: «Yo nye yi mi dikima lero nde: <Yoko e ta nje ke kon mbe ko kwa mi, keto nye kete kpo ne kpo. Yasi wete, mi njaki nje mbe njime.> » ¹⁶ Wuse hene bonma kwalо kimo meyasi hene te yi yo tondunate ke moy temo ne ke. ¹⁷ Njambiyе kwanma ne Moyisi yi nye ne wuse membonga mene. Yasi wete, yi tedye ngikwa ne gbakasi nye bomо, a nja kwa ne Yesus Krist. ¹⁸ Ko mumo wete ne wete ti bene Njambiyе wete yeso, soñe ndi Kiko Monо Njambiyе, nye e diyе bene Sangwe nda kol bene jon ko, yo ndi nye kelma nde, bomо dukwe nye.

Kasi Jan te mo topuna bomо

*ke moroku
(Mt 3; Mk 1; Lk 3)*

¹⁹ Wete yeso baña bekum Beyuden be Yerusalem tomma baña botu be nyena sadaka

nye Njambiyε nè ðaŋa botu ðe kando *Levi kè diye Jan nde: «Wε, we nda?» Ε Jan lepε yasi te yi nye duwα ké. ²⁰ Ε nye yeŋsa ne sansaŋ kine sɔɔye yaŋa na lepɔ nde: «Mi yeti mbe *Krist na.» ²¹ Ε ðo nje diye nye nde: «Wε ða nda, we Eli?» Ε nye lepε nde: «Ko na, mi yeti Eli na.» Ε ðo kè mbɔmbu diye nye nde: «Wε mɔ punja melepι me Njambiyε te yi ðo ðikima lepɔ nde, a ta nje kɔ?» Ε nye yeŋsa nde: «Bε.» ²² Ε ðo nje diye nye ndana nde: «Wε ða nda? Lepɔ nye wuse, keto wuse yâkanɔwε kè lepɔ nye botu ðete ðe tomma wuse ðaka. Ndana, we ne ŋguru wɔ lépi nde, we nda?» ²³ Ε Jan lepε nde: «Mi mbe mɔ te yɔkɔ yi Esayi te mɔ punja melepι me Njambiyε lepima nde: «Wete mumɔ ke kembidya ke mɔy koŋgor nde: Wune tɛmbidya nje Baba Mbokɔ ne ŋgben.» » ²⁴ Botu ðete yi ðo tomma ðaka ðα ke njɔŋ *Befarisɛ. ²⁵ Ε ðo diye Jan nde: «Ŋge ðe nde, we yeti *Krist ho Eli ho mɔ punja melepι me Njambiyε, ma keto ŋge yi we nje tɔpe ðomɔ ke mɔrɔku ké?» ²⁶ Ε Jan yeŋsa nye ðo nde: «Mi tɔpa mbe ðomɔ ke mɔrɔku. Yasi wete, yo ne wete mumɔ ke njoka yun yi wune yeti ke duwe na. ²⁷ Mɔ te ta nje ke kɔŋ mbe. Yasi wete, mi ti yaka wunje kɔl menakala ke kol ne na.» ²⁸ Meyasi mete kwâŋnanɔwε ke wete mbey nde Betani ke ŋginje Yurdɛ, ke mbey te yi Jan ðikima tɔpe ðomɔ ke mɔrɔku ké.

Jan ke lepina ke kasi Yesus

²⁹ Misi pupε Jan ðéŋa Yesus ke nje ke yeŋε. Ε nye lepε nde: «Ne ðêŋa *Mɔnɔ Sam Njambiyε ε soŋe mebeyɔ me botu ðe meneti maka kɔ! ³⁰ Yo

nye yi mi ðikima lepɔ mbe kasi ne nde: «Ke kɔŋ mbe, wete mumɔ ta nje, nye kwɔ mi, keto nye kete kpo ne kpo. Yasi wete, mi njâki nje mbe njime.» ³¹ Ke yembe, mi ði be ke duwe teri ne na. Yasi wete, mi njɔ ke mesay me tɔpuna bomɔ ke mɔrɔku, né botu be kando Isarayel duwe ne nye.» ³² E Jan kè mbombu lepɔ ne saŋsaŋ nde: «Mi beŋma Kimɔ Sisij ne misi membe ke piye wule ðyobɔ nda pepɔ nje ðiyɔ ke yotu ne. ³³ Ke yembe, mi ði be mbe ke duwe teri ne na. Yasi wete, yɔkɔ e tomma mi nde, mi njâki tɔpe bomɔ ke mɔrɔku kɔ lepima nye mi nde: «Mɔ te yi we ta beŋe Kimɔ Sisij ke piye nje ðiyɔ ke yotu ne kɔ, yo nye ta tɔpe bomɔ ke Kimɔ Sisij.» ³⁴ Mi beŋma mbe nye ne gba misi membe, e mi lepe nde: Yɔkɔ Mɔnɔ Njambiyè!»

*Jesus ke tɔke bosa bejeki bene
(Mt 4; Mk 1; Lk 5)*

³⁵ Ya tu wete ke kɔŋte, e Jan be ndi ke kiya mbey te yi nye ðikima kè kete ké bene baŋa bejeki bene yiba. ³⁶ Ndana, ke nye ma kaŋe misi beŋe Yesu ke kwɔ ké, e nye lepe nde: «Ne bêŋa, *Mɔnɔ Sam Njambiyè kɔ!» ³⁷ Bejeki bene benɔri yiba wokuma yasi te yi nye lepima ké, e bo teme beŋgwe Yesu. ³⁸ Ke Yesu ma yeŋsa ké, a bêŋa, bo ke beŋgwe nye. E nye diyè bo nde: «Wune sán ŋge?» E bo yeŋsa nye nye nde: «Rabi,» yite nde yekele, «we ðiy ðiyɔ we?» ³⁹ E nye lepe nye bo nde: «Wune njâki beŋe.» Dete, e bo kè ke beŋe mbey ne. E bo kwanɔdye bukwe yesɔ te bene be Yesu. Yo bɔ ke pɔku ŋgimɔ yini te yi bekoko.

⁴⁰ Kε njoka bejεke baka yiβa be wokuma yasi te yi Jan lepima, ε bo temε beηgwε Yesus baka, Andere te maη ne Simōn Piyer bā ke njokate. ⁴¹ Kε kōnte, ε Andere kwā nεdō ke dolo maη wene Simōn lepō nye nye nde: «Wuse beηma Mesi,» yite nde *Krist. ⁴² E nye bυ Simōn kē nō ke yi Yesus. E Yesus kaηe misi beηe Simōn lepō nde: «Dino dyo nde Simōn, dino songwε nde Jan. Bo ta jεba wε nde Sefas, yo Piyer, yite nde tari.»

⁴³ Misi pupε ε Yesus pεse nde, a ke kwā kē Galile. E nye saηgwa ne wεte mbam nde Filip. E nye lepε nye nye nde: «Beηgwε mi.» ⁴⁴ Filip bā mō dya Betsayda, dya be Andere bene Piyer. ⁴⁵ Kε kōnte, ε Filip kwā saηgwa bene Nataniyel. E nye lepε nye nye nde: «Wuse beηma mō te yi Mōyisi ketima yasi ke kasi ne ke mekana me mεmbonnga me Njambiyε te yi nye ketima kε. Botu be punja mεlepi me Njambiyε lepima sendi kasi ne. Mō te, yo Yesus te mōnō Yosep, dya dyene ke Nasaret.» ⁴⁶ E Nataniyel yeηsa nye nye nde: «Kimō yasi te nda yakama wule ke Nasaret kō?» E Filip nje yeηsa nye nye nde: «Inja nje beηe.»

⁴⁷ Yesus beηma Nataniyel ke kē ke yene. E nye lepε ke kasi ne nde: «Yōkō gba mōnō kando Isarayel ne yotu. Ko mōnō yekambiyε te yi seβila mumō yeti ke yotu ne na.» ⁴⁸ E Nataniyel diyε nye nde: «Wε dūkwe mi we?» E Yesus yeηsa nye nye nde: «Piηō te yi Filip tī pa jεba wε na, ke ηgimō te yi wε bā ke nji *figiye kē, mi beηma wε.» ⁴⁹ E Nataniyel yeηsa nye nye nde: «Yekele, wε Mōnō Njambiyε, wε Kumande Isarayel.» ⁵⁰ E

Yesus lepe nye nye nde: «'Yo keto mi lepima nye we nde, mi beɲma we ke nji *figiye, yori yi we tike ne temo ndana ne mi ké? Ma we ta beɲe yiɲa nyanɲwe mekele kwa yike.» ⁵¹ E Yesus ke mbombu lepo nye nye nde: «Gbakasi yi mi lepe nye wune ké: Wune ta beɲe dyobo nyase, beɲe bejaki be Njambiyé ke ke kwey piye yaka ne to *Mɔno mumo.»

2

Yesus ke yeɲsa mɔroku ne menjam

ke Kana

¹ Ya metu yiba ke kɔɲte, e yo be ne yiɲa jeso gwaki ke Kana ke Galile. Nyanɲwe ne Yesus ba kete. ² Bo jebama sendi Yesus bene bejeki bene ke jeso gwaki te. ³ Diyo ké, e menjam siye ke mbey jeso. E nyanɲwe ne Yesus nje lepo nye nye nde: «Menjam siyima.» ⁴ E Yesus yeɲsa nye nye nde: «Nyari, sine we ne lepi te nda? Ngimo te yembe ti pa dyɔ na.» ⁵ E nyanɲwe lepe nye botu be mesay nde: «Yasi hene te yi nye ta lepo nye wune, ne wune kel yo.» ⁶ Yinori nyanɲwe membe yitan jo wete yi bo kelma ne tari ké ba womete. Membe mete dikima be ne mɔroku te yi Beyuden dikima kito ne yotu nda yi membonga me mison yan dikima tedye ke. Mbe te wete yakama bu mendaki nda gomay wete ne numbu te. ⁷ Ndana, e Yesus lepe nye botu be mesay nde: «Wune taya mɔroku tonje membe menori.» E bo taye mɔroku tonje membe ne letete. ⁸ E nye nje lepo nye bo nde: «Wune taya yo ndana ne mbet ke nye mo te e diyé ne kabina medye ko.» E bo

taye kè nye nye. ⁹ E nye bofoe mōrōku menōri yi ma liŋgwe menjam ké, ma a tĩ duwe ne mbey te yi menjam mete wulma nje nō ké na. Yasi wete, botu be mesay, bo botu bete be tayma mōrōku baka duwā to te kimote. Ndana, ε nye kwā kè jeba mbam te ε kelma gwaki kō lepō nye nye nde: ¹⁰ «Kε kabina menjam hene, bo kánda kabō kimō menjam nye bomō. Kε kōnte, bo má nje nye bo yike yi ti kumō nyōŋō ké njime, ke misi man me ke linja. Ma yasi wete, we bakidya yō kimō menjam yí ladye ne ŋgimō te yōkō.»

¹¹ Kε njoka meyekambiyε hene te yi Yesus kelma ké, a kánda ne yōkō yi nye kelma ndana ke Kana ke Galile kō. Dete, a tedya nyanḡwe d̄eti ne, ε bejεke bene tike temō ke yene. ¹² Kε kōnte, ε Yesus seliyε kè ke Kapernawum bene nyanḡwe nè bemaŋ nè bejεke bene. Bo kwanḡya ndi mōnō metu ne mbet mate.

Yesus ke d̄udye botu be d̄yanḡwa

*meyasi ke mbanjō Njambiyε
(Mt 21; Mk 11; Lk 19)*

¹³ Kε ŋgimō te yite jeso *Paska Beyuden bā ke wuta. E Yesus kwā kè ke Yerusalem. ¹⁴ Kε nye ma d̄yā ke mbanjō Njambiyε ké, a dól bomō ke d̄yanḡwe meyasi, be d̄yanḡwe benday, be d̄yanḡwe besam nè be d̄yanḡwe bepepō. A dolma sendi botu be senjina mōni ke d̄iyō. ¹⁵ Ndana, ε nye b̄y mēkōl b̄oyε kelō ne njambala d̄udye bo hene punje womete bene besam ban nè benday ban. E nye si wanjō mōni me botu be senjina mōni tindo metebel bete ke meneti.

16 E nye lɛpɛ nye botu bɛ dyaŋgwa bɛpɛpɔ nde: «Wunɛ lɔndu nɛ mɛyasi mɛtɛ yikɛ waka. Wunɛ tɪ yɛŋsaŋgwɛ tɪ Saŋmbɛ nɛ tɪ mɛjɛŋ na.»

17 Ndana, ɛ bɛjɛkɛ bɛnɛ njɛ takɛ lɛpi tɛ yi yo kɛtinate kɛ mɔy mɛkana mɛ Njambiyɛ kɛ. Yo kɛtinate nde: «Mi kwadɪya tɪ dɪyɔ nɛ temɔ mbɛ hɛnɛ. Yo ta kelɔ nde, mi sɔmbu sɔŋ kɛto tɛ.»

18 Kɛ bɔŋa bɛkum Beyudɛn ma bɛŋɛ dɛtɛ kɛ, ɛ bo diyɛ nyɛ nde: «Yo kwalɔ mɛyɛkambiyɛ tɛ nda yi wɛ ta kelɔ yɪ tɛdɪyɛ nɛ wusɛ nde, bo nya wɛ dɛtɛ tɛ yi kelɔ mɛyasi mɛtɛ yi wɛ keke kɛ?»

19 E Yesus yɛŋsa nyɛ bo nde: «Wunɛ yɔŋgila mbanjɔ Njambiyɛ tɛ yikɛ, ndi kɛ mɛtu yitati mi ta si sumɔ yo nɛ kɔkɔ.»

20 E bɛkum Beyudɛn njɛ lɛpɔ nde: «Sumna mbanjɔ Njambiyɛ tɛ yikɛ bɔŋma wusɛ pɔkɛ mɛsɛw kamɔni jɔ yitan jɔ wɛtɛ. 'Wɛ lɛpi gba nde, wɛ ta njɛ sumɔ yo ndi kɛ mɛtu yitati nde?»

21 Yasi wɛtɛ, Yesus tɪ lɛpi kasi mbanjɔ Njambiyɛ na, a lɛpi nɛ yotu nɛ nɛ ŋguru wɛnɛ.

22 Ndana, kɛ ŋgimɔ tɛ yi Yesus ma njɛ womiyɛ kɛ njoka bɛmun kɛ, ɛ bɛjɛkɛ bɛnɛ takɛ lɛpi kɛ yi nyɛ dɪkima lɛpɔ kɛ. E bo tikɛ temɔ kɛ mɛyasi mɛtɛ yi yo kɛtinate kɛ mɛkana mɛ Njambiyɛ kɛ, tiko temɔ sendi kɛ lɛpi tɛ yikɛ yi Yesus lɛpima kɛ.

23 Kɛ ŋgimɔ tɛ yinɔri yi Yesus bɔ kɛ Yerusalem kɛ jɛsɔ *Paska Beyudɛn kɛ, ɛ buɔɪya bɔmɔ tikɛ temɔ nɛ nyɛ, kɛto bo bɛŋma mɛyɛkambiyɛ mɛtɛ yi nyɛ dɪkima kelɔ kɛ.

24 Yasi wɛtɛ, Yesus tɪ tikɛ temɔ kɛ yan na, kɛto a bɔ kɛ duwɛ bo hɛnɛ kande nyiŋɔ to kumɔ nyɛy kol.

25 Kɛ yɛnɛ, yo tɪ bɛ nde, wɛtɛ mumɔ pɔŋ pa lɛpɔ yiŋa yaŋa tɛ yi mɔ tɛ duwɔ kɛ kasi wɛtɛ mumɔ nyɛ nyɛ na. Kɛto nyɛ

ne nguru wene duwa yasi te yi diye ke moy temo mumo ke.

3

Yesus bene Nikodem

¹ Wete mbam ba ke njon *Befarisɛ nde Nikodem. A ba sendi wete kum ke njoka Beyuden. ² E nye ke wete yeso ne tu ke yi Yesus lɛpɔ nye nye nde: «Yekele, wuse duwa nde, we nyanɔwe mo tedya membonɔga me Njambiyɛ. Njambiyɛ tomma we njese, keto mumo wete ne wete ti yaka kelo kwalɔ meyekambiyɛ mete yi we kele ke, nge Njambiyɛ ti be ke yene na.» ³ E Yesus yensa nye nye nde: «Gbakasi yi mi lɛpe nye we ke: Nge mumo ti jadye ne kɔko na, a ti yaka beɛɛ *Kando Njambiyɛ na.» ⁴ E Nikodem nje diye nye nde: «Ige mumo si jombe, a yakama kelo nan yi jadye no ne kɔko? 'A yakama yɔkwe sendi nyine moy nyanɔwe nje jadye ne kɔko?» ⁵ E Yesus yensa nye nde: «Gbakasi yi mi lɛpe nye we ke: Nge mumo ti jadye ne kɔko ne nje te yi moroku, jadye sendi ne nje te yi Kimɔ Sisij na, a ti yaka nyine ke Kando Njambiyɛ na. ⁶ Yasi te yi wule ke yi mumo ne nje te yi membundo beɛnanɔwe bone ndi nde, yo wula ke yi mo membundo. Yasi wete, yasi te yi wule ke yi Kimɔ Sisij beɛnanɔwe bone, ndi nde, yo wula ke yi Kimɔ Sisij. ⁷ We ti ngbakimanɔwe lɛpi te yi mi lɛpima nye we nde: «Wune yakanɔwe jadye ne kɔko ke» na. ⁸ Pupo kwan ke mbey hene te yi nye kwadye kwa kete ke. We ke woko nda yi yo munɔgula no ke. Ma yasi wete, we yeti ke duwe

mbey te yi yo wulma kete nè mbey te yi yo kè kete ké na. Yo kwáñnaṅwε ndi sendi dete ké yi mumo hene ε jadye ne nje te yi Kimo Sisin ko.» ⁹ Ε Nikodem nje diyɔ diyε nye nde: «Yo yakama kwan̄na nan?» ¹⁰ Ε Yesus yeṅsa nye nye nde: «Gba we nyanṅwε mo tɛɖya mɛmbonṅa mε Njambiyε kε kando Isarayel, 'we kε ndekima meyasi men̄ri? ¹¹ Gbakasi yi mi lɛpε nye we ké: Wuse lépi yasi te yi wuse duwá, yekidyε yasi te yi wuse βeṅma. Ko dɛte, ko wunε yeti kε jaye tiko temo kε mɛlɛpi mɛte yi wuse nje lɛpɔ kε meyasi mɛte ké na. ¹² Mi lɛpinama kε meyasi mɛte yi kwan̄na kε to men̄ti waka kε nye wunε, ma wunε t̄i jaye tiko temo kete na. Ndana, ṅge βε nde, mi lɛpinanṅwε kε meyasi mɛte yi βeṅe kasi d̄yobo ké nye wunε, ṅge ta nje kelɔ nde, wunε jáya tiko temo kε mɛlɛpi mɛte? ¹³ Kine mumo wete ne wete ε βendima kε d̄yobo na, soṅe ndi yoko ε piya wule d̄yobo ko. [Mo te, yo *Mono mumo ε diyε kε d̄yobo ko.] ¹⁴ Kε ṅgimo te yi Moyisi βá no kε koṅgor ké, ε nye βu yekambiyε nyon̄e nye kε jeti tembidyε kε kwey. Yo ndi dɛte sendi yi βo yákanṅwε kelɔ ne Mono mumo tembidyε kε kwey. ¹⁵ Yo yákanṅwε kelna dɛte, né mumo hene ε tike temo ne nye ko βε ne joṅwε te yi kpo ne kpo. ¹⁶ Yo nde, Njambiyε jekima kwadyε botu βε men̄ti maka, ε nye nye ne Kiko Mono wene. Dete, mumo hene ε ta tiko temo ne nye, a tí gwe yambile na. Yasi wete, a ta βε ne joṅwε te yi kpo ne kpo. ¹⁷ Kεto, Njambiyε t̄i ma njésikwε Mono wene kε men̄ti maka, na nje j̄ose bomo na. Yasi wete, a tomma nye njese

nde, na kwà nè nje nè jonḡwε nè bo. ¹⁸ Mò te ε tike temò nè nyε, Njambiyε yeti ke jòse nyε na. Ma yasi wete, yòkò ε òiyε kinε tiko temò nè nyε, Njambiyε ma jòse nyε, keto a tì tike temò ke yi Kikò Mònò Njambiyε na. ¹⁹ To jòsi te yo nde, mejasi njà ke to meneti. Ε òomò yòkwε kwadyε yitil senε mejasi, keto bo kwádyikwε kelò ndi òeya mεkele. ²⁰ Yo nde, mumò hεnε ε kele ndi òeya mεkele ke òeno mejasi. A ti njáki ke puyε na, kambò mεkele mεnε nje pundò puyε. ²¹ Yasi wete, mumò hεnε ε wokuna nè Njambiyε kelò meyasi nè ηḡben, mò te njáki ke puyε, né òomò òen ḡbate nde, a kél meyasi nda yi Njambiyε kwadyε ké.»

Jan ke basidyε lepina ke kasi Yesus

²² Ndana, ke kòḡ meyasi menòri, ε Yesus temε kwà bene òejeke bene kè ke meneti me Yuda. Ε nyε kwanḡdyε budya metu mate bene bo òiki tòpe òomò ke mòròku. ²³ Ke ηḡimò te yite Jan òà sendi ke òiki tòpe òomò ke mòròku ke wete mbey nde Enòḡ ke kèki Salim. Jan òikima kè mate, keto mòròku òà budyate mate. Dete, òomò òikima kè, ε nyε òiki tòpe bo ke mòròku. ²⁴ Yo kwanḡnama òete, keto ke ηḡimò te yite bo tì pa nyε Jan ke jòbo na.

²⁵ Ndana, ε wete mò Beyuden òε nè metandò bene òanḡa òejeke òe Jan ke kasi meweya mεsembò te yi mεmbonḡa man tedye ké. ²⁶ Ε bo temε kè dolò Jan lepò nyε nyε nde: «Yekele òenḡa, mò te yi wúnε nyε òà ke ηḡinjε Yurdε yi wε òikima lepò kasi nè nyε òomò kò me nè ke tòpe òomò ndana ke mòròku. Ma òomò hεnε

ke si lekwe kè pe yene.» ²⁷ E Jan yensa nde: «Ŋge Njambiye ti nye mumo deti na, a ti yaka kelo yana na. ²⁸ Wune ne nguru wun yakama lero yasi te yi mi lepima ké. Wune wokuma nda yi mi lepima nde: Mi yeti mbe *Krist na. Yasi wete, Njambiye kandima tomo mi nde, mi kwân mbombu ne nye.» ²⁹ E Jan kè sendi mbombu lero nde: «Nya gwaki wókunangwe ne mbam gwaki. Ma so ne mbam gwaki díy ne díyo ke keki so wene yí lenngwe meto ke yasi te yi nye lere ké. A ne mesosa budyate kome nye woke men mbam gwaki ké. Njena nyanngwe mesosa yi mi no ndana ké, yo kwalo mesosa te yite.» ³⁰ E Jan kè mbombu lero nde: «Mekele mene doku doko kè no mbombu, nè yembe yôkwe sine sina.»

Jesus wúla kwey nje no

³¹ «Yoko e wule kwey nje no ko kwá bomo hene. Mo meneti maka ndi mo meneti, a lépi ndi sendi yasi te yi beje meneti. Yoko e wule dyobo nje no ko kwá bomo hene. ³² Meyasi mete yi nye bejma nè yi nye wokuma, yo yite yi nye lere nye bomo. Ma ko mumo wete ne wete yeti ke jaye tiko temo ke melépi mete yi nye lere ké na. ³³ Mumo hene e ma jaye tiko temo ke melépi mete yi nye lere ké ma peso gbate nde, Njambiye nye yoko e lere gbakasi. ³⁴ Yo nde, yoko yi Njambiye tomma ko lépi ndi melépi me Njambiye, keto Njambiye tonja Sisiñ ne ke yotu ne ndi tu wete. ³⁵ Sangwe ke kwadye Monó, e nye nye nye deti te yi namo meyasi hene. ³⁶ Mo te e tike temo ne Monó, mo te ne jonngwe te yi kpo ne kpo. Ma yoko

ε κελε mbando kine tiko temo ne Mono, mo te ti be ne jongwe te na. Yasi wete, ngambi Njambye ta diyo ndi ke to ne, bone kete.»

4

Yesus ke lepɔ melɛpi me Njambye

nye wete nyari ke Samari

¹ Yesus duwɔ nde, *Befarisɛ wokuma nde, a ma bu bomo budyate kenje ke kon ne kwɔ Jan, wokɔ sendi nde, a ke tɔpe bomo budyate ke mɔroku kwɔ nye. ² Ke yinɔri hene, ko Yesus ti tɔpe mumo ne bo ne ke mɔroku na, yo ba bejeki bene. ³ Ndana, ke Yesus ma duwe dɛte kɛ, ε nye duwe ke Yuda yɔkwe ne kɔko kɛ Galile. ⁴ Yi yɔkwe kɛ nɔ Galile, ε nye pesɛ nde, a yɔkanɔwe kwɔ ne Samari.

⁵ Ndana, ε nye kwɔ kumo ke keki wete dya nde Sikar ke Samari. Dya te ba ke keki pel meneti mete yi Yakɔp ma nyeki mono wene Yosep ne liko ke metu me mbombu kɛ. ⁶ Ngɛ Yakɔp ba womete. Nda yotu Yesus ba katinate ne kendi kɛ, ε nye kwɔ diyo metidye ke keki ngɛ. Yo ba ke pɔku bembe yeso.

⁷ Yaka nɔ, wete nya Samari ke nje taye mɔroku. E Yesus lepe nye nye nde: «Nyeko mi mɔroku, ne mi hɔbiye.» ⁸ Yinɔri bejeki bene ma kɛ ke moy dya kɛ bomo medye. ⁹ E nya Samari ko nje diyo lepɔ nye nye nde: «'Gba we mo Beyuden njaki diye mi ngɔndu Samari mɔroku ne nje te yin?» Nya ko lepi dɛte, keto Beyuden bene botu be Samari ba nda nja mbo bene dɛte. ¹⁰ E Yesus yensa nye nye nde: «We ma dukwe yasi te yi

Njambiyε nye kέ, duwε sendi mο te ε lepε nye wε nde: «Nyεkο mi mοrοku, nε mi hοbiye kο,» ma yo gba wε jοmbε mοrοku ke bο nε. Ma nye nya wε mοrοku mete yi kele nde, mumο δέki nε jonḡwε kέ.» ¹¹ Ε nyari lepε nye nye nde: «Nyαḡwε mbam, mapi te yi wε ta tayε nε mοrοku yeti. Sendi, mbey tayna mοrοku nε hebebe. Ma wε ta nje bυ ba mοrοku mete yi kele nde, bοmο δέki nε jonḡwε kέ we? ¹² Saḡmbambο wusu Yakοp tikima wuse nε ηḡḡ ke. Nye nε ηguru wenε nε bοnο bene nε betiter bene hοbiya ndi mοrοku mε ηḡḡ kο. Ma ndana, 'wε tάka gba nde, wε kwα nye?» ¹³ Ε Yesus yeḡsa nye nye nde: «Mumο hene ε hοbiye mοrοku mete yike ta kε mbombu gwe yesidyε. ¹⁴ Yasi wete, mο te ε ta hοbiye mοrοku mete yi mi ta nye nye kέ tί gwe se yesidyε wete yesο na. Yo nde, mοrοku mete yi mi ta nye nye kέ ta nje be ke yotu nε nda ηḡḡ te yi sokula kέ, kelo nde, a δέki nε jonḡwε te yi kpo nε kpo.» ¹⁵ Ε nyari yeḡsa nye nye nde: «Nyαḡwε mbam, nyεkο mi mοrοku mete yite, ma mi nje kε mbombu gwe yesidyε yί kala nje sendi waka nje tayε mοrοku.» ¹⁶ Ε Yesus nje lepο nye nye nde: «Ken jeba njonο, nò yόkwε nje sendi waka.» ¹⁷ Ε nyari yeḡsa nde: «Mi yeti nε mbam na.» ¹⁸ Ε Yesus lepε nye nye nde: «Yi wε lepε kέ, gbakasi. Wε yeti nε mbam gbate na, keto ke jonḡwε dyo, wε ma be nε bembam kumο yitan. Mbam te yi wύne nye jonḡna ndana kο, yeti njonο na. Yasi te yi wε lepima kέ, yo gbakasi.» ¹⁹ Ndana, ε nyari yeḡsa nye nye nde: «Nyαḡwε mbam, mi ke beḡe nde, wε wete mο punja melepi

me Njambiyε. ²⁰ Besanmbambo busu d̄ikima kanɔ Njambiyε ke gba keki te yɔkɔ. Yasi wete, wunε Beyuden kpál lɛpɔ yun nde, mumɔ hene yákan̄gwe kanɔ Njambiyε ndi ke Yerusalem.» ²¹ E Yesus yeɲsa nye nye nde: «Nyari, jaya yasi te yi mi lɛpε nye we ké kimɔte. Ngimɔ ke nje yi wunε tí kanɔ se Saɲgwe Njambiyε ko ke keki te yɔkɔ ko ke Yerusalem na. ²² Wunε botu be Samari yeti ke duwe yasi te yi wunε kanε ké na. Ma wuse kán su yasi te yi wuse ke duwe. Keto nje jon̄gwe wúla ke yi Beyuden nje nɔ. ²³ Yasi wete, ɲgimɔ ke nje, yo ma si d̄ya, ɲgimɔ te yi gba k̄pasa botu bete be kanε Saɲgwe Njambiyε ta kanɔ nye nε nje te yi sisin̄ nè gbakasi. Keto saɲgwe Njambiyε sán̄ kwalɔ botu bete be kanε nye nε nje te yite. ²⁴ Njambiyε, nye Sisin̄. Dete, bomɔ be kanε nye, bo yákan̄gwe kanɔ nye nε nje te yi sisin̄ nè gbakasi.» ²⁵ E nyari yeɲsa nye nye nde: «Mi duwá nde, Mesi, yite nde *Krist ta nje. Komε nye ta nje ké, a ta nembε to meyasi hene nye wuse.» ²⁶ E Yesus lɛpε nye nye nde: «Gba mi kɔ, mɔ te yi we lɛpε kasi nε kɔ, gba mi ε lɛpina nye we kɔ!»

²⁷ Yaka nɔ, bejεke bene ke yɔkwε. E bo ɲgbakima yi beɲε nde, Yesus ke lɛpina bene nyari. Ko dete, mumɔ wete nε wete tí bute numbu lɛpɔ nde: «We d̄iya ba nye ɲge?» ho nde: «Yo lɛpi te nda yi wúne nye lɛpε ké?» ²⁸ Ndana, ε nyari tike mapi tayna m̄ɔrɔku womete kwá kε m̄oy d̄ya lɛpɔ nye bomɔ nde: ²⁹ «Wunε njâki beɲε ndi wete mbam. A lɛpima meyasi hene te yi mi kelma ke jon̄gwe d̄yembe ké nye mi. 'Mbam

te yeti *Krist na?» ³⁰ Ndana, ε βο punde d̄uwe ke moy d̄ya k̄e kome Yesus b̄a k̄e.

³¹ Ke ηgimo te yite bejeka b̄a ke ηgweta ne Yesus lep̄o nde: «Yekele, pa d̄yena wa.» ³² Yasi wete, ε nye yensa nye βο nde: «Mi ne medye te yi d̄ye, ma wune yeti ke duwe medye mete na.» ³³ E bejeka lepe tande yan nde: «'Yite nde, wete mumo ma njese nye yiηa medye?» ³⁴ E Yesus nje lep̄o nye βο nde: «Medye membe, yo nde, mi k̄el yasi te yi Mo te ε tomma mi ko kwadye, tonje sendi mesay mene. ³⁵ 'Wune ti lepi lep̄o nde: <Bukw̄a ndi ηgwende yini, ne βο kandi soηna nyambi ke ηgwan na?> Ne l̄ηgw̄e meto, mi ke lep̄o nye wune nde: Wune k̄aηa misi beηe ne men̄gwan. Nyambi ma d̄eto, ηgimo soηnate ma yaka. ³⁶ Mo te ε soηe nyambi ko ke dolo nduku mesay mene ke βο masa mesay. A soηa nyambi te yi ma d̄eto k̄e, ne yo d̄iy kpo ne kpo. Dete, ne mo te ε be beko ko be ne kiya mesosa bene yoko ε soηe soηa ko. ³⁷ Lepi te yi βο lepe nda kano nde: <Mo te ε be beko ko dele, ma yoko ε soηe soηa ko dele> k̄e, lepi te gbakasi. ³⁸ Ke be mi, mi tomma wune k̄e soηe nyambi kine pa beηe bone ne mesay ne mbombu na. Baηa beηma bone ne mesay, ε wune nje k̄e yun mbombu ne mesay man.»

³⁹ Ke njoka botu be Samari, budfyate tikima temo ke yi Yesus, keto lepi te yi nyari lepima k̄e. A lepima nye βο nde: <Mbam te lepima meyasi hene te yi mi kelma ke jon̄gw̄e d̄yembe k̄e nye mi.> ⁴⁰ Ke botu be Samari ma k̄e dolo Yesus k̄e, ε βο ηgweta ne nye nde, a kw̄aηd̄ya mono metu

benɛ bo kɛ dya dyan. Ɛ nye kwanɔɔye metu yiba benɛ bo. ⁴¹ Ɛ baɲa budya botu be Samari nje tiko sendi temɔ kɛ yenɛ, keto lɛpi te yi nye lɛpima kɛ. ⁴² Ɛ bo lɛpɛ nye nyari nde: «Wusɛ ti tiki temɔ ndana kɛ yenɛ, keto yasi te yi wɛ yekidya nye wusɛ kɛ na, yo keto wusɛ wokuma yasi te yi nye lɛpima kɛ nɛ metɔ musu, duwɛ sendi nde, yo gba nye Mɔ te ɛ jonɔwɛ botu be meneti maka.»

⁴³ Kɛ kɔɲ metu menɔri yiba, ɛ Yesus temɛ kwa kɛ Galile. ⁴⁴ A kwán kɛ mate, keto nye nɛ nguru wenɛ dikima lɛpɔ nde, bo ti jáya mɔ punja mɛlɛpi kɛ ngbak ngbak dya dyanɛ na. ⁴⁵ Ndana, kɛ nye ma dya kɛ Galile kɛ, ɛ botu be Galile bu nye kimɔte, keto bo bɛɲma mɛyasi hɛnɛ te yi nye kelma kɛ Yerusalem kɛ ngimɔ jesɔ *Paska Beyuden kɛ, keto bo sendi ka kɛ jesɔ.

Yesus kɛ sidye kɔn wɛtɛ mɔnɔ

nyanɔwɛ soja

⁴⁶ Ɛ Yesus temɛ yɔkwe nɛ kɔkɔ kɛ Kana kɛ Galile kɛ mbɛy te yi nye ma yɛnsanɔwɛ mɔrɔku nɛ menjam kɛ. Wɛtɛ nyanɔwɛ soja kumande dya ba kɛ Kapernawum. Mɔnɔ wenɛ, mɔnɔ mbam ba kɛ kɔnɔ. ⁴⁷ Kɛ nyanɔwɛ soja kɔ ma wokɔ nde, Yesus wulma Yuda dya kɛ Galile kɛ, ɛ nye temɛ kɛ bɛɲɛ nye ngwɛta nɛ nye nde, a kɛn kɛ jonɔwɛ mɔnɔ wenɛ, keto a ba nedɔ nɛ sɔɲ. ⁴⁸ Ɛ Yesus nje lɛpɔ nye nye nde: «Kɛ yun, kɛ wunɛ tɪ pa bɛɲɛ mɛyekambiyɛ nɛ nyanɔwɛ mɛkele na, wunɛ tɪ tiko temɔ nɛ mi na.» ⁴⁹ Ɛ nyanɔwɛ soja kɔ yɛnsa nde: «Nyanɔwɛ mbam, pa kumɔ nedɔ kɛ tɪ mbɛ kɛ ngimɔ te yi mɔnmɛ ndi kɛ sɔsɔ

ké.» ⁵⁰ E Yesus lɛpɛ nyɛ nyɛ nde: «Kwanɔ, mɔnɔ wɔ ma ju.» Mbam kɔ tikima temɔ ke lɛpi te yi Yesus lɛpima nyɛ nyɛ ké. E nyɛ tɔke nje kwɔ. ⁵¹ Ndana, ke ɲgimɔ te yi nyɛ bɔ ke nje ke duwe ké, e botu be mesay bene nje saɲgwa ne nyɛ lɛpɔ nyɛ nyɛ nde, mɔnɔ wene ma ju. ⁵² E nyɛ nje diyɛ bo hawa te yi mɔnɔsike kandima wokuna jɛwna yotu kete ké. E bo lɛpɛ nyɛ nyɛ nde: «Lolna yotu siy kwey ne yesɔ ke hawa wɛɛ.» ⁵³ E saɲgwe ne mɔnɔ duwe nde, yo ke kiya ɲgimɔ te yite yi Yesus lɛpima nyɛ nyɛ nde: «Mɔnɔ wɔ ma ju» ké. E nyɛ tike temɔ ke yi Yesus, nyɛ ne ɲguru wene nɛ botu be tɔ dɛyene hɛnɛ. ⁵⁴ Mɛyɛkambiyɛ yibate yi Yesus kelma ke Galile ké, yo yɔkɔ yi nyɛ kelma ndana ke yɔkwɔ Yuda ké.

5

Yesus ke kelɔ nde, wɛɛ mɔ

jɛmti kɛndi

¹ Ke kɔntɛ, e yo be ne wɛɛ jɛsɔ Beyuden. E Yesus kwɔ kɛ Yerusalem. ² Yinɔ mbɛy mɔrɔku nda nyaɲgwe matɔ bɔ ke Yerusalem ke kɛki numɛy te yi besam dikima kwɔ kete nyinɛ nɔ ke mɔy dya ké. Bo dikima jɛba nyaɲgwe matɔ te ke numbu Hebere nde Betesda. Yo bɔ ne membɛy womɛte yitan yi bɔmɔ dikima kɛndɔ ho wɛdya kete ké. ³ Budya botu bɛkɔn bɔ mɛtinɛɲgwe ke membɛy mɛnɔri. Yo bɔ ne botu be dibina misi nɛ botu be ndɛmbil nɛ botu bɛte be mɛbɔ ho be mɛkol man ma jɛmɛ be ne fɛɲgɛlɛɲ baka. [Bo dikima diyɔ womɛte yɛ ladye ɲgimɔ te yi mɔrɔku kande ne watinatɛ ké. ⁴ Keto wɛɛ jaki Njambiyɛ

ɔkima piye yaka ne mɛngimɔ ke nyanɔwe matɔ yinɔri nje wase mɔrɔku. Dete, bosa mumɔ te e piye ɔkuku ke ngimɔ te yi yo ndunɔwe watinate kɛ, kɔn mɔ te siyma, ko yo bɛki kwalɔ kɔn te nda.]

⁵ Wete mɔ jemti bɔ ke njokate womete me ke mesew kamɔtati jɔ yitan jɔ yitati yi nye balma ne kɔn te kɛ. ⁶ Yesus beɔma nye ke metinɔwe, duwe sendi nde, mbam kɔ ma kwanɔye buɔya mesew ke teri te yinɔri. E nye nje diye nye nde: «We ke kwadye nde, kɔn yo siy?» ⁷ E mɔ jemti yeɔsa nye nye nde: «Nyanɔwe mbam, mi kine mɔ te e ta bu mi pidye ke nyanɔwe matɔ ke ngimɔ te yi mɔrɔku wate kɛ na. Ke ngimɔ te yi mi ndi ke kɛ kɛ, wete mumɔ ma kande piye ne mi.» ⁸ E Yesus lepe nye nye nde: «Tema, boɔɔ taɔ yo, kendo.» ⁹ Ndana ndana, e kɔn siye, e nye bu taɔ ne kande kendi. Yo bɔ yesɔ *Saba. ¹⁰ E Beyuden lepe nye mbam te yi Yesus sidya kɔn ne kɔ nde: «Muka, yo yesɔ Saba. Membɔnga me Njambiye yeti ke nye we ɔeti te yi bu taɔ yo kwɔ nɔ na.» ¹¹ E nye yeɔsa nye bo nde: «Mɔ te e sidya kɔn mbe kɔ lepima nye mi nde: <Boɔɔ taɔ yo, kendo.> » ¹² E bo nje diye nye nde: «Yo mɔ te nda lepe nye we nde: <Boɔɔ taɔ yo, kendo?>» ¹³ Yasi wete, mbam kɔ ti duwe mɔ te e sidya kɔn ne kɔ na, yo nde, Yesus kwanɔma jise womete, keto ngil bɔ womete.

¹⁴ Diyo kɛ, e bene Yesus kɛ sangwa ke mbanjɔ Njambiye. E Yesus lepe nye nye nde: «Beɔa, kɔn yo siyma. Ma we ti basidya kelɔ se beya yasi na, we me nje sangwa ne meɔne kwɔ yike yi

wε sanƙwama nɔ kέ.» ¹⁵ Ndana, ε mbam kwa kέ lεpɔ nye bεkum Beyuden nde, yo Yesus sidye kɔn nε. ¹⁶ Dete, ε bo kande sanƙa Yesus nε mεlεpi, keto a kelma mεkele mete kε yesɔ *Saba. ¹⁷ Yasi wεte, ε Yesus yeƙsa nye bo nde: «Sanmbe ndi kε kelɔ mεsay kumɔ kε ηgimɔ te yokɔ ndana. Mi sendi kε kelɔ mεsay.» ¹⁸ Kε bεkum Beyuden ma wokɔ dεte kέ, ε bo kε mbɔmbu yί sɔ menje hεne te yi wo nye wokɔ. Bo sanma menje mete ndana kwa yi mbɔmbu, yeti ndi keto a ti jese yesɔ Saba na, yo keto a lεpima sendi nde, Njambiyε gba sanƙwε wεne, bεne nye ndi wεte.

Da kε nye Mɔnɔ dεti te yί kelɔ

meyasi nda nye

¹⁹ ε Yesus kέ mbɔmbu lεpɔ nye bo nde: «Gbakasi yi mi lεpε nye wune kέ: Nge *Mɔnɔ ti pa bεne yasi nε Da na, a ti yaka kelɔ yasi nda yi nye kwadyε kέ na. Keto yasi te yi Da keke, yo ndi yite sendi yi Mɔnɔ keke. ²⁰ Keto Da kε kwadyε Mɔnɔ. A kε tedye Mɔnɔ meyasi hεne te yi nye nε ηguru wεne keke kέ. A ta kέ mbɔmbu tedye nye nyangwε mεkele kwa yike, nε gba wune ηgbakima. ²¹ Nda Da kε womiyε bemuη kelɔ nde, bo bεki nε jɔη, dεte Mɔnɔ kε kelɔ sendi nde, mumɔ hεne te yi nye kwadyε nye nye jɔηgwε, a kε nye nye yo. ²² Yo sendi nde, Da yeti nε say pεsina jɔsi mumɔ na. Yasi wεte, a boηma mεsay mete hεne nye Mɔnɔ. ²³ Da kelma dεte, nε bomɔ hεne lukse Mɔnɔ nda yi bo lukse nε nye kέ. Mɔ te ε ti lukse Mɔnɔ na, mɔ te yeti kε lukse sendi Da, mɔ te ε tomma nye kɔ na. ²⁴ Gbakasi yi mi

lepe nye wune ké: Mò te ε woke yasi te yi mi lepe tiko temò ke yi Mò te ε tomma mi kò, mò te ne jonḡwe te yi kpo ne kpo, a tí sangwa ne jòsi na. Yasi wete, a òwà ke sòḡ kè ke jonḡwe.

²⁵ «Gbakasi yi mi lepe nye wune ké: Ngimò me ke wuta, yo ma si òyà, ngimò te yi òemun ta wokò ne men Mòḡ Njambiyè. Botu bete be ta wokò men ne baka ta ju. ²⁶ Kèto nda Da njuku jonḡwe ké, òete a kelma sendi nde, Mòḡ òèki njuku jonḡwe. ²⁷ A nya sendi nye òeti te yi jòse òomò, kèto nye *Mòḡ mumò. ²⁸ Lepi te yi mi lepe ké tí kel nde, wune ngbâkimangwe na, kèto ngimò me ke wuta yi òomò hene be ke mòy meòḡsòḡ ndana baka ta wokò men Mòḡ mumò. ²⁹ Baka be kelma kimò mekele ke jonḡwe òyan baka ta womiyè yí be ne jonḡwe te yi kpo ne kpo. Ma baka be kelma òeya mekele ke jonḡwe òyan baka ta womiyè sangwa ne jòsi. ³⁰ Mi ti yaka kelò mbe yaḡa nda yi mi kwadye ké na. Mi jòsa lepi òengwe yasi te yi mi woke ke numbu Da ké. Sendi, mi pési lepi ne ngben, kèto mi ti sàḡ, né mi kel yasi te yi mi kwadye ké na. Yasi wete, mi sàḡ, né mi kel yasi te yi Mò te ε tomma mi kò kwadye ké.»

Meyasi yini te yi tedye òeti Yesus ké

³¹ Ε Yesus kè mbòmbu lepo nde: «Ke gba mi ne nguru wombe lepe yasi te yi mi duwà ke kasi mbe, yite mumò ti yaka jaye nde, mi lépi gbakasi na. ³² Yo wete mumò òele ke lepo yasi te yi nye duwà ke kasi mbe. Mi duwà nde, yasi te yi nye lepe ke kasi mbe ké, gbakasi. ³³ Gba wune tomma òomò kenje ke yi Jan, ε nye lepe gbakasi. ³⁴ Yasi

wete ke yembe, yo yeti ke diyε nde, wete mumo pān lepō yiṅa yaṅa te yi nye duwā ke kasi mbe na. Ndi nde, yasi te yi mi lepima ké, mi lépi, né wunε βε ne jonḡwε. ³⁵ Jan diyma nda lambo te yi ju nye mejasi ké. E gba wunε βε ne nyanḡwε mesosa yaka mono ḡgimō ke moy mejasi mene.

³⁶ «Yasi wete, mi mbe ne yasi te yi ke tedye mi nye bomō kwā yi Jan tedya ké. Yasi te yi tedye yo ké, yo mekele mete yi Da nya mi nde, mi tōnjukwε ké. Gba mekele mete yi mi kele ké ke tedye gbate nde, yo Da tome mi.

³⁷ «Da, Mō te ε tomma mi kō lepima gbakasi ke kasi mbe ne ḡguru wenε. Ko wunε tī woke men ne wete yeso ho βeṅε mbombu ne na. ³⁸ Ma wunε yeti ke bakidyε mēlepi mene ke moy metemo mun na. Keto wunε yeti ke tikō yun temō ne mō te yi nye tomma kō na.

³⁹ «Wunε némba mekana me Njambiyε, keto wunε ke tikō temō nde, wunε ta dolō nje jonḡwε te yi kpo ne kpo ke moyte. Yo gbate nde, mekana mete ke lepō gbakasi ke kasi mbe. ⁴⁰ Ko βeko dεte, wunε yeti ke kwadyε βeṅwε mi, né wunε βε ne jonḡwε na. ⁴¹ Mi yeti ke sā nde, bomō lūksa mi na. ⁴² Ndi nde, mi duwā wunε kande nyiṅō to kumō nyey kol. Wunε yeti ke kwadyε Njambiyε ke moy metemo mun na. ⁴³ Mi nḡa mbe ne dīno Saḡmbe nde, yo nye tome mi, ko wunε yeti ke jaye mi na. Ma ḡε wete mumo nje ne gba dīno te wene ne ḡguru wene nje lepō meyasi nye wunε ké, wunε ta jaye nye. ⁴⁴ Nda yi wunε kwadyε ndi nde, yokō lūksa jakoso kine sā nde, Njambiyε nyepō lūksa wunε ké, 'wunε ta

tiko temo ne mi nan? ⁴⁵ Wune fi taka nde, mi ta peso lepi nye ke numbu yun ke mbombu Da na. Mo te e ta kelo dfe ko, yo ndi Moyisi nyero, nye yi wune be ne bibina temo ne nye ko. ⁴⁶ Keto wune ma tiki temo gbate ne Moyisi, ma wune ta tiko sendi temo ne mi, keto a ketima meyasi ke kasi mbe. ⁴⁷ Ma nge wune ti tike temo ke meyasi mete yi Moyisi ketima ke, wune ma nje tiko temo ke melipi mete yi mi lepe ke ne nje te yin?»

6

Yesus ke nye bomo tomay

yitan medye

(Mt 14; Mk 6; Lk 9)

¹ Ke kante, e Yesus kwa ke ke nginje nyanwe mato te yi bo jeba nde Mato te yi Galile ho nde Mato te yi Tiberiyad ko. ² E nyanwe ngil bomo be ngwe nye, keto bo dikima be nge meyekambiye mete yi nye dikima kelo ke yotu botu be kon ke. ³ E Yesus bende keki kwa diyo metidye bene bejeko bene. ⁴ Jeso *Paska Beyuden ba ke wuta.

⁵ Ke Yesus ma kane misi be nge nde, nyanwe ngil ke nje ke yene ke, e nye lepe nye Filip nde: «He ta bomo ba medye we, ne bomo te baka dye?» ⁶ Yesus lepi yinori, na pa woku ne yasi te yi Filip ta yensa ke. Keto nye ne nguru wene ma duwe yasi te yi nye ta kelo ke. ⁷ E Filip yensa nye nye nde: «Ko moni te yi yakama gbo mo mesay ke meyeso gomay yiba ti yaka bomo medye yi yaka nde, mumo hene beki ne moni mbulma yasi te yi dye na.» ⁸ E wete jeko Yesus nde Andere te man ne Simon Piyer lepe nye nye

nde: ⁹ «Wete mɔnɔ mbam waka ne memampa yitan bu benjanjo yifa. Ma yite yakama kelo nge ke nyanɔwe ngil te yike?» ¹⁰ E Yesus lepe nde: «Wune lɛpi nye bomɔ nde, bo dɛy metidye.» Pɔku te yi womete ba tande membunjo. E bomɔ dɛye metidye. Bembam ne bembam kumma nda bomɔ tomay yitan. ¹¹ Ndana, e Yesus bu memampa. Ke nye ma si nye Njambiyɛ wosoko kɛ, e nye bu yo kabɔ nye botu bete be ba womete baka, e nye kele sendi dete ne benjanjo. Mumɔ hene boɔma nda yi nye kwadɛya kɛ. ¹² Ke bomɔ ma si dɛyena ditɔ kɛ, e Yesus lepe nye bejɛke bene nde: «Wune siki wesidye mɛbukwe mete, ma yaɔa nje sambiyɛ ne gbelate.» ¹³ Ke memampa menɔri yitan yi bomɔ dɛya kɛ, bo nja wesidye mɛbukwe mete tonje memako kamɔ jo yifa.

¹⁴ Ke bomɔ ma beɛe meyekambiyɛ mete yite yi Yesus kelma kɛ, e bo diki lepo nde: «Mbam ko gbate mo punja melepi me Njambiyɛ e ba nde, a ta nje ke to menɛti ko.» ¹⁵ Ke Yesus ma duwe nde, bomɔ ke kwadɛye nje bu nye kɛ tembidye kumande ne deti kɛ, e nye yɔkwe ne kɔko kɛ ke to keki ndi nye nyɛpo.

*Yesus ke kendo ke to duku
(Mt 14; Mk 6)*

¹⁶ Ke bekoko ma dɛya kɛ, e bejɛke be Yesus seliyɛ kɛ ke goɔ nyanɔwe matɔ. ¹⁷ E bo bende wete landi yi sabiyɛ no kɛ no pulɔ Kapernawum. Yinɔri tu ma kelo. Sendi, Yesus ti pa yɔkwe nje dolɔ bo na. ¹⁸ Nyanɔwe pupɔ ba ke kwa, e mekumbo kele ke duku budɛyate. ¹⁹ Bo dukuma landi kendo kumɔ nda kilometa yitan ne yitan jo

wete. Bo béŋa Yesus ke kendo ke to duku kè nò pulo landi. E bo gwe wọ budfyate. ²⁰ Yasi wete, e nye lepe nye bo nde: «Yo mi, wune tí gwaki wọ na.» ²¹ Ndana, e bo be ne mesosa yí nyinje nye ke landi, yaka ne landi ke teme ke mbey te yi bo kwadya kè kete ké.

Yesus kpasá mampá te yi nye

mumọ jọngwe

²² Misi pupẹ ngil botu bete be tikama ke nginje duku baka njá take duwe nde, landi bọ ndi wete kwey mate. Bo duwọ sendi nde, Yesus tí nyinje landi bene bejeki bene na. Yo nde, bejeki kwanma ndi bo bepo. ²³ Yasi wete, ndana yin melandi njá dya wule ke Tiberiyad ke keki mbey te yi bo ma dyaiki mampa, yite Kumande Yesus panma pa nye Njambiyé wosoko ké. ²⁴ Ke ngil ma benje nde, ko Yesus ko bejeki bene tí be womete ké, e bo bendé melandi menori kwá kè ke Kapernawum kè sá nye mate. ²⁵ Ke bo ma dolo nye mate ke nginje duku ké, e bo lepe nye nye nde: «Yekele, ọ njáki ba wonga ndenen?» ²⁶ E Yesus yensa nye bo nde: «Yo gba gbakasi yi mi lepe nye wune ké: Wune ti sán mi, keto meyekambiyé mete yi wune benma ké na. Yasi wete, wune sán mi, keto wune dya mampa dito. ²⁷ Wune tí kel mesay keto medye mete yi ta beyo gwe ne ngbot ké na. Yasi wete, wune kél mesay keto medye mete yi ta diyọ kelo nde, wune bēki ne jọngwe te yi kpo ne kpo. Medye mete, yo *Móno mumọ ta nye wune yo, keto yo ndi gba nye yi Njambiyé tokuma.» ²⁸ Ndana, e

ƒo nje diyε nyε nde: «Yo yasi te nda yi wuse yákanḡwe kelɔ, né wuse kel mekele mete yi Njambiyε kwadyε ké?» ²⁹ Ε nyε yeḡsa nyε ƒo nde: «Yasi te yi Njambiyε kwadyε nde, wunε kēl ké, yo nde, wunε tiki temɔ ke yi mɔ te yi nyε tomma kɔ.» ³⁰ Ε ƒo nje lepɔ nyε nyε nde: «Kwalɔ meyekambiyε te nda yi we kele yi wuse ta beḡe tikɔ ne temɔ ke yo ké? Yo mesay te nda we kele ké? ³¹ Besanḡbambɔ busu dya *man ke koḡgor nda yi yo ketinate ke mekana me Njambiyε nde: <A nya ƒo medye mete yi wule ke dyoƒɔ ké nde, ƒo dyáki.> » ³² Ε Yesus lepe nyε ƒo nde: «Gbakasi yi mi lepe nyε wunε ké: Mɔyisi tĩ nyε wunε medye mete yi wule ke dyoƒɔ ké na. Yasi wete, yo Saḡmbe ke nyε wunε gba medye mete yi wule ke dyoƒɔ ké. ³³ Keto medye mete yi Njambiyε nyε ké, yo yɔkɔ ε piye wule dyoƒɔ nje nyε ƒotu be meneti maka joḡḡwe te yi kpo ne kpo kɔ.» ³⁴ Ε ƒo nje lepɔ nyε nyε nde: «Nyangwe mbam, nyεko wuse medye mete yite metu hene.» ³⁵ «Mi mbe medye mete yi nyε mumɔ joḡḡwe. Mɔ te ε nje ke yembe, mɔ te tí gwe nja wete yesɔ na. Sendi, yɔkɔ ε tike temɔ ne mi, mɔ te tí gwe yesidyε wete yesɔ na. ³⁶ Yasi wete, mi ma lepɔ nyε wunε, ma ko beko nde, wunε beḡma mi, wunε yeti ke tikɔ temɔ ne mi na. ³⁷ Bomɔ hene be Da nyε mi, ƒo ta nje ke yembe. Ko mi tí seḡe mɔ te ε nje ke yembe kɔ na, ³⁸ keto mi ti píkwε wule dyoƒɔ, né mi nje kel yasi te yi mi kwadyε ké na. Yasi wete, mi njáki nje kelɔ yasi te yi Mɔ te ε tomma mi kɔ kwadyε ké. ³⁹ Yo nde, Mɔ te ε tomma mi njese kɔ kwádyikwe nde, ke njoka

bo mo hene te yi nye nya mi baka, mi ti dimbidya mumo wete ne wete na. Yasi wete, mi womkwe bo hene ke njena yeso siyna mboko. ⁴⁰ Keto yasi te yi Saṅmbe kwadye ke, yo nde, mumo hene e kaṅe misi beṅe ne mi Mono tiko temo ne mi, mo te beki ne jonḡwe te yi kpo ne kpo. Ma mi ta womiye mbe nye ke njena yeso siyna mboko.»

⁴¹ Dete, e Beyuden nyingila ne nye, keto a lepima nde: <Mi mbe medye mete yi piya wule dyobo.> ⁴² E bo diki lepɔ nde: «'Yoko yeti gba Yesus te mono Yosep na? 'Wuse yeti ke duwe saṅwe bene nyaṅwe na? Ma nge ba yi nye nje lepɔ nde, a pikwe wule dyobo nje no ke?» ⁴³ E Yesus nje yensa nye bo nde: «Wune tiki menyingila. ⁴⁴ Mumo ti yaka nje ke yembe kine nde, Da, Mo te e tomma mi ko dula nye na. Ma mi ta womiye mbe mo te ke njena yeso siyna mboko. ⁴⁵ Yo ketinate ke mekana me botu be punja melipi me Njambiyɛ nde: <Njambiyɛ ta tedye bo hene meyasi.> Mumo hene e lengwa meto ke yasi te yi Da lepima bakidye yo, mo te ke nje ke yembe. ⁴⁶ Yeti nde, wete mumo beṅma Da wete yeso na, soṅe ndi yoko e wulma pe yi Njambiyɛ nje no ko. Yo ndi nye beṅma Da. ⁴⁷ Gbakasi yi mi lepe nye wune ke: Mo te e tike temo ne mi, mo te ne jonḡwe te yi kpo ne kpo. ⁴⁸ Mi mbe medye mete yi nye mumo jonḡwe. ⁴⁹ Besaṅmbambo bun dya *man ke konḡor. Ko beko dete, bo gwa. ⁵⁰ Medye mete yi piya wule dyobo ke kel nde, mo te e dye yo, a ti gwe na. ⁵¹ Mi mbe medye mete yi kele nde, mumo beki ne jonḡwe yi piya wule dyobo ke. Nge mumo

dye mɛɔdye mɛte, a ta ɔe nɛ jɔŋgwe kpo nɛ kpo. Yo nde, mɛɔdye mɛte yi mi ta nye nye kɛ́, yo mɛmbundɔ mɛmbɛ. Mi ta nye yo, nɛ́ ɔotu ɔe mɛnɛti maka ɔe nɛ jɔŋgwe.»

⁵² Dete, ε Beyuden kande nyena meso tande yan lɛpɔ nde: «Mbam kɔ yakama nye wuse mɛmbundɔ mɛnɛ nde, wuse dyáki nɛ nje te yin?»
⁵³ Ε Yesus nje lɛpɔ nye ɔo nde: «Gbakasi yi mi lɛpe nye wunɛ kɛ́: Nge wunɛ ti dye mɛmbundɔ mɛ *Mɔnɔ mumɔ, hɔɔbiye sendi mɛkiyɔ mɛnɛ na, wunɛ yeti nɛ jɔŋgwe ke yotu yun na. ⁵⁴ Mɔ te ε dye mɛmbundɔ mɛmbɛ, hɔɔbiye sendi mɛkiyɔ mɛmbɛ, mɔ te nɛ jɔŋgwe te yi kpo nɛ kpo. Mi ta womiyɛ nye ke njena yesɔ siyna mbokɔ. ⁵⁵ Yo nde, mɛmbundɔ mɛmbɛ gbate kpasa mɛɔdye. Mɛkiyɔ mɛmbɛ sendi gbate kpasa yasi te yi sidye yesidye. ⁵⁶ Mɔ te ε dye mɛmbundɔ mɛmbɛ, hɔɔbiye sendi mɛkiyɔ mɛmbɛ, mɔ te ke temɔ mɛ, mi sendi ke temɔ nɛ. ⁵⁷ Da te ε kele nde, mumɔ ɔɛki nɛ jɔŋgwe kɔ tomma mi. Mi jɔŋnaŋgwe jakimɛ nye. Dete sendi, mɔ te ε dye mi, mɔ te ta jɔŋna sendi jakimɛ mi. ⁵⁸ Mɛɔdye mɛte yi piya wulɛ dyaɔɔ kɛ́, yori. Yo yeti nda *man te yi ɔesɔŋmbambɔ bun dya, ko ɔekɔ dete, ε ɔo ɔe ndi gwe kɛ́ na. Yasi wɛte, mɔ te ε ta dye mɛɔdye te yike kɔ ta dya kpo nɛ kpo.» ⁵⁹ Yesus lɛpi mɛlɛpi maka ke ŋgimɔ te yi nye ɔa ke tedye ɔomɔ mɛlɛpi mɛ Njambiye ke mbanjɔ mɛwesidya mɛ Beyuden ke Kapernawum kɛ́.

Yesus lɛpi mɛlɛpi mɛte yi nye

ɔomɔ jɔŋgwe

60 Kε bo ma si woko mεlepi mete yi nye lepima kέ, ε βαηα βεjeke βene budfyate lεpe ke kοηte nde: «Lεpi te yike ne dito budfyate. Nda yakama biye to te kο?» 61 Yesus duwα ke moy temo ne nde, βεjeke βene ke nyingila keto lεpi te yi nye lepima kέ. Ε nye lεpe nye bo nde: «'Lεpi ke ke njangwe wune? 62 Ma yo ta nje βe βα nan, ηγε wune βεηε *Mοno mumo ke bendo yokwe kε ke mbey te yi nye panma diyο kete kέ? 63 Yo Kimo Sisiη nye mumo jοηgwe. Membundo yeti ne dety te yi kelo yiηa kimo yasi na. Mεlepi mete yi mi lepima mbe nye wune kέ, yo mεlepi mete yi nye mumo Sisiη Njambiyε, nye sendi nye jοηgwe. 64 Yasi wete, βαηα waka ke njoka yun yeti ke tiko temo ne mi na.» Yesus lεpi dety, keto a ma duwe botu βete βe ti tike temo ne nye βaka njombu yaηa, duwe sendi mo te ε ta dyanγwe nye ko. 65 Ε nye kε mbombu lεpo nde: «Yori yi mi lepima nye wune nde, mumo ti yaka nje ke yembe, ηγε Da ti nye nye dety na.»

66 Kande ke ηgimo te yite ε βαηα βεjeke βene budfyate duwe ke njοη ne kine kendo se βene bo na. 67 Ε Yesus nje diyο lεpo nye βεjeke te bari kamo jo yiβα nde: «'Wune sendi, wune ke kwadyε kwα?» 68 Ε Simoη Piyer yeηsa nye nye nde: «Nyangwe Kumande, he ta nje kwα kε pe yi nda? Yo we βe ne mεlepi mete yi nye mumo jοηgwe te yi kpo ne kpo. 69 Ma wuse ke tiko su temo ke yo, duwe sendi nde, we pupuna mo te yi Njambiyε tokuma njese.» 70 Ε Yesus yeηsa nye bo nde: «'Wune βaka kamo jo yiβα, yeti gba mi toke wune na? Ma wete mumo ke njoka yun

ne *Satan.» ⁷¹ Yasi yinɔri, a lépi ne Yudas te monɔ Simon Iskariyot, keto yo gba nye mo te e ta dyaŋgwe nye ko. A ba ke njoka bejeka kamɔ jo yiba.

7

Bemaŋ be Yesus yeti ke tiko temɔ

ne nye na

¹ Ke koŋ meyasi menɔri e Yesus kwa kè mɛɖya ne mɛɖya ke Galile. A ti kwadye kè ke mɛɖya mete yi Yuda na, keto bekum Beyuden dikima sa nje te yi wo nye. ² Yinɔri jesɔ Beyuden yi bo dikima sumɔ mebala ya kete ké ba ke wuta. ³ E bemaŋ ne Yesus lepe nye nye nde: «We ti diy se waka na, kwanɔ kè ke Yuda, né bejeka bo beŋ sendi nyanɔgwe mekele mete yi we kele ké. ⁴ Keto nge mumɔ kwadye nde, bomɔ dúkwe nye, a ti kél yasi soɖyate na. Ma nda we ke kelo nyanɔgwe mekele dɛte ké, punjukwe yotu yo ne nguru wo ke misi me bomɔ.» ⁵ Ko bemaŋ ne Yesus sendi ti be ke tiko temɔ ne nye na. ⁶ E nye nje lepo nye bo nde: «Iɔgimɔ te yembe ti pa dya na. Yasi wete ke yun, ngimɔ hene kimɔte. ⁷ Botu be meneti maka ti yaka benɔ wune na. Yasi wete, bo ben mi, keto mi ke beŋe mekele man lepo nde, yo beyate. ⁸ Wune kwân yun kè jesɔ te. Ke be mi, mi yeti ke kè mbe na, keto ngimɔ te yembe ti pa yaka na.» ⁹ Ke nye ma si lepo dɛte nye bo ké, e nye kwa diyɔ ndi ke Galile.

Metando ke njoka Yesus

bene Beyuden

¹⁰ Ndana, ke bemaŋ ma si kwą kè jeso ké, ε nye tεme mbombila kwą kè sendi mate kinε punje yotu na. ¹¹ Bekum Beyuden đikima są nye ke jeso lepɔ nde: «A we?» ¹² Bomɔ đikima lepɔ kasi ne budyate ne hɣhɣ ke njoka ɣgil. Baŋa đikima lepɔ nde: «Mbam te kimɔ mumɔ!» Baŋa nde: «Ja, a ke sebile bomɔ kenje ke beya nje.» ¹³ Yasi wete, ko mumɔ wete ne wete ɥi be ke lepɔ kasi ne ne gbas gbas ke misi me bomɔ na, keto bo đikima kamba bekum Beyuden.

¹⁴ Ndana, ke metu me jeso ma kumɔ ke bembe ké, ε Yesus kwą kè ke mbanjo Njambiyε kande tedya bomɔ melepi me Njambiyε. ¹⁵ ε Beyuden ɣgbakima lepɔ nde: «Mbam ko ɥi kele yiŋa nyangwe sukul na. Ma a njáki nje be ne duwą mekana mete yike wule nɔ we?» ¹⁶ ε Yesus nje yeŋsa nye bo nde: «Yasi te yi mi tedye ké ti wúla ke dyanɔ dyembe ne ɣguru wombe na, yasi wete, yo wúla ke yi Njambiyε, nye Mɔ te ε tomma mi ko. ¹⁷ Nge mumɔ jaye nde, a ta kelɔ yasi te yi Njambiyε kwadyε, mɔ te ta duwe, ho yasi te yi mi tedye ké wúla ke yi Njambiyε, ho yo wúla ke dyanɔ dyembe. ¹⁸ Mɔ te ε lepε yasi te yi wule ke dyanɔ dyene ko sán nde, bomɔ lúksa nye. Yasi wete, yɔko ε kele yasi są nde, bomɔ lúksa mɔ te ε tomma nye ko ke lepɔ gbakasi. Sendi, a yeti mɔ kotu mekele na. ¹⁹ 'Mɔyisi ɥi nye wune membonga me Njambiyε na? Ma ko mumɔ wete ne wete ke njoka yun yeti ke jonna beŋgwe membonga mete na. Keto nge yi wune są nje te, né wune wo mi ké?» ²⁰ ε botu bete be bą womete ne ɣgil te baka yeŋsa nde: «We

ne beya sisiŋ ke yotu. Mɔ te nda ke sɔ nje te yi wo we kɔ?» ²¹ E Yesus yenja nye bo nde: «Mi kelma ndi nyanɔwe mekele wete, ma wune hene ke ngbakima. ²² Mɔyisi nya wune mbonɔa nde, wune pɛsi bonɔ bembam hene. Yasi yinɔri ti kanda ke yi Mɔyisi na, yo wɔla ne besanmbambo bete. Yo keto mbonɔa te yite yi Mɔyisi nya kɛ, ko ke yeso *Saba wune ke peso bonɔ bembam. ²³ Wune ke peso bonɔ bembam ko ke yeso Saba, kambɔ wune me nje jɔsidye mbonɔa te yi Mɔyisi nya kɛ. Nge wune kele dete, keto nge yi wune nje wokɔ ngambi ne mi, keto mi sidya kon ndingele mumɔ ke yeso Saba kɛ? ²⁴ Wune ti pesi jɔsi beɔngwe mberi misi me mumɔ na, yasi wete, wune pɛsi jɔsi ne ngben.»

²⁵ E banja bomɔ be Yerusalem dfiki lepɔ nde: «'Yeti mbam kɔ yi bomɔ sɔ nje te yi wo nye kɔ na? ²⁶ Ne bɛna ndi, a ke lepina ke misi me bomɔ ne gbas gbas, ko dete, bo yeti ke lepɔ yaɔa nye nye na. 'Yite nde, bekum ma duwe gbate nde, nye *Krist? ²⁷ Yasi wete, ke mbam te yokɔ, wuse duwɔ su mbey te yi nye wulma kete nje nɔ kɛ. Ndi nde, komɛ Krist ta nje kɛ, ko mumɔ ti duwe mbey te yi nye wulma kete nje nɔ kɛ na.»

²⁸ Yesus ba ke tedye bomɔ melɛpi me Njambiye ke mbanjo Njambiye. E nye lepɛ ne men ke kwey nde: «'Wune lɛpi gba nde, wune duwɔ mi, duwe sendi mbey te yi mi wulma kete nje nɔ kɛ? Ndi nde, mi ti njaki ne deti te yembe na. Mɔ te e tomma mi kɔ, nye mɔ te yi bomɔ yakanɔwe tiko temɔ ne nye, ma wune yeti ke duwe nye na. ²⁹ Ndi mi ke duwe mbe nye, keto mi wɔla pe yene

nje nɔ. Yo nye tomɛ mi.» ³⁰ E bo sɔ nje te yi biye nye, ko beko dete, mumɔ wete ne wete ti kenje bo kpoke ne nye na, keto ngimɔ ne ti pa dya na. ³¹ Bomɔ budyate ke njoka ngil tikima temɔ ke yene. E bo diki lepɔ nde: «Kome *Krist ta nje ké, a ta kelo ka meyekambiyɛ kwɔ yike yi mbam ko kelma ké?» ³² *Befarisɛ wokuma meyasi menɔri yi bomɔ dikima nyingila ke njoka ngil ke kasi Yesus ké. E bekum be botu be nyena sadaka nye Njambiyɛ nè Befarisɛ tomɛ botu be bakidya mbanjo Njambiyɛ, né bo kè biy nye.

³³ E Yesus lepɛ nde: «Mi ndi ne monɔ ngimɔ te yi kwanɔye sine wune, ke kɔnte, mi má yɔkwe kè pɛ yi Mɔ te ε tomma mi ko. ³⁴ Wune ta sɔ mi, ko wune tí dolo mi na. Sendi, wune tí kumɔ yun ke mbey te yi mi ta diyɔ mbe kete na.» ³⁵ E Beyuden nje lepɔ tande yan nde: «Yite nde, a ta kè ba we yi wuse ta diyɔ kine dolo nye ké? 'Yite nde, a ta kè ke yi Beyuden bete yi bo wanjima bo be diyɛ ke njoka Begrek baka? 'A ta kè mate kè tedye Begrek mɛlepi mɛ Njambiyɛ?» ³⁶ Yinɔ nde: « <Wune ta sɔ mi, ko wune tí dolo mi na,> sendi, <wune tí kumɔ ke mbey te yi mi diyɛ mbe kete na,> a kwɔdyikwe lepɔ komete nde nge?»

³⁷ Yeso siyna jeso ba nyangwe yeso jeso kwɔ bosa meyeso mete yiri hene. Yeso te ε Yesus teme lepɔ ne men ke kwey nde: «Mɔ te ε gwe yesidye, a njâki ke yembe nje hɔbiye yasi te yi ta sidye yesidye ne ké. ³⁸ Mɛkana mɛ Njambiyɛ ke lepɔ nde: <Mɔ te ε tike temɔ ne mi, nyangwe mɛduku mete yi nye jonɔwe ta sokula wule ke moy ne.> »

³⁹ Yinɔri Yesus lépi ne kasi Kimɔ Sisij te yi botu

bete be tike temo ne nye ta be no ke. Yo nde, ke ngimo te yite Njambiyε t̄i pa njesε Kimo Sisiη na, keto a t̄i pa yokidye Yesus kenje d̄yob̄o ke mbey meluksa mene na.

Bekum Beyuden yeti ke jaye nde,

Yesus nye Krist na

⁴⁰ Ke baηa botu bete be ba ke njoka ηgil baka ma woko mεlepi mete ke, ε bo lepe nde: «Mbam ko gbate mo punja mεlepi me Njambiyε te yi bo dikima lepo no ko.» ⁴¹ Baηa dikima lepo nde: «Yoko gba *Krist.» Baηa nde: «'Yo Krist ta wule Galile nje no? ⁴² 'Mekana me Njambiyε ti lepi nde, Krist ta wule ke kando kumande Davit ke d̄ya Betlehem kome Davit dikima d̄iȳo ke na?» ⁴³ E ηgil baka ke bembe keto Yesus. ⁴⁴ Baηa diyma ke biye nye. Yasi wete, ko mumo wete ne wete t̄i kpoke nye na. ⁴⁵ Ndana, ε botu be bakidya mbanjo Njambiyε yokwe ke dol̄o bekum be botu be nyena sadaka nye Njambiyε ne Befarisε. E bo diyε botu be bakidya mbanjo Njambiyε nde: «Ijge kele yi wune t̄i nje ne nye ke?» ⁴⁶ E bo yeηsa nde: «Ko mumo wete ne wete yeti ke duwe lepi nda mbam te na.» ⁴⁷ E Befarisε nje yeηsa nde: «'Yite nde, wune sendi, wune jayma nde, a s̄εbila wune? ⁴⁸ 'Wune wokuma wete yeso nde, wete kum wusu ho Befarisε tikima temo ne nye nde?» ⁴⁹ E bo ke mbombu lepo nde: «Ndi nde, gba botu baka yeti ke duwe membonga me Njambiyε na. Njambiyε ma kita ne bo.» ⁵⁰ Wete mbam nde Nikodem ε ka ke beηε Yesus wete d̄yob̄o ne tu ko ba ke

njoka Befarisę. E nye lępe nye bo nde: ⁵¹ «'Yite nde, męmbonęa musu lępi nde, bo tędya mumo mębone kine pa wokoo men mo te yi duwe ne mejosoo mete yi nye kelma kę na?» ⁵² E bo lępe nye nye nde: «'Ma yite nde, we sendi, we mo Galile? Nęmba kimote, we ta beņe nde, ko wete mo punja męlępi mę Njambiyę tı wule wete yesoo kę Galile na.» [⁵³ Kę kęņte, e mumo hene toke nje duwe kę tų dyene.

8

Kasi nya te e kelma wanja ko

¹ E Yesus kwaa ne kę kę *Keki meoliviye. ² Bemęnmenę sut, e nye yokwe kę sendi kę mbanjo Njambiyę. E ngil bomoo hene kę kę yene. E nye kwaa diyoo metidyę kande tedya bomoo męlępi mę Njambiyę. ³ Ndana, e botu be ketina meyasi nę Befarisę bu wete nya te yi bo dolma nye kę kelo wanja ko kę no kę yi Yesus. E bo bu nye tembidyę kę mbombu bomoo kwaa lępo nye Yesus nde: ⁴ «Yekele, wuse dongidya nya ko kę gba kelna wanja. ⁵ Kę męmbonęa mete yi Moyisi ketima kę, a pesima nde, wuse lōņ njel nyari nda yokoo ne metari wo. Ma kę yo, we lępi yo ne nge?» ⁶ Bo lępi yinori yi lębiye ne nye, nę bo lępi nde, a lępinama beyate. Yasi wete, e Yesus butuma ketina kę ngbutu ne nyey bo. ⁷ Nda yi bo ka ndi mbombu yi diyę nye mediyan kę, e nye teme lępo nye bo nde: «Mo te e duwaa kę njoka yun nde, a tı pa kelo yiņa beya yasi wete yesoo ko kanda bete tari lu ne nya ko.» ⁸ Kę kęņte, e nye butuma sendi ne koko ketina kę ngbutu.

⁹ Kε bo ma wokɔ dεte kέ, ε bo punde wεte wεte kwā kandε nε betomba βete kè nɔ. Ε Yesus tika nyεpɔ βene nyari kε mbɔmbu wenε. ¹⁰ Ndana, ε Yesus tεmε lepɔ nyε nyari nde: «Nyari, botu βete βε lepina nε wε βaka mε we? 'Ko mumɔ wεte nε wεte t̄i tedye wε mεβɔnε na?» ¹¹ Ε nyε yeηsa nde: «Ko na, nyanɔgwε mbam.» Ε Yesus lepε nyε nyε nde: «Mi sendi, mi yeti kε tedye wε mεβɔnε na. Kwαnɔ, yasi wεte, wε t̄i βasidya kelɔ se βeya yasi na.»]

Yesus nde, nyε mejasi

¹² Ε Yesus nje βasidye lepina nyε ηgil βomɔ lepɔ nde: «Mi mβε mejasi mεte yi paniye puyε nyε botu βε menεti maka. Mɔ te ε βεnɔgwε mi, mɔ te t̄i kendɔ kε moy yitil na, yasi wεte, a ta βε nε mejasi mεte yi tedye mumɔ nda yi nyε yākanɔgwε jonna nɔ kέ.» ¹³ Ε *Befarisɔ lepε nyε nyε nde: «Wε kε lepɔ yasi te yi wε duwā kε kasi yɔ kέ nε ηguru wɔ. Nɔge βε dεte, yasi te yi wε lepε kέ gba j̄a.» ¹⁴ Ε nyε yeηsa nyε bo nde: «Ko gba mi lép̄i yasi te yi mi duwā kε kasi mβε nε ηguru wombε, yasi te yi mi lepε kέ, gbakasi, keto mi duwā mbey te yi mi wulma kete nè mbey te yi mi kε kete kέ. Yasi wεte, wunε yeti kε duwε yun mbey te yi mi wulma kete nè mbey te yi mi kè kete kέ na. ¹⁵ Wunε pési yun j̄osi nε nje te yi βomɔ. Yasi wεte, mi yeti kε pεsɔ mβε j̄osi wεte mumɔ na. ¹⁶ Nɔge βε nde, gba mi p̄ési j̄osi, pεsina j̄osi mβε kε nje, keto mi yeti nyεpɔ na, mi sine Da, Mɔ te ε tomma mi kɔ. ¹⁷ 'Yo yeti ketinate kε gba mεkana mε mεmbonɔga mun nde, ηge βomɔ yiba nje lepɔ ndi kiya yasi kε yasi te yi bo βεnɔma nè yi

bo wokuma ké, lépi te gbakasi na? ¹⁸ Gba mi ne nguru wombe ke lépo yasi te yi mi duwà ke kasi mbe. Sendi, Da, Mò te e tomma mi kò ke lépo yasi te yi nye duwà ke kasi mbe ké.» ¹⁹ E bo nje diyè nye nde: «Sòngwè we?» E nye yeṅsa nde: «Kò mi kò Saṅmbe, wunè yeti ke duwè mbanja na. Wunè má dukwè mi gbate, ma wunè duwà sendi Saṅmbe.» ²⁰ A lépi méyasi menòri ke mbanjo Njambiyè ke ngimò te yi nye bà ke tedye bomò mèlépi mè Njambiyè ke mbey te yi bomò òfiki nye méyasi ne sadaka nye Njambiyè ké. Kò mumò wete ne wete tì nye bò ke yotu ne na, keto ngimò ne tì pa òyà na.

²¹ E nye nje lépo sendi nye bo nde: «Mi ke kwà mbe, wunè ta sà mi, wunè ta gwe ndi ke mọy mèbeyò mun. Ke mbey te yi mi kè mbe kete ké, wunè ti yaka kè yun mate na.» ²² E Beyuden òfiki lépo tandè yan nde: «Yinja nde: «Kè mbey te yi mi kè mbe kete ké, wunè ti yaka kè yun mate na,» 'yite nde, a ta wo yotu ne ne nguru wene?» ²³ E Yesus yeṅsa nye bo nde: «Wunè wúla yun ke meneti waka, ma mi mbe mò kwey. Wunè botu be meneti maka, mi yeti mbe mò meneti maka na. ²⁴ Yori yi mi lépima nye wunè nde, wunè ta gwe ndi ke mọy mèbeyò mun ké. Keto nge wunè tì tike temò nde, yo gba mi mò te yi mi lépè nò kò na, wunè ta gwe ndi ke mọy mèbeyò mun.» ²⁵ E bo nje diyè nye nde: «Wè yò bà nda?» E Yesus yeṅsa nye bo nde: «Ma mi lêpi sendi nde nge, 'yo yeti yasi te yi mi òfiki lépo nye wunè metu hene ké na? ²⁶ Mi ne budya méyasi mete yi mi yakama lépo ke kasi yun, pesò sendi mèlépi mete

yi ɔɛɛ wunɛ. Yasi wɛtɛ, Mɔ te ɛ tomma mi njesɛ kɔ, yo Mɔ te ɛ lɛpɛ ndi gbakasi. Mɛyasi mɛtɛ yi mi wokuma kɛ numbu nɛ kɛ́, yo ndi yitɛ yi mi lɛpɛ mbɛ nyɛ ɔotu ɔɛ mɛnɛti maka.» ²⁷ Bɔmɔ tɔ ɔɛ kɛ duwɛ ndɛ, a lɛpi kasi Da nyɛ ɔo na. ²⁸ Dɛtɛ, ɛ Yesus lɛpɛ nyɛ ɔo ndɛ: «Kɔmɛ wunɛ ta si ŋgba *Mɔnɔ mumɔ kɛ jeti tɛmbidye kɛ kwey kɛ́, yo kɔmɛtɛ yi wunɛ ta nje duwɛ sendi ndɛ, yo gba mi mɔ te yi mi lɛpɛ nɔ kɔ. Wunɛ má nje duwɛ yey ndɛ, mi ti kɛ́l yaŋa nɛ ɔyanɔ te yɛmbɛ na, yasi wɛtɛ, mi lɛpi mɛyasi mɛtɛ yi Da tɛɔya mi kɛ́. ²⁹ Mi sinɛ mɔ te ɛ njesa mi kɔ. A tɔ tɛkɛ mi nyɛpɔ na, kɛto mi kɛ kelɔ yasi te yi nyɛ nyɛ mɛsɔsa kɛ mɛtu hɛnɛ.» ³⁰ Kɛ Yesus ma lɛpɔ ɔtɛtɛ kɛ́, ɛ ɔomɔ ɔudɔyate tɛkɛ tɛmɔ nɛ nyɛ.

³¹ Ndana, ɛ nyɛ lɛpɛ nyɛ Beyudɛn ɔɛtɛ ɔɛ tikima tɛmɔ nɛ nyɛ ɔaka ndɛ: «Ŋgɛ wunɛ kɛ mbɔmbu tikɔ tɛmɔ kɛ mɛlɛpi mɛmbɛ mɛtu hɛnɛ, yitɛ wunɛ gba ɔɛjɛkɛ ɔɛmbɛ. ³² Dɛtɛ, wunɛ ta duwɛ lɛpi tɛ yi lɛpɛ gbakasi. Lɛpi tɛ má kelɔ ndɛ, wunɛ ɔúkwɛ kɛ ɔiyɔ bala.» ³³ ɛ ɔo yɛŋsa nyɛ nyɛ ndɛ: «Wusɛ ɔɛnday ɔɛ Abaraham, kɔ wusɛ tɔ pa ɔiyɔ bala mumɔ wɛtɛ yɛsɔ na. Kɛto nan yi wɛ nje lɛpɔ ndɛ, wusɛ ta ɔuwɛ kɛ gba ɔiyɔ bala nje ɔiyɔ nɛ yotu su nɛ ŋguru wusu kɛ́?» ³⁴ ɛ nyɛ yɛŋsa nyɛ ɔo ndɛ: «Gbakasi yi mi lɛpɛ nyɛ wunɛ kɛ́: Mumɔ hɛnɛ ɛ jɔŋna kɛ mɛɔɛyɔ, nyɛ bala mɛɔɛyɔ. ³⁵ Yo ndɛ, bala ti ɔiy kpo nɛ kpo kɛ mɔy kandɔ na, yasi wɛtɛ, yo mɔnɔ kandɔ ɔiyɛ kpo nɛ kpo kɛ mɔy kandɔ. ³⁶ Ŋgɛ ɔɛ ndɛ, mi *Mɔnɔ mumɔ sɔŋa wunɛ kɛ ɔiyɔ bala, yitɛ wunɛ ta ɔuwɛ gbate kɛ ɔiyɔ bala nje ɔiyɔ nɛ yotu yun

ne nguru wun. ³⁷ Mi duwà nde, wunε benday be Abaraham, ko βεκo dete, wunε ke sà nje te yi wo mi, keto mεlεpi mεmbe yeti ke nyiηε ke moy metemɔ mun na. ³⁸ Mi lépi mbe yasi te yi mi βεηma ke yi Saηmbe ké. Wunε kél ndi sendi yun meyasi mete yi wunε wokuma ne saηgwε te wun ké.» ³⁹ E bo yeηsa lepɔ nye nye nde: «Abaraham saηmbambɔ wusu.» E Yesus lepε nye bo nde: «Wunε má βεki benday be Abaraham, ma wunε ke kelɔ meyasi nda nye. ⁴⁰ Ma ndana, gba mi mɔ te ε lepima gbakasi nye wunε ke meyasi mete yi mi wokuma ke numbu Njambiyε ké, wunε ke sà nje te yi wo mi. Yinɔri Abaraham tì kele dete na. ⁴¹ Wunε ke kelɔ mekele me saηgwε wun.» E bo lepε nye nye nde: «Wuse yeti βɔnɔ be wanja na. Wuse ndi ne saηgwε wete, yo Njambiyε.» ⁴² E nye yeηsa nye bo nde: «Njambiyε má βεki saηgwε wun, ma wunε ke kwadyε mi, keto mi wúla ke yene nje nɔ, mi njà jakime nye, mi tì nje ne deti te yembe na, yo nde, yo nye tome mi. ⁴³ Nge ba nje kelɔ yi wunε ti wóku yun lepi te yi mi lepε ké? Yo keto wunε yeti ne deti te yi lengwε metɔ wokɔ na. ⁴⁴ Gba saηgwε wun *Kum βeya mekele. Ma wunε ke kwadyε kelɔ meyasi mete yi saηgwε wun be ne mesosa kete ké. Nye mɔ wona βomɔ kande njombu yaηa. A yeti ne kasi ne gbakasi na, keto gbakasi yeti ke nye na. Kome nye kele ja ké, a lépi ndi yasi te yi pundε ndi ke moy temɔ ne, keto nye mɔ ja, yo nye bosa mɔ ja. ⁴⁵ Yasi wete, ke be mi, wunε yeti ke tikɔ temɔ ne mi na, keto mi lépi yasi te yi be gbakasi. ⁴⁶ Nda ke njoka yun yakama tedye

nde, mi kelma yiṅa beya yasi kó? Ma nge be nde, yasi te yi mi lepe ké gbakasi, keto nge yi wune ti tíki temo ne mi ké? ⁴⁷ Mo te e be mo Njambiye, mo te ke biye to melepi me Njambiye, yo nde, yi wune ti biya yun to te ké, keto wune yeti yun botu be Njambiye na.» ⁴⁸ E Beyuden yeṅsa nye nye nde: «Yi wuse lepima nde, we gba *Mo Samari, we sendi ne beya sisin ke yotu ké, 'wuse kelma ja?» ⁴⁹ E nye yeṅsa nde: «Ko mi yeti mbe ne beya sisin ke yotu na, yo nde, mi luksa Saṅmbe, ma wune ke kpaló nje yeliye yun mi. ⁵⁰ Yasi wete, ke be mi, mi ti san nde, bomó lúksa mi na. Yo ne wete mumo te e sa nde, bomó lúksa mi, yo nye ke peso josi bomó. ⁵¹ Gbakasi yi mi lepe nye wune ké: Nge mumo bakidye melepi membe, ko a tí gwe na.» ⁵² E Beyuden nje lepo nye nye nde: «He duwa ndana yey nde, we ne beya sisin ke yotu. Abaraham gwa, botu be punja melepi me Njambiye ma gwe sendi, ma nge nje kelo yi we lepe nde: <Nge mumo bakidye melepi membe, ko a tí gwe> ké? ⁵³ We taka nde, we kwa saṅmbambo wusu Abaraham e gwa ko nde? Botu be punja melepi me Njambiye ma gwe sendi, we taka yo nde, we ba nda?» ⁵⁴ E nye yeṅsa nde: «Ige gba mi ne nguru wombe lukse yotu mbe, luksa yotu te yite gbelate. Yo Saṅmbe te yi wune lepe nde, nye Njambiye wun ko, yo nye ke lukse mi. ⁵⁵ Yasi wete, wune yeti ke duwe nye na. Ke be mi, mi ke duwe nye. Nge mi lepe nde, mi yeti ke duwe nye na, yite mi me mo ja nda wune. Yo nde, mi duwa nye, bakidye sendi melepi mene. ⁵⁶ Saṅmbambo wun

Abaraham ðikima take nde, a ta ðeɲe ɲgimɔ te yi mi ta nje kete ké, ε nye woke mesosa ðudfyate. Kumɔ ké, ε nye ðeɲe ɲgimɔ te gbate, ε nye sosa.»
⁵⁷ Ε Βeyuden lepe nye nye nde: «We ði pa kumɔ gbela mesew kamotan na, 'we nde, we ðeɲma Abaraham nde?»
⁵⁸ Ε Yesus yeɲsa nye bo nde: «Gbakasi yi mi lepe nye wune ké: Piɲɔ te yi bo ði pa ja Abaraham na, mi me mbe kete.»
⁵⁹ Ndana, ε bo toke metari, né bo lɔ ne nye. Yasi wete, ε nye soma kwɔ pundo ke mbanjo Njambye.

9

Yesus ke bute misi me wete mbam

¹ Ndana, ke ɲgimɔ te yi Yesus ða ke toke nje kwɔ no ké, ε nye ðeɲe wete mbam te ε jadya ndi ne ðibina misi ko. ² Ε ðejeke ðene diyε nye nde: «Yekele, keto ɲge yi mbam ko jadya ne ðibina misi ké? 'Yo keto yiɲa ðeya mekele mene ne ɲguru wene ho keto yiɲa ðeya mekele me sangwe ðene nyaɲgwe?»
³ Ε Yesus yeɲsa nde: «Yeti nde, nye ho sangwe ðene nyaɲgwe kelma yiɲa ðeya mekele na. Yo nde, a jadyikwe ne ðibina misi, né Njambye punje nyaɲgwe mekele mene ke yotu ne. ⁴ Ke ɲgimɔ te yi yeso ndi kete ké, wuse yákaɲgwe kelo mesay me mo te ε tomma mi ko. Tu me ke nje, ɲgimɔ te yi mumo ti yaka kelo se mesay na. ⁵ Piɲɔ te yi mi ndi ke meneti maka, mi mbe mejasi te yi paniye puye nye botu ðe meneti.»
⁶ Ke nye ma si lepo ðete ké, ε nye sa meseri ke meneti bulo yo ne meseri lombε ke misi me mo ðibina misi ⁷ lepo nye nye nde: «Kendo ke weye misi mo ke Siloy.»

To Siloy nde Mɔ te yi bo tomma nye ko. E nye tamɛ kwɔ kɛ weye misi. A yɔkwɔ mate, a mɛ ke bɛɛɛ yasi nɛ ɲɛɛɛɛɛ. ⁸ Ndana, ɛ botu bete be dikima diyɔ wɛtɛ bɛnɛ mbam ko nɛ botu bete be dikima bɛɛɛ nye ke jɔmbɔ mɛyasi baka lɛpɛ nde: «'Yeti gba mbam ko ɛ dikima diyɔ metidye dikɪ jɔmbɔ mɛyasi ko na?» ⁹ E baɲa dikɪ lɛpɔ nde: «Yo nye.» Baɲa nde: «Ja, bɛnɛ nye bɔɲɲaɲɲɛ bɔɲɲaɲɲɛ.» E nye nɛ ɲɔguru wɛnɛ lɛpɛ nde: «Yo gba mi ko.» ¹⁰ E bo nje diyɛ nye nde: «Yo kwaɲnama nan yi misi mɔ butunama nɔ kɛ?» ¹¹ E nye yeɲsa nde: «Wɛtɛ mbam nde Yesu bulma mɛnɛti lɔmbɛ ke misi mɛmbɛ nje lɛpɔ nye mi nde: <Kɛn ke Siloy kɛ weye misi mɔ.> Mi ka. Ke mi ma si weye misi mɛmbɛ kɛ, ɛ mi kandɛ bɛɲna yasi.» ¹² E bo diyɛ nye nde: «Mbam te we?» E nye yeɲsa nde: «Mi ti duwɛ na.»

¹³ Ndana, ɛ bo bu mɔ te ɛ ba mbombu nɛ difina misi ko kɛ nɔ ke yi *Befariɲɛ. ¹⁴ Yasi yinɔri Yesu buɔl mɛnɛti butɛ nɛ misi mɛ mbam ko ke yesɔ *Saba. ¹⁵ Yori yi Befariɲɛ diyɛma sendi mbam ko yasi te yi kwaɲnama yi kelɔ nde, a bɛɲɲaɲɲɛ ndana kɛ. E nye lɛpɛ nye bo nde: «A lɔmbuma mɛsɔpɔ ke misi mɛmbɛ, ɛ mi kwɔ kɛ weye misi, ma ndana mi ke bɛɛɛ yasi.» ¹⁶ E baɲa Befariɲɛ dikɪ lɛpɔ nde: «Yeti Njambiyɛ njesɛ nye na, keto a yeti ke jesɔ mboɲga te ɛ lɛpɛ kasi Saba kɛ na.» Baɲa dikɪma lɛpɔ yan nde: «'Mɔ mɛbeyɔ yakama kelɔ ka kwalɔ mɛyekambiyɛ mɛte yikɛ yi nye kelma kɛ?» E bo baka ke bɛmbɛ.

¹⁷ E bo nje kwɔ sendi wolo diyɛ mɔ te ɛ ba mbombu nɛ difina misi ko nde: «Wɛ lɛpi yɔ nɛ

ηγε κε kasi mbam te? We lépi ne ηγε κε say te yi nye kelma bute ne misi mo ké?» E nye yeṅsa nde: «Nye mo punja melepi me Njambiye.» ¹⁸ Ko bekum Beyuden ti kwadye jaye nde, mbam ko ba mbombu ne difina misi, jaye sendi nde, a njáki nje beṅna ndana na. Dete, e bo jeba sangwe bene nyanḡwe. ¹⁹ E *Befarisḡ diye bo nde: «Yoko mono wun yi wune lepe nde, a jadya ne difina misi ko? Yo kwanama nan yi nye me ke beṅe yasi ndana ké?» ²⁰ E bo yeṅsa nde: «Wuse ke duwe nde, yoko mono wusu, duwe sendi nde, a jadya ne difina misi. ²¹ Ndi nde, yi lepo ne yasi te yi kwanama nde, a beṅnanḡwe ndana ne mo te e butuma misi mene ko, wuse yeti ke duwe yaṅa kete na. A me mumo, wune diya ndi nye, nye ne ηguru wene ta yeṅsa nye wune.» ²² Sangwe bene nyanḡwe yeṅsangwe dete, keto bo ba ke kamba bekum Beyuden, keto bekum Beyuden ma nye ηḡiṅ nde, ηḡe mumo jaye ke mbombu bomo nde, Yesu nye *Krist, ko mo te ti nate se mbanjo mewesidya man wete yeso na. ²³ Yo keto te yite yi sangwe bene nyanḡwe lepima nde: «A me mumo, wune diya ndi nye» ké.

²⁴ Dete, e *Befarisḡ basidye jeba mbam ko lepo nye nye nde: «Lepo gbakasi nye wuse ke mbombu Njambiye. He duwa nde, mbam te mo mebeyo.» ²⁵ E nye nje yeṅsa nde: «Ḳḡe be nde, nye mo mebeyo, mi yeti ke duwe na, siya yasi te yi mi duwa, yo nde, mi ti be ke beṅe yasi ne mbombu na, ma ndana mi me ke beṅe yasi.» ²⁶ E bo diye nye nde: «A kelma yasi te nda ke yotu yo? A kelma nan bute ne misi mo?» ²⁷ E

nye yeṅsa nye bo nde: «Mi ma si lẹpọ yasi te yi kwanama ké nye wunε, ma wunε t̄i kwadye wokọ na. 'Wunε kwádyikwe nde, mi kálangwe yekidyē sendi nye wunε keto nge? 'Wunε sendi ke kwadye nje be bejeko bene?» ²⁸ E bo toye nye lẹpọ nde: «Yo gba we be jeko wene, ke be wuse, wuse su bejeko be Mọyisi. ²⁹ Wuse duwọ su nde, Njambiyε lẹpinama nye Mọyisi. Ma ke be mbam te yoko, ho a wúla we nje nọ, wuse yeti ke duwe na.» ³⁰ E mbam te ε bọ mbombu ne dífina misi kọ yeṅsa nye bo nde: «Yo gba yasi te yi ngbakima yí wokọ nde, ho a wúla we nje nọ, wunε yeti ke duwe na, ma yo nye bute misi membe. ³¹ Wuse duwọ nde, Njambiyε ti jáya mēngweta me botu mēbeyo na. Yasi wete, a jáya mēngweta me mọ te ε kane nye tu ne yeso, kelo yasi te yi nye Njambiyε kwadye ké. ³² Kande ne betomba mumọ wete ne wete t̄i pa wokọ wete yeso nde, wete mumọ butuma misi me mọ te ε jadya ne dífina misi kọ na. ³³ Má beki nde, yeti Njambiyε tome mbam te njese na, ma nye t̄i kele yaṅa na.» ³⁴ E bo yeṅsa lẹpọ nye nye nde: «Kande yi bo ma jáki ne we kumọ ndana we ke moy mēbeyo ne pitik, yasi te nda yi we ta tedye wuse ké?» E bo dufye nye punje kenje sẹ.

³⁵ Yesus wokuma nde, bo dufya mbam te ε bọ mbombu ne dífina misi kọ. E Yesus sanḡwa ne nye kwọ diyε nye nde: «'We ke tikọ temọ ke yi *Mọno mumọ?» ³⁶ E nye yeṅsa nde: «Nyangwe mbam, Mọno mumọ te mbete ba nda? Lẹpọ, né mi tiki temọ ne nye.» ³⁷ E Yesus lẹpe nye nye nde: «We ma beṅe nye, yo gba nye ε ke lẹpina ndana

nyε wε kɔ.» ³⁸ Ε mbam lεpe nde: «Nyangwε mbam, mi ke tiko temɔ ne nyε.» Ε nyε kwɔ kuse mεbɔη ke mbɔmbu Yesus kanɔ nyε.

³⁹ Ε Yesus nje lεpɔ nde: «Mi njɔ ke meneti maka, nε jɔsi be kete, nε botu bete be yeti ke beηe yasi baka beη yasi, nε botu bete be ke beηe yasi baka nje be ne dɪbina misi.» ⁴⁰ Ke baηa *Befarisε bete be bɔ bene be Yesus baka ma wokɔ dte kε, ε bo diyε nyε nde: «'Yite nde, wuse sendi, misi musu dɪbinate?» ⁴¹ Ε Yesus yeηsa nyε bo nde: «Misi mun mɔ bεki dɪbinate, ma wunε yeti ne mεbeyɔ na. Yasi wεte, wunε ke lεpɔ ndana nde: <Wuse ke beηe yasi kimɔte,> dte mεbeyɔ mun ta dɪyɔ bɔne ke to yun.»

10

Kasi kimɔ mɔ bakidya besam

¹ Yesus njɔ ke mbɔmbu lεpɔ nde: «Gbakasi yi mi lεpe nyε wunε kε: «Mɔ te ε diyε kinε kwɔ ne numey kakwε besam yɪ nyiηe nɔ ke mɔyte na, ηge nyε kpalɔ kwɔ ne wεte nje dεle, mɔ te mɔ gubɔ, nyε nyangwε mɔ kelna beya mεkele. ² Yo nde, mɔ te ε kwɔ ne numey nyiηe nɔ ke mɔy kakwε, mɔ te mɔ bakidya besam. ³ Sanjele te ε dɪye ke numey kakwε kɔ bɪta numey nyε nyε, wε bεηa kε, besam ke wokɔ men ne. A mɔ jeba bo wεte wεte ne dɪnɔ dyan ηgbɔsɔ bo pundɔ nɔ. ⁴ Nge nyε si punje besam bene hεne dte kε, a ma kwɔ mbɔmbu, bo ke kɔη ne, keto bo ke duwε men ne. ⁵ Yasi wεte, ko bo yeti ne dte te yi beηgwε gbela mumɔ na, bo ta kambɔ nyε lɔndɔ kε ne nan, keto bo yeti ke duwε men gbela bɔmɔ

na.» ⁶ Yesus lepinama ne nje kano d'ete nye bo, yasi wete, bo ti biye to yasi te yi nye lepima nye bo ke na.

⁷ E Yesus nje lep'o sendi nye bo nde: «Gbakasi yi mi lepe nye wune ke: Mi mbe numey te yi besam kwa kete yi nyiye no ke moy kakwe ke. ⁸ Bomo hene be kandima nje ne mi baka botu be gubo, bo botu be nyanngwe kelna beya mekele. Yasi wete, besam ti lenngwe meto ke men yan na. ⁹ Mi mbe numey, nge mumo nyiye ne nje te wombe, a ta ju. A ta nyiye pund'o dolo medye te yi dye. ¹⁰ Siya yasi te yi mo gubo nje kelo, yo ndi gubuna yasi, ndi wonate ne girisate. Mi nja mbe, ne besam be ne jonngwe, ne bo jonna ke moy nyenngwe. ¹¹ Mi mbe kimo mo bakidya besam. Kimo mo bakidya besam nyeki jonngwe dyene keto besam bene. ¹² Yasi wete, mo te e nje bakidye besam keto moni ko yeti gba mo bakidya besam na, keto besam yeti besam bene na. Nge nye beje ngwey ke nje, we beta, a tikima besam sedye kwa, ngwey ma dya biye baña, bari ma si wanja kwa. ¹³ Mo te e nje bakidye besam keto moni ko sedyikwe kwa, keto yo ndi keto moni yi nye bakidye besam, yeti kasi ne ne bo na. ¹⁴ Mi mbe kimo mo bakidya besam. Mi ke duwe besam bembe, besam bembe ke duwe sendi mi. ¹⁵ Yo sendi d'ete nda yi Da ke duwe mi, mi sendi ke duwe nye. Mi ke nye jonngwe dyembe keto besam bembe. ¹⁶ Mi ne baña besam bembe be yeti ke moy kakwe te yike na. Mi yakanngwe ngboso sendi bo nje no. Bo ta wok'o men mbe, bo ma nje be ndi kuru besam

wete nè mɔ bakidyɔ yan wete. ¹⁷ Da kwádyikwe mi, yo keto mi ke nye jonɔwe dyembe yí ladye bɔ sendi yo ne kɔkɔ. ¹⁸ Kine mumɔ wete ne wete ε yakama pesɔ jonɔwe dyembe na. Yasi wete, yo mi ne ηguru wombe ke nye jonɔwe dyembe. Mi ne deti te yi nye jonɔwe dyembe, mi sendi ne deti te yi bɔ yo ne kɔkɔ. Yo Saɔmbe lepe nde, mi kél dete.» ¹⁹ Ε μελεπι menɔri kele nde, Beyuden bákangwe sendi wolo ke bembe. ²⁰ Ε budya bomɔ ke njokate lepe nde: «A ne beya sisin ke yotu, a ke kɔnɔ ne boku. Keto ηge yi wune lenɔwe meto ke yasi te yi nye lepe ké?» ²¹ Ε baɔa lepe yan nde: «Mɔ te ε ne beya sisin ke yotu kɔ ti lépinangwe deke na. 'Beya sisin ne deti te yi kelo nde, mɔ dibina misi bɛɔnangwe nde?»

²² Bo bɔ ke kelo jesɔ yí take ne yesɔ te yi bo kanma ne mbanjɔ Njambye te ε Yerusalem nye Njambye ké. Yo bɔ ke ηgimɔ abekata. ²³ Yesus bɔ ke yombila ke mɔy mbanjɔ Njambye ke mbeɔ te yi bo dikima jeɔa nde Nje Salomɔn ké. ²⁴ Ndana, ε Beyuden nje lito nye lepo nye nye nde: «'We kwádyikwe nde, wuse diy ne meso ke temo kumɔ ke ηgimɔ te yin? Nge be nde, yo we *Krist, lepo ne saɔsaɔ nye wuse.» ²⁵ Ε Yesus yeɔsa nye bo nde: «Mi ma si lepo nye wune, ma wune yeti ke tiko temo ke μελεπι mete na. Mekele mete yi Saɔmbe nye mi deti nde, mi kél ké ke tedye mi nye wune. ²⁶ Yasi wete, wune yeti ke tiko yun temo ke yembe na, keto wune yeti ke njoka besam bembe na. ²⁷ Besam bembe ke wokɔ men mbe, mi ke duwe mbe bo, bo ke

benḡwε sendi mi. ²⁸ Mi ke nye mbe bo jonḡwε te yi kpo ne kpo, ko bo tí gwe yambile na. Sendi, ko mumo wete ne wete tí sukɔ bo ke mebo membe na. ²⁹ Saḡmbe, mo te ε nya mi bo ko kwɔ bomo hene, ko mumo wete ne wete yeti ne deti te yi sukɔ bo ke mebo me Da na. ³⁰ Sine Da ndi kiya yasi wete.»

³¹ Ndana, ε Beyuden toke sendi metari wolo, né bo lɔ ne nye wo. ³² Ε Yesus yeḡsa nye bo nde: «Mi kelma budya kimɔ mekele mete yi Da lepima nde, mi kél ké ke misi mun, ma ke njoka mekele mete, wune kwádyikwe lɔ mi ne metari wo keto mekele te yeḡ?» ³³ Ε bo yeḡsa nye nye nde: «Wuse ti kwádyikwe lɔ we ne metari wo keto wete kimɔ mekele na, yasi wete, wuse kwádyikwe lɔ we ne metari wo, keto we ke gbuto ne Njambiyε, keto gbela we mumo ke kpalo lepɔ nde, we Njambiyε!» ³⁴ Ε Yesus yeḡsa nye bo nde: «'Yo yeti gba ketinate ke mekana me membonḡa mun nde: <Njambiyε lepima nde: Wune benjambiyε na?» ³⁵ Wuse duwɔ nde, mumo ti yaka soḡe yasi te yi yo ma be ketinate ke mekana me Njambiyε ké na. Ma ḡge Njambiyε jeba botu bete be melepi mene lepina nye bo baka nde benjambiyε, ³⁶ keto ḡge yi wune nje lepɔ gba ne mi mo te ε Da tokuma tomɔ njese ke meneti maka ko nde, mi ke gbuto ne nye, keto mi lepima nde, mi Mɔno wene ké? ³⁷ ḡge mi diyε kine kelɔ mekele me Saḡmbe na, komete, wune tí tiki temɔ ne mi na. ³⁸ Yasi wete, ḡge be nde, mi ke kelɔ mekele me Saḡmbe, ko beko nde, wune tí tike temɔ ne mi na, wune yêkidya tikɔ temɔ ke

mekete mete yi mi kele ké, né wune duwe kimote kè nò mbombu nde, Da ke yembe, mi sendi ke yene.»

³⁹ Ndana, ε bo kala są nje te yi biye nye, yasi wete, ε nye bola kwà. ⁴⁰ Ε nye duwe ne kòkò kè ke nginje Yurdę, ke mbey te yi Jan ma kánda topuna bomò ke móròku kete ké. Ε nye kwà diyo mate. ⁴¹ Ε bomò budyate nje ke yene. Ε bo ðiki lepò nde: «Jan tí kele ko meyekambiyε wete ne wete na, yasi wete, yasi hene te yi nye lepima ke kasi mbam kò ké, gbakasi.» ⁴² Ε bomò budyate tike temò ke yi Yesus ke mbey yinòri.

11

Yesus ke womiyε Lasar

¹ Wete mbam nde Lasar ðalma ne kòn. A ðà mò Betani, ðya Mariya bene man wene Marta. ² Yo ðà Mariya te ε lómbuma lóbinda ke mekol me Kumande Yesus titò yo ne nyinò to ne kò. Yo ðyombu ðyene Lasar kòne. ³ Ε ðedyombu bene ðaka yiða tome mumò kè lepò nye Yesus nde: «Nyangwe Kumande ðeηa, sòη temò wò ke kònò.» ⁴ Ke Yesus ma woko ðete ké, ε nye lepe nde: «Kòn te yeti kòn sòη na, yasi wete, yo kòn te yi Njambiyε ta tedye nyangwe ðeti meluksa mene, né Mònò wene ðe ne meluksa ke kòn te.»

⁵ Temò Yesus ðà ke yotu Marta bene man ðu ðyombu ðyan Lasar. ⁶ Ke nye ma si woko kasi kòn Lasar ké, ε nye nje kwanðye sendi metu yiða ndi ke mbey te kome nye ðà ké. ⁷ Ke kòηte, ε nye lepe nye ðejekε bene nde: «Wuse yòkwe ne kòkò kè Yuda.» ⁸ Ε ðejekε lepe nye nye nde: «Yekele,

kõnte tĩ pa kiko na, Beyuden kwadya lƳ we ne metari wo, ma ndana 'we ke kwadye yõkwe ne kõko kè sendi mate nde?» ⁹ E nye yensa nde: «'Yeso wete yeti ne hawa kamõ jõ yiba na? Nge mumõ kendè ne yeso, a yeti ke ßomiye ßaki na, keto a ke ßeɲe mejasi me yeso. ¹⁰ Ma yasi wete, nge mumõ kendè ne tu, a ke ßomiye ßaki, keto a kine mejasi ke yotu ne na.» ¹¹ Ke nye ma si lepo ðete ké, e nye nje lepo nye ßo nde: «So wusu Lasar ke jako, yasi wete, mi ta kè jeme nye.» ¹² E ßejeke lepe nye nye nde: «Nyangwe Kumande, nge ße nde, a ke jako, yotu ne ta ngbanjo lalè.» ¹³ Yasi yinõri Yesus lépi ne kasi sõɲ Lasar. Yasi wete, ke yan, ßo takima yan nde, a lépi ne gbela jako. ¹⁴ Dete, e Yesus nje lepo ne gbas gbas nye ßo nde: «Lasar ma gwe. ¹⁵ Ma nge mi ßeɲe wunè ðeke ké, mi ne mesosa, keto mi tĩ ße ke mbey te na. Dete, wunè ta nje tiko temõ ne mi. Yasi wete, he kên mate.» ¹⁶ Ndana, e Tomasi te yi ßo ðikima jeba sendi nde Beadan kõ lepe nye njõɲ ne nde: «Wuse sendi, he kên mate, né sine ße Nyangwe Kumande kè gwe mate.»

¹⁷ Ke Yesus ma ðyã ké, a njáki dolõ nde, yo me metu yini yi ßo pumbuma ne Lasar ké. ¹⁸ Betani ßã ke kekɪ Yerusalem, njokate tĩ kumè kilometa yitati na. ¹⁹ Dete, e Beyuden ßudfyate nje ßeɲe Marta ßene Mariya ke sõɲ ðyõmbu ðyan yí nye ßo menɟite.

²⁰ Ndana, ke Marta ma woko nde, Yesus ke nje ké, e nye kwã kè sangwa ne nye, e Mariya ðiye ne ke tƳ. ²¹ E Marta lepe nye Yesus nde: «Nyangwe Kumande, we má ßeki waka, ma

dyɔmbu dyembe tĩ gwe na. ²² Yasi wete, mi duwɔ nde, ko ndana yasi hene te yi we ta diye Njambiyɛ, a ta nye we yo.» ²³ E Yesus lepe nye nye nde: «Dyɔmbu dyɔ ta womiyɛ.» ²⁴ E Marta yeŋsa nye nye nde: «Mi duwɔ nde, a ta womiyɛ kome bemuŋ ta womiyɛ no ke njena yeso siyna mboko kɛ.» ²⁵ E Yesus lepe nye nye nde: «Mi mbe mo womiya bemuŋ, mi sendi jonɔwe. Mo te e tike temo ne mi, mo te ta ju, ko beko nde, a gwaki. ²⁶ Sendi, mumo hene e jonna tiko temo ne mi, ko mo te ti gwe na. 'We ke tiko temo ke lɛpi te nde?» ²⁷ E Marta yeŋsa nye nye nde: «J, Nyangwe Kumande. Mi ma tiko temo nde, we *Krist, Monɔ Njambiyɛ, yoko yi ba nde, a yakanɔwe nje ke meneti maka ko.»

²⁸ Ke nye ma si lepo dɛte kɛ, e nye kwa mbombila kɛ lepo nye maŋ wene Mariya nde: «Yekele ma dya, a ke jeba we.» ²⁹ Ke Mariya ma woko ndi dɛte kɛ, e nye teme ne nget kwa kɛ pe yi Yesus. ³⁰ Yinori Yesus ti pa nyiŋe moy dya na, a ba ndi ke mbey te yi Marta ka sanɔwa ne nye kɛ. ³¹ Ndana, ke Beyuden bete be ba bene be Mariya ke tu ke nyena nye menɔgite baka ma beŋe nde, a temma ne nget pundo kɛ, e bo beɔngwe nye, take nde, a ken ke bonson kɛ lelo.

³² Ke Mariya ma kumo ke mbey te yi Yesus ba kete, kanɛ misi beŋe ne nye kɛ, e nye bale ke mekol mene lepo nye nye nde: «Nyangwe Kumande, we ma beki waka, ma dyɔmbu dyembe ti gwe na.» ³³ Ke Yesus ma beŋe Mariya ke lelo, beŋe Beyuden bete be nja bene be Mariya ke lelo sendi kɛ, e ngambi son kwa nye, e metakina nje

nye ke temo. ³⁴ E nye diyε bo nde: «Wunε pumbu nye we?» E bo yeṅsa nye nye nde: «Nyanḡwe Kumande, inja beṅε.»

³⁵ E Yesus lele. ³⁶ E Beyuden diyε lepɔ nde: «Ne bēṅa ndi, a bā ke kwad̄ye nye bud̄yate.» ³⁷ E baṅa ke njokate lepe yan nde: «'Gba mbam kɔ ε butuma misi me mɔ d̄ibina misi kɔ, ma nye ti yaka kelɔ nde, Lasar ti gwáki na?»

³⁸ E ṅgambi soṅ basid̄ye kwā Yesus, ε nye kwā kè ke boṅsoṅ. Boṅsoṅ te bā ṅguku tari, bo boṅma wete tari d̄ibo ne numbu te. ³⁹ E Yesus lepe nde: «Wunε njēṅa tari soṅε.» E Marta te d̄yɔmbu ne Lasar te ε gwā kɔ lepe nye nye nde: «Nyanḡwe Kumande, a me ke numbo ndana, keto yo me metu yini yi bo pumbuma ne nye ké.» ⁴⁰ E Yesus lepe nye nye nde: «'Mi t̄i lepe nye we nde, ṅge we tike temo ke lepi te yi mi lepe ké, we ta beṅε nyanḡwe d̄eti meluksa me Njambiyε na?» ⁴¹ Ndana ké, ε bo njeṅε tari soṅε. E Yesus kaṅε misi kenje kwey lepɔ nde: «Da, mi ke nye we wosoko, keto we ma woko meṅgweta membe. ⁴² Yo nde, mi duwā mbe nde, we ke woko meṅgweta membe kpo ne kpo. Yasi wete, mi lépi yike keto ṅgil te yike yi ma wesid̄ya ke keki mbe ké, né bo tiki temo nde, yo we tome mi njese.» ⁴³ Ke nye ma si lepɔ d̄ete ké, ε nye kembid̄ya lepɔ ne men ke kwey nde: «Lasar, pundɔ.» ⁴⁴ E mo te ε bā ndana munte kɔ punde, mebo nè mekol boynate ne melambo, to nè mbombu bā sendi boynate ne wete pel kandɔ. E Yesus lepe nye bomo nde: «Wunε sōṅa meyasi menɔri ke yotu ne, tiko nye, na kwā.»

Nyangwe botu be mison Beyuden ke

sanɣwe ngin sunɣwe ne Yesus

⁴⁵ Beyuden budɣate be nɗa ke yi Mariya baka beɲma yasi te yi Yesus kelma ké, ε bo tike temo ke yene. ⁴⁶ Yasi wete, baɲa ke njokate kwanma kè dolo *Befariɣ yekidye yasi te yi Yesus kelma ké nye bo. ⁴⁷ Ndana, ε bekum be botu be nyena sadaka nye Njambiye nè Befariɣ wesidye botu bete be bɗa ke njoɲ botu be nyangwe josi Beyuden baka lepo nde: «He ta kelo yike nan, keto mbam ko ke kelo budɣa meyekambiyε? ⁴⁸ Ma nge wuse beɲε ne misi nde, a kén mbombu yí kelo mekele mete, bomo hene ta tiko temo ke yene, we béɲa, botu bete be diye ne meneti me Rom baka ta nje yangile mbanjo Njambiye su ne kando dɣusu.»

⁴⁹ Ndana, ε wete ke njoka yan nde Kayif ε bɗa nyangwe kum botu be nyena sadaka nye Njambiye ke sew te ete ko lepe nye bo nde: «Ko gba wune kine dɣonɗo na! ⁵⁰ Wune yeti ke duwe nde, yo kimote pe yun nde, mumo wete gwâki ke numbu kando, laɲsa nde, bo girisa ndingele kando na?» ⁵¹ Yinori yi Kayif lepima ké, yo ti wúla ke dɣano dɣene ne nguru wene na. Yo nde, a lépi keto a bɗa nyangwe kum botu be nyena sadaka nye Njambiye ke sew te ete, ε nye punje lepi te yi wulma ke numbu Njambiye yi bɗa nde, yo ta kelna ké. ε nye kande si lepo nde, Yesus yâkanɣwe gwe keto kando dɣan Beyuden. ⁵² Ma yo tí be ndi keto kando Beyuden bepo na, yasi wete, yo ta be sendi yí sanɣwe bono be Njambiye be diye membey ne membey, né bo nje be ndi

njon wete. ⁵³ Kande yeso te, ε bo nye n̄gin yí s̄a n̄e n̄je te yi bo yakama wo n̄e Yesus. ⁵⁴ Dete, Yesus t̄i yombila punje se yotu ke njoka Beyuden na. Yasi wete, a n̄j̄a d̄uwe komete kw̄a k̄e ke poku meneti mete yi k̄e k̄eki kon̄gor k̄é, ke wete d̄ya nde Efrayim. Ε nye kw̄a d̄iȳo mate bene bejeki bene.

⁵⁵ Jeso *Paska Beyuden b̄a ke wuta, ε bud̄ya bom̄o tem̄e ke med̄ya yí k̄e pe Yerusalem, yite jeso t̄i pa kande na. Bo kandima kw̄a, né bo pa k̄e weya sembo ben̄gwe m̄embonga me mison yan. ⁵⁶ Ε bo d̄iki s̄a Yesus, d̄iki lep̄o diyna tande yan ke mban̄jo Njambiȳe nde: «N̄e b̄é̄na nan? N̄e táka gba nde, a ta n̄je ke jeso wa?» ⁵⁷ Yin̄ori bekum be botu be nyena sadaka nye Njambiȳe nè *Befaris̄ ma lep̄o nye bom̄o nde, n̄ge wete mum̄o duwe mb̄ey te yí Yesus d̄iȳe kete k̄é, nè nye k̄en lep̄o, né bo k̄e biy nye.

12

Mariya ke lombe lobinda ke

*mekol me Yesus
(Mt 26; Mk 14)*

¹ Pin̄o te yi jeso *Paska buk̄w̄a metu yitan jo wete, ε Yesus kw̄a k̄e ke Betani, ke d̄ya te kom̄e Lasar te yi nye jon̄gwa ke njoka bemun̄ ko d̄ikima d̄iȳo k̄é. ² Kum̄o mate, ε bo kele med̄ye jeba n̄e nye. Marta b̄a n̄e mesay me kabina med̄ye nye bom̄o. Lasar b̄a sendi ke njoka botu bete yi bo b̄a ke mb̄ey med̄ye bene be Yesus baka. ³ D̄iȳo k̄é, ε Mariya b̄u wete ndaki n̄e yin̄a lobinda te yi d̄ye bud̄ya moni yaka lita ke bembe. Yo b̄a

ne sengeleŋ, bo tĩ pa pule yo ne yiŋa yasi na. E nye bu nje lombɛ ke mekol me Yesus kwa titɔ yo ne nyiŋɔ to ne. E tul te si ngangile ndingele tu. ⁴ E Yudas Iskariyot te wete jekɛ Yesus, yɔko e ta dyaŋgwe nye ko lɛpe nde: ⁵ «Keto nge yi bo tĩ dyaŋgwe lobinda te yike yi yaka buyɔ mɔni te yi bo gbo ne mɔ mesay ke metu mesay gomay yitati yĩ kame ne botu be ngwete kɛ?» ⁶ Yinɔri yi Yudas lepima kɛ, yo yeti keto a ne kasi ne botu be ngwete na. A lɛpi dɛte, keto nye mɔ guɔɔ. Yo nye diki bakidye kpongi mɔni. A dɛkima nye bo ke yasi te yi bo dɛkima komɔ ke moyte kɛ. ⁷ E Yesus nje lɛpɔ nde: «Pa tikɔ nye ne sem. Tiko, na bakidye yo ladye ne yesɔ te yi bo ta nye ne mi ke boŋsɔŋ kɛ. ⁸ Yo nde, wune botu be ngwete ke dɛyɔ metu hene ke kiya mbey. Ke be mi, mi tĩ dɛyɔ mbe sine wune ke kiya mbey metu hene na.»

⁹ Beyuden budyate wokuma nde, Yesus womete ke Betani. E bo kɛ, yeti ndi keto Yesus nyepɔ na, yasi wete, bo ka sendi, nɛ bo kɛ beŋ Lasar te yi Yesus jɔŋgwa ke njoka bemuŋ ko. ¹⁰ Ndana, e bekum be botu be nyena sadaka nye Njambiyɛ nye nɛŋi nde, bo ta wo sendi Lasar, ¹¹ keto nyaŋgwe mekele mete yi kelnama ke yotu ne kɛ ke kelɔ nde, budya Beyuden tũm koŋ ndana ne bo tikɔ temɔ ke yi Yesus.

Yesus ke dya ke Yerusalem

(Mt 21; Mk 11; Lk 19)

¹² Misi pupɛ nyaŋgwe nɛgil bete be nja ke jeso *Paska baka wokuma nde, Yesus ke nje ke Yerusalem. ¹³ E bo pesɛ mbɔru mebaŋa yĩ kɛ

sosa ne nye. E bo dfiki kembidya nde: «*Hosana! Baba Mboko nyêki mekombila nye yoko e nje ne dino dyene nje namo kando Isarayel ko!»
 14 Yesus dolma wete mono tofu, e nye bende nye diyo te benjwe yasi te yi yo ketinate ke mekana me Njambiyè ké. 15 Yo ketinate nde: «Ngõndu Siyõn, *f1* we ti kambi yaña na. Beña kumande wo bendima mono tofu yi nje no.» 16 Ke ngimo te yinõri bejewe be Yesus ti woke to meyasi mete yi ba ke kwanãa ké na. Yasi wete, ke Yesus ma nje yokwe ke dyobo bu meluksa mene ké, e bo nje take duwe nde, yasi te yi mekana me Njambiyè dikima lepõ no ké ba ke kasi ne. Bo nja duwe sendi nde, gba meyasi mete yi bo kelma ké, bo kelma yo keto ne. 17 Ke ngimo te yi Yesus jebama ne Lasar jongwe ke njoka bemun punje ke bonõn ké, budya bomõ ba kete. E bo dfiki yekidye yasi te yi bo beñma ké. 18 Yo keto te yite yi ngil bomõ ka kè sosa nye ké. Bo wokuma kasi meyekambiyè menõri yi nye kelma ké. 19 Ndana, e *Befarisẽ lepõ tandõ yan nde: «Ne bẽña, yasi te yi wunõ yakama kelõ sendi ndana yeti se na. Bomõ hene ma lekwe kè ke kõn ne.»

Baãa Begrẽk ke kwadye lepina

bene be Yesus

20 Baãa Begrẽk ba ke njoka botu bete be ka ke Yerusalem yi kè kanõ Njambiyè ke jesõ *Paska baka. 21 E bo kè ke yi Filip te mõ Betsayda ke Galile. E bo ngweta ne nye lepõ nde: «Nyangwe mbam, wuse ke kwadye beñe Yesus.» 22 E Filip

kè lɛpɔ nyɛ Andere, ε ɓo hɛnɛ yiɓa nje kwɔ kè lɛpɔ nyɛ Yesus.

²³ Ε Yesus yɛnsa nyɛ ɓo nde: «Ŋgimɔ ma dya, ŋgimɔ te yi Njambiye ta punje nɛ meluksa mɛ *Mɔnɔ mumɔ yey. ²⁴ Gbakasi yi mi lɛpɛ nyɛ wunɛ kɛ: Nge mbumɔ mbusa ti pa kè kɛ mɛnɛti pa gwe na, yo ta ɓɔnɛ ndi wɛtɛ. Ma yasi wɛtɛ, nge yo pa gwe, yo ta nje wumɔ budya mɛmbumɔ. ²⁵ Mɔ te ε kwadyɛ kambidya nɛ jonɔwɛ dyɛnɛ nɛ ŋgom ŋgom kɔ ta dimbidye yo. Ma yɔkɔ ε diyɛ kinɛ kambidya nɛ jonɔwɛ dyɛnɛ nɛ ŋguru wɛnɛ kɔ ta ɓɛ nɛ jonɔwɛ te yi kpo nɛ kpo. ²⁶ Mumɔ hɛnɛ ε kwadyɛ kelɔ mɛsay nyɛ mi, mɔ te yakanɔwɛ ɓɛnɔwɛ mi. Kɛ mbey te yi mi diyɛ ketɛ, mɔ mɛsay womɓɛ ta diyɔ sendi ketɛ. Nge mumɔ kelɛ mɛsay nyɛ mi, Da ta lukse nyɛ.

²⁷ «Ndana temɔ mɓɛ deke nɛ habubu, mi duwɔ nde, mi ta lɛpɔ nɛ nge? 'Mi lɛpi ka nde: Da jonɔwɛ mi kɛ yasi te yi kwadyɛ dya mi ndana kɛ? Kɔ na, keto yo keto te yite yi mi nja nɔ kɛ mɛnɛti maka. ²⁸ Da, kelɔ nde, ɓomɔ lɔksa dinɔ dyɔ.» Ndana, ε ɓo woke yiɓa mɛn kɛ wulɛ dyɔɓɔ lɛpɔ nde: «Mi ma kelɔ nde, ɓomɔ lɔksa dinɔ dyɛmɓɛ. Mi ta ɓasidye kelɔ nde, ɓo lɔksa sendi yo.» ²⁹ Ŋgil botu ɓɛtɛ ɓɛ ɓa womɛtɛ woko mɛn yinɔri ɓaka lɛpima nde: «Mbiyɔ lumma.» Baɓa nde: «Wɛtɛ jaki Njambiye lɛpinama nyɛ nyɛ.» ³⁰ Ε Yesus yɛnsa nde: «Mɛn te yi lɛpinama wulɛ dyɔɓɔ kɛ ti lɛpinanɔwɛ keto mɓɛ na, yo lɛpinanɔwɛ keto yun. ³¹ Ŋgimɔ te yi Njambiye ta pɛsɔ nɛ jɔsi botu ɓɛ mɛnɛti maka kɛ ma

dya. Ndana Njambiyε ta dufye *Kum mēneti maka soŋε. ³² Pε yembε, kε bo si nɔba mi kε jεti tēmbidye kε kwey, mi ta dule bomō hene njese kε yembε.» ³³ Yesus lēpi yinōri yī tedye nε kwalō soŋ te yi nye ta saŋgwa nō kέ. ³⁴ Ε nɔgil bomō yeŋsa nye nye nde: «Wuse wokuma su kε mεkana mε mēmbonɔga mε Njambiyε nde, *Krist ta dīyo kpo nε kpo. Ma nan yi wε nje lεpō yo nde, bo yākanɔwe nɔba *Mōnō mumō kε jεti tēmbidye kε kwey kέ? Mōnō mumō te εte ba nda?» ³⁵ Ε Yesus nje lεpō nye bo nde: «Mεjasi ndi kε njoka yun yi yaka mōnō nɔgimō. Piŋō te yi yo ndi kε panō dεte kέ, wunε kēndi kε puyε te, kambō yitil mε nje nɔbakε wunε. Yo nde, mō te ε kendε kε mōy yitil kō kēndi tukute. ³⁶ Kε nɔgimō te yi mεjasi ndi kε panō kε njoka yun kέ, wunε tiki temō kε mεjasi mεte, né wunε bε botu bε mεjasi.» Kε Yesus ma si lεpō mεyasi mēnōri kέ, ε nye kwā dūwε womεte kē mbombu yan kē soma.

³⁷ Ko bεkō nde, a kelma budya mεyekambiyε dεte kε misi mε bomō, bo tī tike temō nε nye na. ³⁸ Yo kwanɔnama dεte, né mεlεpi mεte yi Esayi te mō punja mεlεpi mε Njambiyε lεpima kέ si tondu. A lεpima nde: <Baba Mbokō, ma nda tikima temō kε yasi te yi wuse lεpima kέ? Sendi, 'Baba Mbokō tédya nda dεti nε?> ³⁹ Ko, ma bo ti yaka tiko temō na, keto lεpi te yi Esayi lεpima sendi kέ. A lεpima nde: ⁴⁰ <Njambiyε ma dībō misi man, dεse mεtemō man, kambō bo mε nje bεnε mεyasi, bo mε nje bε nε dyanō, bo mε nje yeŋsa temō, ma nye nje sidye kōn yan.> ⁴¹ Esayi

njáki lẹ̀pọ̀ mèyási mẹnòrí kẹ kási Yesus, kẹto a ònǵma mèlúksa mẹnẹ. ⁴² Kọ òkọ òfẹte, ònǵa Bèyudèn búfúyate tíkíma temọ̀ kẹ yí Yesus. Yási wẹtẹ, ò tì jáyẹ púnjẹ yọ kẹ mísi mè òmọ̀ ná, kámbo *Befarísẹ̀ mè nje lẹ̀pọ̀ nde, ò tì náta se mbanjọ̀ mẹwesiđyá ná. ⁴³ Békum Bèyudèn òkà kẹlma òfẹte, kẹto ò kwadýa nde, òmọ̀ lúksa ò kwà mèlúksa mẹte yí Njambiyẹ yakama lukse nẹ ò kẹ́.

⁴⁴ Ndana, ẹ Yesus lẹ̀pẹ nẹ mẹn kẹ kwey nde: «Mọ̀ te ẹ tíkẹ temọ̀ nẹ mí, mọ̀ te tí tíkí temọ̀ nẹ mí ná, yọ nde, a tíkí temọ̀ nẹ Mọ̀ te ẹ tomma mí njese kọ. ⁴⁵ Sendi, mọ̀ te ẹ ònǵẹ mí, mọ̀ te ònǵma Mọ̀ te ẹ tomma mí kọ. ⁴⁶ Mí njà mbe kẹ meneti maka yí paníyẹ puyẹ nda yí mẹjasi panẹ nọ kẹ́. Dete, mọ̀ te ẹ tíkẹ temọ̀ nẹ mí, mọ̀ te tí òfíyọ̀ kẹ mọ̀y yitil ná. ⁴⁷ Nǵẹ mómọ̀ wókẹ mèlẹpi mèmbe pupẹ mẹtọ̀, yeti mí jọse nyẹ ná, kẹto mí tí njáki nje jọse òtu òe meneti maka ná, yọ nde, mí njáki nje jónǵwẹ ò. ⁴⁸ Mọ̀ te ẹ seńjẹ mí pupẹ mẹtọ̀ kẹ mèlẹpi mèmbe, mọ̀ te nẹ mọ̀ te ẹ ta jọse nyẹ. Gba lẹpi te yí mí lẹpíma kẹ́ ta pẹsọ̀ jọsi nẹ kẹ njena yesọ̀ síyna mbokọ. ⁴⁹ Yọ nde, mí tì lẹpína nẹ òfẹti te yembe ná. Yási wẹtẹ, Da, nyẹ Mọ̀ te ẹ tomma mí nẹ nǵuru wenẹ kọ lẹpíma nyẹ mí mèyási mẹte yí mí yákanǵwẹ lẹ̀pọ̀ nẹ mèyási mẹte yí mí yákanǵwẹ tedýe kẹ́. ⁵⁰ Ma mí duwà nde, yási te yí nyẹ lẹ̀pẹ kẹ́ kẹ́l nde, mómọ̀ òkẹki nẹ jónǵwẹ te yí kpo nẹ kpo. Dete, mèyási mẹte yí mí lẹ̀pẹ mbe kẹ́, mí lẹ̀pí ònǵwẹ numbu Da.»

Yesus ke weye mekol me

bejeks bene

¹ Misi pupɛ yo bɔ nde, bo ta kelɔ jesɔ *Paska. Yesus duwɔ nde, ngimɔ ne ma dya, ngimɔ te yi nye ta duwe nɔ ke meneti maka kɛ pɛ yi Da. A bɔ ke kwadye botu bene be bɔ ke meneti maka baka metu hene. A kwadya bo kumɔ ke njena metu mene ke meneti.

² Yesus bɔ ke dyena bene bejeks bene bekoko. Yinɔri *Kum beya mekele ma nye beya metake ke temɔ Yudas te monɔ Simɔn Iskariyot nde, a dyangwe Yesus. ³ Yesus duwɔ nde, Da ma nye nye deti te yi namɔ meyasi hene. A duwɔ sendi nde, a wɔla ke yi Njambiyɛ nje nɔ, a ta yɔkwe kɛ pɛ yene. ⁴ E nye teme ke mbey medye soɔ nyangwe lambɔ te yi bɔ ke yotu ne kɛ tikɔ ne nan. E nye bu yiɔa kum lambɔ woto ke jon. ⁵ Ndana, e nye bu mɔrɔku kumbe ke wete pan nye bo ke weyna mekol me bejeks bene nje titɔ ne kum lambɔ te yi bɔ ke jon ne kɛ. ⁶ E nye nje kumɔ ke yi Simɔn Piyɛr. E Simɔn Piyɛr lepe nye nye nde: «Nyangwe Kumande, yo gba we ke kwadye weye mekol membe?» ⁷ E Yesus yɛnsa nye nye nde: «We yeti ke biye to yasi te yi mi kele ndana kɛ na, yasi wete, we ta nje biye yo wete yesɔ.» ⁸ E Piyɛr lepe nye nye nde: «Ko we ti weye mekol membe wete yesɔ na.» E Yesus yɛnsa nye nye nde: «Ngɛ mi ti weye mekol mɔ na, nam siyma sine we.» ⁹ E Simɔn Piyɛr lepe nye nye nde: «Nyangwe Kumande, we ti weya ndi mekol siye na, weya sendi mebo nɛ to.» ¹⁰ E Yesus nje lepo nye nye nde: «Ngɛ mumɔ si weya

ne yotu hene, siya yasi te yi nye yâkanḡwe kelo ke konṭe, yo ndi weyna gbela mekol, keto yotu ne me pupunate. Ma wune me yun pupunate. Yasi wete, yeti wune hene na.» ¹¹ Yo nde, Yesu duwà mɔ te ε ta dyanḡwe nye kɔ, yori yi nye lepima nde: «Wune hene yeti pupunate» ké.

¹² Ndana, ke Yesu ma si weye mekol man ké, ε nye tɔke lambɔ ne leṅe nje kwà diyɔ ke mbey medye lepɔ nye bo nde: «'Wune biyima to yasi te yi mi kelma ndana ne wune ké? ¹³ Yi wune jeba mi nde yekele ho nde kumande ké, yo gbakasi, mi gbate yekele nè kumande. ¹⁴ Ma ḡge be nde, mi kumande, mi yekele weyima mekol mun, wune sendi, wune yâkanḡwe weye mekol mun tande yun. ¹⁵ Yo nde, mi tedya wune nda yi wune yâkanḡwe kelo ké, né wune kel sendi nda yi mi kelma ne wune ké. ¹⁶ Gbakasi yi mi lepe nye wune ké: Kine wete mɔ mesay ε kwanma masa wene na. Sendi, kine wete mɔ te yi bo tome nye tomɔ kwanma mɔ te ε tomma nye kɔ na. ¹⁷ Nda wune ma duwe dete ké, ḡge wune kele dete, wune ta be ne mesosa.

¹⁸ «Mi ti lépi ne wune hene na, mi duwà gba botu bete be mi tokuma baka. Yasi wete, melepi mete yi yo ketinate ke mekana me Njambiyé ké yâkanḡwe si tondɔ. Yo ketinate nde: «Mɔ te yi sine nye dyena ndi wete kɔ boḡma dyambi sunḡwe ne mi.» ¹⁹ Ma yoke yi mi kande lepɔ ndana nye wune ke ḡgimɔ te yi beya yasi tĩ pa dyà ké. Simande ke ḡgimɔ te yi yo ta dyà ké, né wune tiki temɔ nde, yo mi mɔ te yi mi dikima lepɔ nɔ kɔ. ²⁰ Gbakasi yi mi lepe nye wune ké:

Mɔ te ε βυ mumɔ hɛnɛ te yi mi tomɛ kɔ kimɔte, mɔ te βɔη mi. Sendi, mɔ te ε βυ mi kimɔte, mɔ te βɔη Mɔ te ε tomma mi kɔ.»

*Yesus nde, Yudas ta dyaŋgwe nye
(Mt 26; Mk 14; Lk 22)*

²¹ Kε Yesus ma si lepɔ dɛte kέ, temɔ nε t̃i βε nε tε kε kɔηte na, ε nye lepε nε saηsaη nde: «Gbakasi yi mi lepε nye wunε kέ: Wεtε mumɔ kε njoka yun ta dyaŋgwe mi.» ²² Ε lepι βane βεjεke, ε βo βεηna tande yan nε hελε hελε hελε kine duwe mɔ te yi nye lepε nɔ kɔ na. ²³ Yinɔri wεtε jεkε te yi Yesus d̃ikima kwadyε budyate kɔ β̃a metidyε kε mbey madyε kε kεki Yesus. ²⁴ Ε Simɔn Piyer yεsidyε misi nye nye nde, a d̃iya Yesus, na lepι mɔ te yi nye lepε nɔ kɔ. ²⁵ Ε jεkε te lεηgwe yotu kεηjε pulɔ Yesus diyε nye nde: «Nyaŋgwe Kumande, wε lepι yasi kε nε nda?» ²⁶ Ε Yesus yeηsa nde: «Mɔ te yi mi ta βυ mampa tɔpε kε mbe njay kaηε nye nye kɔ, mɔ te ru.» Ε nye βυ mampa tɔpε kε mbe njay kaηε nye Yudas te mɔnɔ Simɔn Iskariyot. ²⁷ Kε Yesus ma kaηε ndi yo nye nye dεke kέ, ε *Satan nyiηε temɔ Yudas. Ε Yesus nje d̃iyɔ lepɔ nye nye nde: «Yasi te yi wε take kelɔ kέ, kelɔ yo nεdɔ.» ²⁸ Kɔ mumɔ wεtε nε wεtε kε njoka βotu βete βε β̃a kε mbey madyε baka t̃i βiye to lepι te yi nye lepιma nye Yudas kέ na. ²⁹ Yo nde, βaηa takima nde, nda yo Yudas bakidyε kpongi mɔni kέ, Yesus lepι yari nye nye nde, a β̃ɔm mεyasi mεte yi yo ta kame βo kε jesɔ kέ, ho nde, a nyêki yiηa yasi nye βotu βε ηgweτε. ³⁰ Kε Yudas ma kεηjε ndi βo βiye nε

ké: Wε ta tonɔ kumɔ mɛŋga yitati nde, wε yeti ke duwe mi na, mbam kuβe má nje kɔko njime.»

14

Yesus nde, nye nje te yi kumɔ nɔ

ke yi Da

¹ Ε Yesus kè mbombu lepɔ nye βejekε nde: «Tɛmɔ yun tɪ kudɣukwε na. Wunε kèn mbombu yɪ tikɔ temɔ ke yi Njambiye, tikɔ sendi temɔ nε mi. ² Mɛmbey budɣate ke tɔ Saŋmbε. Yo má dɪy kinε βε dεte na, 'ma mi tɪ lepε nye wunε nde: Mi ke kè kombile mbey tike wunε na? ³ Nge mi si kè kombile mbey tike wunε, mi ta yɔkwε nε kɔko nje βɔ wunε, né wunε dɪy sendi ke mbey te yi mi dɪye kete ké. ⁴ Wunε duwɔ mbey te yi mi kè mbe kete ké, wunε duwɔ nje te.» ⁵ Ε Tomasi lepε nye nye nde: «Nyanɣwe Kumande, wuse yeti ke duwe mbey te yi wε kè kete ké na. Ma hε ta kelɔ nan yɪ duwe nε nje te?» ⁶ Ε Yesus yeŋsa nye nye nde: «Mi mbe nje, mi gbakasi, mi sendi jonɣwe. Kinε mumɔ ε yakama kumɔ ke yi Da kinε kwɔ nε mi na. ⁷ Wunε má dukwε mi gbate, ma wunε ta duwe sendi Saŋmbε. Kande ndana wunε ma duwe nye, wunε sima βeŋε nye sendi.»

⁸ Ε Filip lepε nye nye nde: «Nyanɣwe Kumande, tedɣa wuse Da, yite ma yaka wuse.» ⁹ Ε Yesus yeŋsa nye nye nde: «Wuy Filip, budɣa nyanɣwe mɛtu mɛte yi mi sima kwanɣye sine wunε ké, 'kumɔ ndana wε tɪ pa duwe mi na? Mɔ te ε βeŋma mi, mɔ te sima βeŋε Da. Ma nan yi wε nje lepɔ ndana nde: <Tedɣa wuse Da> ké?

¹⁰ 'We yeti ke tiko temo nde, mi mbe pe yi Da, ma nye sendi pe yembe na? Mɛlɛpi mɛte yi mi lɛpɛ mbe nye wunɛ kɛ́, mi ti lɛpi nɛ dɛti te yembɛ na. Yo nde, Da, nye ɛ diyɛ ke yembɛ kɔ ke punjɛ nyanɔgwɛ mɛkele mɛnɛ. ¹¹ Wunɛ tiki temo ke lɛpi te yi mi lɛpɛ nde: Mi pe yi Da, Da sendi pe yembɛ kɛ́. Nɔgɛ wunɛ ti tike temo nɛ mi ke lɛpi te yite na, wunɛ yêkidya tiko temo keto mɛkele mɛte yikɛ yi mi kele kɛ́. ¹² Gbakasi yi mi lɛpɛ nye wunɛ kɛ́: Mɔ te ɛ tike temo nɛ mi, mɔ te ta kelɔ sendi kwalɔ mɛkele mɛte yi mi kele kɛ́. A ta kelɔ nyanɔgwɛ mɛkele kwɔ yikɛ, keto mi ke kwɔ mbe kɛ pe yi Da. ¹³ Ma yasi hɛnɛ te yi wunɛ ta diyɛ nɛ dɛno dɛyembɛ, mi ta kelɔ yo, nɛ Da bɛ nɛ meluksa nɛ nje Mɔno wɛnɛ. ¹⁴ Nɔgɛ wunɛ diyɛ yanɔ nɛ dɛno dɛyembɛ, gba mi ta kelɔ yasi te.»

Yesus nde, a ta tomɔ Kimɔ Sisiŋ

njese bomɔ bene

¹⁵ «Iɔgɛ wunɛ kwadɛ mi, wunɛ ta bakidye membɔnɔga membɛ. ¹⁶ Ma mi ta nɔgwɛta mbe nɛ Da, a ta nye wunɛ wɛtɛ *Mɔ mɛkamna te ɛ ta diyɔ wúnɛ bo kpo nɛ kpo. ¹⁷ Mɔ mɛkamna te, yo Sisiŋ te ɛ gbakasi. Botu bɛ mɛnɛti maka yeti nɛ dɛti te yi jayɛ nye na, keto bo yeti ke bɛnɛ nye na. Sendi, bo yeti ke duwɛ nye na. Yasi wɛtɛ, wunɛ ke duwɛ yun nye, keto a ke diyɔ wúnɛ bo, bɛ sendi pe yun. ¹⁸ Mi tí tiko wunɛ nda bonɔ benyuru na. Mi ta yɔkwɛ nje ke yun. ¹⁹ Bukwɔ ndi mɔno nɔgimɔ nɛ mbɛt, botu bɛ mɛnɛti maka tí bɛnɛ se mi na. Yasi wɛtɛ, ndi wunɛ ta bɛnɛ yun mi, keto mi mbe nɛ jon, dɛte wunɛ sendi ta bɛ yun nɛ jon. ²⁰ Yeso te

wunε ta duwε nde, mi mβε ke yi Saηmβε, wunε yun pe mi, mi pe wunε. ²¹ Mumο hεne ε jaye mεmboηga mεmβε bakidyε yo, yo mο te ε ke kwadyε mi. Mumο hεne ε kwadyε mi, Saηmβε ta kwadyε nyε. Mi sendi ta kwadyε mο te punje yotu nyε nyε.» ²² Ε Yudas, yeti Yudas te Iskariyot na lεpe nyε nyε nde: «Nyanηwε Kumande, nan yi wε ta punje ndi yotu nyε wuse kinε punje nyε botu be mεneti maka kε?» ²³ Ε Yesus yeηsa nyε nyε nde: «Iηγε mumο kwadyε mi, mο te ta bakidyε mελεpi mεmβε, Saηmβε ta kwadyε nyε. Sine Saηmβε ta kε ke yene biye dya ke yene. ²⁴ Nge mumο ti kwadyε mi na, mο te ti yaka bakidyε mελεpi mεmβε na. Yo nde, mελεpi mete yi wunε woke yi punde ke numbu mβε kε ti wula ke yembe ne ηguru womβε na, yasi wete, yo wula ke yi Da, nyε mο te ε tomma mi ko.

²⁵ «Mi lεpi meyasi maka ndana nyε wunε ke ηgimο te yi mi ndi kete sine wunε kε. ²⁶ Yo nde, *Mο mekamna te ε Da ta tomο ne dino dyembe ko ta tedye wunε meyasi hεne. A ta kelo sendi nde, wunε tαka meyasi hεne te yi mi lepima nyε wunε kε. Mο mekamna te, yo Kimο Sisiη.

²⁷ «Gba tete yi mi tike ne wunε kε! Mi ke nyε wunε tete yembe. Mi yeti ke nyε wunε yo nda yi botu be mεneti maka nyε kε na. Temο yun ti kudyukwe na, wunε ti gwaki wο yaηa na. ²⁸ Wunε ma woko yasi te yi mi lepima nyε wunε kε. Mi lepima nde: <Mi ke kwα, ma mi ta yokwe sendi nje ke yun.> Mα beki nde, wunε ke kwadyε mi gbate, ma wunε ne mesosa yί woko nde, mi ke kwα ke pe yi Da, keto Da kwα mi. ²⁹ Ma yoke

yi mi kande lepɔ ndana nye wune piɔ te yi yo ti pa kelna ké. Simande ke ngimɔ te yi yo ta kelna ké, né wune tiki temɔ ke yembe. ³⁰ Mi ti lepina se budyate sine wune na, keto *Kum meneti maka ke nje. A yeti ne deti te yi kelɔ yiɔa yaɔa ne mi na. ³¹ Yo nde, meyasi ta kwaɔna dete, né botu be meneti maka duwe gbate nde, mi ke kwadye Da, né bo duwe sendi nde, mi kél meyasi beɔgwe lepi te yi Da lepima nye mi ké. Ne tēma, he jisa waka kwa.»

15

Kasi njuku jeti

¹ «Mi mbe kpasa njuku *vinye. Ma Saɔmbe, mɔ kombilate. ² Bo jeti hene e diye ke mi kine wumɔ membumɔ, Saɔmbe ke pesɔ yo soɔe. Ndi nde, a ke kobile soɔe beya monɔ mebo me jeti mete yi lo ke bo jeti te e wume membumɔ ko, né yo wum kwa yite. ³ Wune me yun pupunate keto melepi mete yi mi lepima nye wune ké. ⁴ Wune diy metu hene pe mi nda yi mi diye metu hene pe yun ké. Nge bo jeti ti diye saɔgwate ne njuku te na, a ti yaka diyɔ nyepɔ wumɔ mbumɔ na. Yo sendi dete ne wune. Nge wune ti diye metu hene pe mi, wune ti yaka wumɔ membumɔ na. ⁵ Mi mbe njuku jeti, wune yun mebo mete. Mumɔ te e diye metu hene pe mi, mi sendi pe nye, mɔ te ke wumɔ budya membumɔ, keto kine mi, wune ti yaka kelɔ yaɔa na. ⁶ Nge mumɔ ti diye metu hene pe mi na, bo ke bu nye bete ne ven nda yi bo bete ne bo jeti ké, o béɔa, yo ma si sɔsɔ, bo má nje bu yo bete ke dite si lodye. ⁷ Nge wune

dīye metu hene pe mi, sendi, ηge melepi membe dīye metu hene pe yun, komete, wune dīya yasi hene te yi wune kwadye, wune ta be ne yo. ⁸ ηge wune wume budya membumo, wune ta tedye nde, wune bejeka bembe. Dete, meluksa me Saηmbe ke pundo ke puye.

⁹ «Mi kwadya wune nda yi Da kwadya ne mi ké. Wune kēn mbombu yí dīyo saηgwate ne mi ke moy mekwadya membe. ¹⁰ ηge wune bakidye membonga membe, wune ta kē mbombu yí dīyo metu hene pe mi ke moy mekwadya membe nda yi mi bakidya ne membonga me Saηmbe yí dīyo no metu hene pe yene ke moy mekwadya mene ké. ¹¹ Mi lépi meyasi menori nye wune, né wune be ne mesosa mete yi mi no ké, né mesosa tondu ke temo yun.

¹² «Mbonga te yi mi nye wune ké, yo nde: Wune kwâdyaηgwe tande yun nda yi mi kwadya ne wune ké. ¹³ Njena nyaηgwe mekwadya mete yi mumo yakama tedye, yo kome nye nye jongwe dyene keto beso bene. ¹⁴ ηge wune kele yasi te yi mi lepe nye wune ké, yite wune beso bembe. ¹⁵ Mi yeti ke jeba se wune nde botu be mesay na, keto mono mesay ti dúkwe yasi te yi masa wene kele ké na. Mi ke jeba wune ndana nde beso bembe, keto mi ma tedye wune meyasi hene te yi Saηmbe lepima nye mi ké. ¹⁶ Yeti wune tōke mi na, yo mi tōke wune tomō wune, né wune kē wum membumo, né membumo mun kiki. Dete, yasi hene te yi wune ta diyē Da ne dīno dyembe, a ta nye wune yo. ¹⁷ Yasi hene te yi mi kombile lepō nye wune, yo nde: Wune kwâdyaηgwe.»

Botu be meneti maka ke beno Yesus

nè botu bene hene

¹⁸ «Ἰγγε βε nde, botu be meneti maka ke beno wune, wune dúkwe nde, bo kandima beno mi ne wune. ¹⁹ Wune má βeki san gwate wune botu be meneti maka, ma botu be meneti maka ta kwadye wune, keto wune bo ndi ne mekele wete. Yasi wete, wune yeti san gwate wune botu be meneti maka na. Mi tokuma wune soje ke njoka yan. Yo keto te yite yi botu be meneti maka bene ne wune ké. ²⁰ Wune tâka lepi te yi mi lepima mbe nye wune ké. Mi lepima nye wune nde: <Kine wete mo mesay e kwanma masa wene na.> Nge be nde, bo tedya mi nyan gwate mebone, bo ta tedye sendi wune mebone dete. Nge be nde, bo bakidya melepi membe, bo ta bakidye sendi melepi mun. ²¹ Yo nde, bo ta kelo meyasi menori hene ne wune keto dino dyembe, keto bo yeti ke duwe Mo te e tomma mi njese ko na. ²² Mi má diy kine nje, diy sendi kine lepina nye bo na, ma mebeyo yeti ke to yan na. Ma ndana mi ma si nje lepina nye bo. Dete, bo yeti se ne gbela mono yaja te yi bo yakama jose ke kasi mebeyo man na. ²³ Mo te e bene mi, mo te benma sendi Sanmbe. ²⁴ Mi má diy kine kelo yija mekele mete yi mumo wete ne wete ti kele ne toru, ma mebeyo yeti ke to yan na. Ma ndana bo bejma nyan gwate mekele mete yi mi kelma ké, ko bekó dete, bo ke beno mi sine Sanmbe hene. ²⁵ Yo nde, meyasi mete kelnan gwate dete yi tonje ne meyasi mete yi yo ketinate ke mekana me mambonga man ké. Yo ketinate nde: <Bo benma mi kine to te na.>

²⁶ «*Mɔ mekamna wun ta nje. Mi ta njese nye wule pe yi Da. Yo Sisiŋ te ε gbakasi, Sisiŋ te ε punde wule ke yi Da. Ke ngimɔ te yi nye ta nje ké, a ta lepɔ yasi te yi nye duwɔ ke kasi mbe ké nye wune. ²⁷ Ma wune ta lepɔ sendi yasi te yi wune duwɔ nè yi wune beŋma ke kasi mbe ké, keto sine wune ke joŋna wete njombu yaŋa.»

16

Meyasi mete yi Kimɔ Sisiŋ ta kelo ké

¹ «Meyasi maka yi mi lepima nye wune ké, mi lépi, kambɔ wune me nje diyɔ kine tikɔ se temɔ ne mi na. ² Bo ta kidye wune nde, wune tɪ nata se membanjo mewesidya man wete yesɔ na. Gba ngimɔ ta dya yi bo ta wo wune, take nde, yite yi bo kele ké, bo ke kanɔ Njambiyε. ³ Bo ta kelo meyasi menɔri, keto bo tɪ duwe ko Da ko mi na. ⁴ Yo nde, mi lépi meyasi maka nye wune, simande kome ngimɔ te ta dya ké, né wune nje taki duwe nde, mi ma kande lepɔ nye wune. Yasi wete, mi tɪ lepe meyasi mete nye wune ke ngimɔ te yi mi kandima ne tedya yun meyasi ké na, keto mi ba ndi sine wune.

⁵ «Ma ndana mi ke yɔkwe kè pe yi Mɔ te ε tomma mi njese kɔ. Ma ko mumɔ wete ne wete ke njoka yun yeti ke diyε mbey te yi mi kè kete ké na. ⁶ Yasi wete, temɔ yun ma tondɔ ne ngambi keto lepi te yi mi lepima nye wune ké. ⁷ Yo nde, yo gba gbakasi yi mi lepe nye wune ké: Yo ta be kimote pe yun nde, mi kwâŋ, keto nge mi diyε kine kwɔ na, *Mɔ mekamna tɪ nje pe yun na. Yasi wete, nge mi kwɔ, mi ta tomɔ nye njese

wunε. ⁸ Ma komε nyε ta nje kέ, a ta tedye botu be meneti maka ne sanjan nde, ke kasi mebeyo, metake man kotute. Ke kasi ngben mekele ne ke kasi pesina josi te yi Njambiyε, metake man sendi kotute. ⁹ A ta tedye bo nde, metake man kotute ke kasi mebeyo, keto bo yeti ke tiko temo ne mi na. ¹⁰ Sendi, metake man kotute ke kasi ngben mekele, keto mi ke yokwe ke pe yi Da. Dete, wunε ti beηε se mi na. ¹¹ A ta tedye sendi bo nde, metake man kotute ke kasi pesina josi te yi Njambiyε, keto Njambiyε sima peso josi *Kum meneti maka.

¹² «Mi ndi ne budya meyasi mete yi mi yakama lepο nyε wunε, yasi wete, wunε ti yaka wokο meyasi mete ndana na. ¹³ Komε Sisiη te ε gbakasi ta nje kέ, a ta tedye wunε yasi hene te yi be gbakasi kέ. Yo nde, a ti lepina ne deti te yene ne nguru wene na, yasi wete, a ta lepο yasi hene te yi nyε wokuma ke numbu Da kέ. A ta nje pele meyasi mete yi ta kwanηa kέ nyε wunε. ¹⁴ Yo nyε ta punje meluksa mεmbe, keto a ta bu lεpi ke numbu mbe nje pele nyε wunε. ¹⁵ Yasi hene te yi Da no, yo yembe. Yo keto te yite yi mi lepima nde: A ta bu lεpi ke numbu mbe nje pele nyε wunε kέ.

¹⁶ «Bukwα ndi monο ηgimo ne mbet, wunε ti beηε se mi na. Diyo ke kηte sendi ne mbet, wunε ma nje beηε sendi mi ne koko.» ¹⁷ Ndana, ε baηa bejεke bene lεpe tande yan nde: «'A kwadyikwe lepο ne ηge nyε wuse? Yiηa nde: <Bukwα ndi monο ηgimo ne mbet, wunε ti beηε se mi na. Diyo ke kηte sendi ne mbet, wunε ma nje beηε sendi mi ne koko,> yiηa sendi nde: <Keto

mi ke yɔkwɛ kɛ pɛ yi Da,» a kwádyikwɛ lɛpɔ nɛ nɛ nɛ nɛ wusɛ?» ¹⁸ Ɛ bo kɛ mbɔmbu lɛpɔ nde: «Yiɲa nde: <Bukwá ndi mɔnɔ nɛ nɛ nɛ mbɛt,> to lɛpi te yi nɛ lɛpɛ dɛte kɛ nɛ nɛ nɛ? Wusɛ yeti kɛ biye su to te na.» ¹⁹ Yesus duwá nde, bo kwádyia diyɛ nɛ yiɲa yasi. Ɛ nɛ lɛpɛ nɛ bo nde: «Wunɛ kɛ diyina tandɛ yun kɛ lɛpi te yi mi lɛpima nde: <Bukwá ndi mɔnɔ nɛ nɛ nɛ mbɛt, wunɛ tí bɛɲɛ se mi, díyɔ kɛ kɔɲte sendi nɛ nɛ nɛ mbɛt, wunɛ má nɛ bɛɲɛ sendi mi nɛ kɔkɔ kɛ.> 'Wunɛ díyinaɲgwɛ kɛto te yite? ²⁰ Ma gbakasi yi mi lɛpɛ nɛ wunɛ kɛ: Wunɛ ta lelɔ gbate jaba, botu bɛ mɛnɛti maka ta bɛ nɛ mɛsosa. Wunɛ ta kpalɔ bɛ nɛ nɛ nɛ ngambi, yasi wɛtɛ, ngambi yun ta nɛ nɛ yɛɲsa bɛ mɛsosa. ²¹ Kɛ nɛ nɛ nɛ te yi nyari kɛ wa nɛ nɛ nɛ kɛ, tɛmɔ nɛ dɛkɛ nɛ habubu, kɛto nɛ nɛ nɛ mɛbɔnɛ mɛtɛ yɛnɛ dɛɲɲama. Yasi wɛtɛ, nɛ nɛ nɛ si punjɛ mɔnɔsike kɛ puyɛ, a yeti kɛ take se mɛbɔnɛ mɛtɛ yite na, kɛto mɛsosa mɛtɛ yi nɛ nɛ mɛ nɔ kɛ, kɛto a jama mumɔ nɛ nɛ kɛ mɛnɛti. ²² Wunɛ sendi ndana dɛte, mɛtɛmɔ mun nɛ nɛ ngambi. Ndi nde, mi ta basidɛ bɛɲɛ wunɛ nɛ kɔkɔ, komɛtɛ, wunɛ ta bɛ nɛ mɛsosa. Kinɛ mumɔ wɛtɛ nɛ wɛtɛ ta sonɛ mɛsosa mɛtɛ kɛ tɛmɔ yun na. ²³ Komɛ yesɔ te ta dɛɲ kɛ, wunɛ tí diyɛ mi mɛdiyan na. Gbakasi yi mi lɛpɛ nɛ wunɛ kɛ: Nɛ nɛ wunɛ diyɛ Da yiɲa yasi nɛ dɛnɔ dɛyɛmbɛ, a ta nɛ nɛ wunɛ yo. ²⁴ Kumɔ ndana wunɛ tí pa diyɛ yiɲa yaɲa nɛ dɛnɔ dɛyɛmbɛ na. Wunɛ díya, nɛ ta bɛ nɛ ya te. Dɛte, mɛsosa mɛtɛ yi wunɛ bɛ nɔ kɛ ta tondɔ tɛmɔ yun nɛ nɛ nɛ nɛ.

²⁵ «Mi lɛpima mɛyasi mɛtɛ nɛ nɛ wunɛ nɛ nɛ nɛ

mekano. Ngimo ke nje, ngimo te yi mi tí lepina se nye wune ne nje mekano na. Yasi wete, mi ta kombile lepo kasi Da ne gbas gbas nye wune. ²⁶ Kome yeso te ta dya ké, wune ta diyé Da yasi ne dino dyembe. Mi yeti ke lepo nye wune nde, mi ta diyé Da yiya yaña ke numbu yun na. ²⁷ Yo nde, Da ne nguru wene ke kwadye wune, keto wune kwadya mi tiko temo nde, mi wúla ke yi Njambiye nje no. ²⁸ Mi wúla ke yi Da nje no ke meneti maka. Ma ndana mi ke duwe kè meneti maka yokwe kè pe yi Da.» ²⁹ E bejeka bene nje lepo nye nye nde: «Beña, ndana we ke lepina ne gbas gbas kine lepina se ne nje mekano na. ³⁰ Ndana wuse duwa nde, we ke duwe meyasi hene. We ke kande si duwe yasi te yi mumo ke kwadye diyé we kine nde, wete mumo pan pa diyé we yiya mediyana. Dete, wuse ke tiko temo nde, we wúla ke yi Njambiye nje no.» ³¹ E nye yensa nye bo nde: «'Yo ndana yi wune nje tiko temo ne mi yey? ³² Ne bēña, ngimo ke nje, yo ma dya, ngimo te yi wune ta wanja wete wete, mumo hene ke toke nje tu dyene tiko mi nyepo. Ko beko dete, mi yeti nyepo na, keto Da pe mi. ³³ Mi lépi meyasi maka hene nye wune, né wune be ne te, keto wune me sangwate ne mi. Wune ta sangwa ne mebone ke to meneti maka. Yasi wete, wune ti kambi yaña na, keto mi ma laña mbe deti meneti maka.»

17

Yesus ke ngweta ne Njambiye

keto botu bene

¹ Ke Yesus ma si lepo melɛpi menɔri kɛ́, ε nye kanɛ misi kenɛ kwey lepo nde: «Da, ngimo ma dya, punjukwe meluksa me Monɔ wo, né Monɔ wo punɛ meluksa mo, ² keto we nya nye deti te yi namo bomo hene, na kel nde, bomo hene te yi we nya nye baka be ne jonɔwe te yi kpo ne kpo. ³ Jonɔwe te yi kpo ne kpo, yo nde, bo dukwe we, we siya kpa Njambiyɛ te ε kete gbate, duwe sendi Yesus Krist, yoko yi we tomma ko. ⁴ Mi punja meluksa mo ke meneti maka, sidye sendi mesay mete yi we nya mi nde, mi kel kɛ́. ⁵ Ma Da, ndana punjukwe meluksa membe ke keki yo. Punjukwe meluksa mete yi mi ba no ke keki yo yite mboko ti pa kusuna kɛ́.

⁶ «Mi kelma nde, botu bete be we sonma ke njoka botu be meneti nye mi baka dukwe dino dya. Bo ba botu bo, ε we kanɛ bo nye mi, ε bo bakidye melɛpi mo. ⁷ Ma ndana bo ma duwe nde, meyasi hene te yi we nya mi kɛ́ wula gbate ke yo, ⁸ keto melɛpi mete yi we tedya mi kɛ́, mi kwanɔya yo nye bo, ε bo tike temo kete. Bo duwa gbate nde, mi wula pe yo nje no, ε bo tike temo nde, yo gba we tome mi njese. ⁹ Mi ngwɛtanɔwe ne we keto yan, yeti keto botu be meneti maka na. Mi ngwɛtanɔwe ne we ndi keto botu bete yi we nya mi baka, keto bo wokunanɔwe ne we. ¹⁰ Meyasi hene te yi mi no, yo yo. Sendi, meyasi hene te yi we no, yo yembe. Botu bete be we nya mi baka ke punɛ meluksa membe. ¹¹ Mi yeti se ke meneti maka na, ndi bo ke tika ke meneti maka. Ma mi ke yokwe mbe ke pe yo. Da, we kiyɔ, bakidya bo ne deti te yi wule

ke dīno d̄yo yi we nya mi ké, né bo be ndi yasi wete nda sine we. ¹² Ke ngim̄o te yi mi b̄a sine bo ké, mi bakid̄ya bo ne d̄eti te yi wule ke dīno d̄yo yi we nya mi ké. Mi bakid̄ya bo nda mbum̄o misi membe. Ko wete ke njoka yan t̄i yambile na, soje ndi yoko yi b̄a kponate ke yene nde, a ta yambile ko. Yo kelnangwe d̄ete, né meyasi mete yi b̄a ketinate ke mekana me Njambiyé ké si tondu. ¹³ Ma ndana mi ke yokwe kè pe yo. Mi lépi meyasi maka ke ngim̄o te yi mi ndi ke meneti maka ké, né mesosa tondu ke tem̄o yan nda yi mi no ké. ¹⁴ Mi kwan̄d̄ya mbe lépi yo nye bo, e botu be meneti maka bene bo, keto bene botu be meneti maka yeti san̄gwate na nda yi mi sendi yeti san̄gwate sine botu be meneti maka ké. ¹⁵ Mi ti ngwétangwe ne we nde, soja bo ke meneti maka na. Yo nde, bakid̄ya bo, kamb̄o ne *M̄o beya mekele. ¹⁶ Bene botu be meneti maka yeti san̄gwate nda yi mi yeti sendi san̄gwate sine botu be meneti maka ké. ¹⁷ Kelo nde, bo b̄êki botu bo ne nje m̄lepi m̄o yi be gbakasi. Gba m̄lepi m̄o ndi gbakasi. ¹⁸ Mi ke tom̄o bo kenje ke meneti maka nda yi we tomma ne mi njese ke meneti ké. ¹⁹ Yo ke gba to yan yi mi ne nguru wombe ke kan̄e yotu mbe nye we, né bo sendi kan̄ meyotu man gbate nye we.

²⁰ «Yo nde, mi ti ngwétangwe ne we ndi keto yan bepo na. Yasi wete, mi ngwétangwe sendi ne we, keto botu bete be ta tiko tem̄o ne mi keto lépi te yi bo ta lep̄o ké. ²¹ Mi ngwétangwe ne we, né bo hene be ndi yasi wete nda yi we Da d̄iyé no pe yembe, mi sendi pe yo ké. Mi ngwétangwe,

né bo sendi be sanɔwate sine bo, né botu be meneti maka jay nde, yo we tome mi njese. ²² Mi kelma sendi nde, bo bêki ne kiya meluksa mete yi we kelma nde, mi bêki nɔ ké, né bo be ndi yasi wete nda yi sine we diye nɔ ké. ²³ Mi pe yan, we pe mi, né bo be sanɔwate ndi wete. Dete, botu be meneti maka ta duwe gbate nde, we tome mi njese, né bo duwe sendi nde, we ke kwadye botu bete nda yi we kwadye ne mi ké. ²⁴ Da, mi kwadyikwe gba nde, mi diy gba sine botu bete be we kanma nye mi baka ke mbey te yi mi diye kete ké. Mi kwadyikwe dete, né bo beɲ meluksa mete yi we nya mi ké. We nya mi meluksa mete, keto we kwadya mi yite mboko ti pa kusuna na. ²⁵ Da, we yoko e kele yasi ne ngben, yo nde, ko botu be meneti maka ti duwe we na, ndi mi duwa we, e baka duwe nde, yo we tome mi. ²⁶ Mi tedya bo dino dya. Mi ta ke mbombu yi tedye bo, né mekwadya mete yi we kwadya ne mi ké be sendi pe yan, né mi ne nguru wombe be pe yan.»

18

Bo ke biye Yesus (Mt 26; Mk 14; Lk 22)

¹ Ke Yesus ma si lepina dete ké, e nye punde kwa bene bejeki bene ke ke nginje monɔ soy te yi Sedron. Wete ngwan ba womete, e Yesus kwa nyiɲe moy ngwan bene bejeki bene. ² Yudas, mo te e ta dyanɔwe nye ko duwa sendi mbey yinori, keto Yesus bene bejeki bene dikima ke wesidya mate. ³ E Yudas bu njon besoja ne botu be bakidya mbanjo Njambiyɛ dya nɔ. Yo be

bekum ðe ðotu ðe nyena sadaka nye Njambiye nè *Befariş tomе ðo. Bo ka ne melambo nè menyan nè mejole me ðyambi. ⁴ Yesus ma duwe yasi hene te yi yâkanḡwe ðya nye ké. E nye kè ke mbombu yan diyе ðo nde: «Wune sáḡ nda?» ⁵ E ðo yeḡsa nye nye nde: «Wuse sáḡ Yesus te mo Nasaret.» E nye lepe nye ðo nde: «Yo mi.» Yinori Yudas mo te e ta ðyanḡwe nye ko ða bene ðotu benori. ⁶ Ke Yesus ma lepo nye ðo nde: «Yo mi» ké, e bo yokwe ne koḡ ðalo ke meneti ne mbelele. ⁷ E Yesus basidye diyе ðo nde: «Wune sáḡ nda?» E ðo lepe nde: «Wuse sáḡ Yesus te mo Nasaret.» ⁸ E nye yeḡsa nde: «'Mi ti si lepo nye wune nde, yo mi na? Nḡe ðe nde, wune sáḡ mi, wune tiki ðotu ðete ðaka, né bo kwá.» ⁹ A lépi ðete, né lepi te yi nye ma lépi ké si tondu. A ma lépi nde: «Ke njoka ðotu ðete yi we nya mi ðaka, mi ti kele nde, wete ne wete yâmbila na.»

¹⁰ Simoḡ Piyer ða ne kafa. E nye sute yo koḡo ne mo mesay me nyanḡwe kum ðotu ðe nyena sadaka nye Njambiye peḡo to ne e mbam ðo ðete ke meneti. Dino mo mesay te ða nde Malkus. ¹¹ E Yesus lepe nye Piyer nde: «Yokidya kafa yo somo ke ðambi te. 'We táka ka nde, mi ðiy kine hoḡbiye pelo meḡone te yi Da nya mi nde, mi hoḡbiya ké?»

¹² Ndana, e ðesoja nè nyanḡwe kum ðesoja nè Beyuden ðete ðe dikima bakidye mbanjo Njambiye ðaka nje ðiye Yesus woto nye. ¹³ E ðo ðu nye pa kè no ke yi Hana te ki ne Kayif. A ða nyanḡwe kum ðotu ðe nyena sadaka nye Njambiye ke sew te ete. ¹⁴ Yo Kayif te e nya Beyuden ḡgite lepo nde: «Yo kimote nde, mumo

wete gwâki ke numbu kandɔ.›

Piyer ke tonɔ nde, a yeti ke

*duwe Yesus na
(Mt 26; Mk 14; Lk 22)*

¹⁵ Simɔn Piyer bene wete jekɛ bɔ ke beɲgwe Yesus. Nyangwe kum botu be nyena sadaka nye Njambiyɛ duwɔ jekɛ te kimɔte. E jekɛ te nyinɛ ke tɔ nyangwe kum botu be nyena sadaka nye Njambiyɛ bene Yesus. ¹⁶ Yasi wete, e Piyer tika ke numey ndoko. E jekɛ te e nyangwe kum botu be nyena sadaka nye Njambiyɛ duwɔ kɔ pundɛ kɛ lepina nye nya te e bɔ sana mate e bɔ ke bakidye numey kɔ. E jekɛ te nyinɛ Piyer ke moy ndoko. ¹⁷ E nya te nje diyɔ lepɔ nye Piyer nde: «'We yeti sendi gba wete jekɛ mbam kɔ na?» E Piyer lepe nde: «Ko na.» ¹⁸ Duku bɔ ke kwɔ, e botu be mesay bene botu be bakidya mbanjɔ Njambiyɛ jonɲwe dɛte ne mema me dɛte kwɔ wetina. E Piyer kwɔ sendi diyɔ ke njoka yan wetina dɛte bene bo.

¹⁹ Ndana, e nyangwe kum botu be nyena sadaka nye Njambiyɛ kande diyina Yesus mediyɔn ke kasi bejɛke bene nɛ ke kasi yasi te yi nye dikima tedye bomɔ kɛ. ²⁰ E nye yensa nye nye nde: «Mi dikima lepina ne gbas gbas nye bomɔ ke puyɛ. Mi dikima tedye bomɔ mɛlepi me Njambiyɛ kpo ne kpo ke mbanjɔ mɛwesidya nɛ ke mbanjɔ Njambiyɛ ke mbey te yi Beyuden hene dikɛ wesidya kɛ. Mi tɔ lepe yiɲa yaɲa sɔdyate na. ²¹ Keto nge yi we diyɛ mi mediyɔn kɛ? Diya botu bete be wokuma mi ke lepina baka, nɛ bo lepi yasi te yi mi lepima

nye bo ké. Botu bete duwá yasi te yi mi lépima ké kimote.» ²² Ke Yesus ma lépó dète ké, ε wete mó bakidya mbanjó Njambye te ε bá ke kéki ne kó nye nye banji ke pokó lépó nde: «'Yo dète yi we yeńsa nye nyangwe kum botu be nyena sadaka nye Njambye?» ²³ E Yesus lépé nye nye nde: «Ŋge be nde, mi lépinama beyate, tedya yasi te yi mi lépima beyate ké. Ma ŋge be nde, mi lépinama kimote, we njáki nye mi banji ke pokó keto ŋge?» ²⁴ E Hana nje kwanɔye Yesus ndi wotunate kenje Kayif te nyangwe kum botu be nyena sadaka nye Njambye.

²⁵ Ke ŋgimó te yinóri Simón Piyer bá ndi womete ke wetina díte. E bo lépé nye nye nde: «'Gba we sendi yeti wete jeke wene na?» E nye tone lépó nde: «Ko na.» ²⁶ E wete mó mesay me nyangwe kum botu be nyena sadaka nye Njambye ε bá ne jadye bene mbam te ε Piyer pesima tó ne kó lépé nde: «'Mi tí beńe gba we wúne nye ke ŋwan na?» ²⁷ E Piyer tone sendi, yaka ne mbam kube ke kóko.

Yesus ke josi ke mbombu Pilat

(Mt 27; Mk 15; Lk 23)

²⁸ Ke kónje, ε bo bú Yesus wule nó kè yi Kayif kè nó ke tú Pilat te nyangwe kum. Yinóri yo bá bemenmene ne sut. Bo ne ŋguru wan tí nyińe moy tú na, kambó yo me nje be yasi sembo ke yan, bo me nje diyo kine dye medye me jesó *Paska yan na. ²⁹ E Pilat punde kè doló bo mate lépó nde: «Yo kwaló beya yasi te nda yi wune lépé nde, mbam kó kelma ké?» ³⁰ E bo yeńsa nye nye nde: «A má diy kine be nyangwe mó

kelna beya mekele na, ma wuse ti bu nye kanɛ nye we na.» ³¹ E Pilat lepe nye bo nde: «Wune ne nguru wun bonɛ nye ke peso lepi ne beɛgwe membonɛ mun.» E Beyuden yensa nye nye nde: «Membonɛ musu yeti ke nye wuse deti nde, wuse woku mumo na.» ³² Bo lepinama dete, ne lepi te yi Yesus lepinama ke kasi kwalɔ soɲ te yi nye yakanɛgwe sanɛgwa no ke si tondu.

³³ Ndana, e Pilat yokwe ne koko nyine tu jeba Yesus diyɛ nye nde: «'Yo we, kumande Beyuden?» ³⁴ E nye yensa nye nye nde: «'Yo we ne nguru wo lepe dete, ho nde, banɛ bomɔ lepe dete nye we ke kasi mbe?» ³⁵ E Pilat yensa nye nye nde: «'We beɛma nde, mi Beyuden? Yo botu be kando yo ne bekum be botu be nyena sadaka nye Njambiyɛ bu we kanɛ nye mi. We kelma yasi te nda?» ³⁶ E Yesus yensa nde: «*Kando dyembe ti wula ke meneti maka na. Kando dyembe ma wula ke meneti maka, ma botu be mesay bembɛ lonɛma dyambi keto mbe, kambɔ bomɔ me nje bu mi nye ke moy mebo me Beyuden. Yasi wete, Kando te yembe ti wula ke meneti maka na.» ³⁷ E Pilat diyɛ nye nde: «'We gbate kumande?» E Yesus yensa nde: «Yo nda yi we lepe ke, mi kumande. Mi jadya, mi nja ke meneti maka yi nje tedye bomɔ meyasi ke kasi gbakasi. Mumo hene e beɛgwe lepi te yi be gbakasi ke wokɔ yasi te yi mi lepe ke.» ³⁸ E Pilat diyɛ nye nde: «Gbakasi, yo nge?» Ke Pilat ma si lepo dete ke, e nye basidye pundo ke dolo Beyuden lepo nye bo nde: «Mi ti dolo mbe yina mejoso ke yotu mbam ko yi yakama kelo nde, a

sômbu meɓone keto te na. ³⁹ Yasi wete, yo me ke mekiyo mun nde, ke jeso *Paska yun hene, mi kê soŋa ɓo ne wete mo jobo yokidye nye nye wune. 'Dete, wune kwádyikwe nde, mi sôŋa ɓo ne kumande Beyuden yokidye nye nye wune?'
⁴⁰ E ɓo kala kembidya lepo nde: «Be, yeti nye na! He kwádyikwe su Barabas.» Barabas ɓa nyanɗwe mo beya mekele.

19

¹ Ndana, e Pilat nye besoja cɗeti nde, ɓo ɓôŋ Yesus kè njuro nye ne njambala. ² E ɓo ɓu yiŋa mekol ne mesoru kete, jako ne ɗuɗɗwe te lenje nye ke to, ɓu sendi wete kpaɓa tena nyanɗwe gambo nye nye ke yotu. ³ E ɓo ɗiki nje ke keki ne lepo nde: «Kumande Beyuden, he lêpi!» E ɓo ɗiki nye nye ɓanji ke poka.

⁴ E Pilat kala pundo lepo nye Beyuden nde: «Ndana mi ke ɓu nye punje njese sɛ, né wune duwe nde, mi tĩ dole mbe yiŋa mejoso ke yotu ne yi yakama kelo nde, a sômbu meɓone keto te na.» ⁵ E Yesus punde ne ɗuɗɗwe mesoru ke to nè tena kpaɓa nyanɗwe gambo ke yotu. E Pilat lepe nye ɓo nde: «Ma mbam te ko!»

⁶ Ke ɓekum ɓe ɓotu ɓe nyena sadaka nye Njambiye nè ɓotu ɓe ɓakidya mbanjo Njambiye ma kaŋe misi ɓeŋe ne Yesus ké, e ɓo kembidya lepo nde: «Ŋgbako nye ke kroa! Ŋgbako nye ke kroa!» E Pilat lepe nye ɓo nde: «Wune ne ŋguru wun ɓôŋ nye kè ŋgba ke kroa, keto mi tĩ dole mbe yiŋa yaŋa ke yotu ne yi yakama kelo nde, a sômbu meɓone keto te na.» ⁷ E Beyuden yeŋsa

nye nye nde: «Wuse ne wete mbonḡa, mbonḡa te ke tedye nde, a yâkaḡwe gwe, keto a bonḡa yotu ne nde, nye Mōnō Njambiyē.»

⁸ Ke Pilat ma wokō dēte ké, ε nye gwe wō kwā to te. ⁹ E nye yōkwe ne kōkō nyiḡe tū diyē Yesus nde: «Wē wūla we nje nō?» Ko Yesus kinē yeḡsa yaḡa nye nye na. ¹⁰ E Pilat lēpe nye nye nde: «'Wē dīy kinē yeḡsa ke numbu mbē? 'Wē yeti ke duwē nde, mi ne dēti te yi soḡe bō ne wē, mi sendi ne dēti te yi lēpō nde, bō ḡgbâki wē ke kroa na?» ¹¹ E Yesus yeḡsa nye nye nde: «Ḳḡe Njambiyē ti nye wē dēti wulē ke kwey na, wē ti yaka kelō yaḡa ne mi na, dēte mō te ε dyaḡgwa mi nye wē kō kelma bēya yasi kwā wē.» ¹² Kandē ke ḡgimō te yite, ε Pilat sḡ nje te yi soḡe bō ne nye. Yasi wete, ε Beyudēn diki kembidyā nde: «Ḳḡe wē soḡe bō ne mbam kō, yite wē yeti sō ne *Sesar na! Mumō hēne ε lēpe nde, nye kumande, mō te ke lū dyaḡbi suḡgwe ne Sesar.» ¹³ Ke Pilat ma wokō melēpi mēnōri ké, ε nye bū Yesus punḡe kenḡe sḡ kwā dīyō metidyē ke mbey pēsina jōsi. Bō kombila mbey te ne metari. Bō jēbāḡgwe mbey te ke numbu Hebere nde Gabata. ¹⁴ Yinōri yo bḡ ḡgimō kombila mēyasi mē jesō *Paska Beyudēn. Yo bḡ ke pōku bēmbē yesō. E Pilat lēpe nye Beyudēn nde: «Kumande wun ru!» ¹⁵ Yasi wete, ε bō kembidyā nde: «Soḡa dyaḡ ke misi mēne! Soḡa dyaḡ ke misi mēne! Ḳḡbakō nye ke kroa!» E Pilat lēpe nye bō nde: «Mi ḡgbâki kumande wun ke kroa?» E bēkum bē botu bē nyēna sadaka nye Njambiyē yeḡsa nde: «Wuse kinē wete kumande na, ndi Sesar!»

*Bo ke bu Yesus kè ngba ke kroa
(Mt 27; Mk 15; Lk 23)*

¹⁶ Ndana, ε Pilat kaɲe Yesus nye bo, né bo kè ngba nye ke kroa. Ε bo bu nye kwà nɔ. ¹⁷ Ε Yesus ne nguru wene soɔe kroa ne yí kwà nɔ duwe ke moy dya kumɔ nɔ ke wete mbey nde Gbonɔgo to, bo jébanɔwe ke numbu Hebere nde Golgota. ¹⁸ Kumɔ mate, ε bo ngba nye ke kroa, ngba sendi baɲa bomɔ yiɓa ke mækroa mete yan. Wete ke kroa te wene pulɔ kaka, wete pulɔ kaka, tikɔ Yesus ke bembe. ¹⁹ Pilat lepima nde, bo kèti yiɲa yasi ngba ke to kroa Yesus. Ε bo kete nde: <Yesus te mɔ Nasaret, kumande Beyuden.> ²⁰ Beyuden budyate tolma yasi yinori, keto mbey te yi bo ngbama Yesus ke kroa kete ké ɓà ke keki dya. Sendi, bo ketima yo ke menumbu yitati: Ke numbu Hebere, ke numbu Latɛ nè ke numbu Græk. ²¹ Ε bekum be botu be nyena sadaka be Beyuden lepe nye Pilat nde: «Wε tɪ keti nde: <Kumande Beyuden> na, yasi wete, kpalɔ keto nde: <Nye ne nguru wene lepima nde: Mi kumande Beyuden.> » ²² Ε Pilat yeɲsa nde: «Yasi te yi mi ma keto siyma ndi dfe.»

²³ Ke besɔja ma si ngba Yesus ke kroa ké, ε bo bu melambɔ mene kabɔ ke menɔgabiye yini yaka ne bo, bu sendi lambɔ te yi nye dikima leɲe ke nji melambɔ mete yiri ké. Lambɔ te mbete tɪ be ne nje fulnate na kande kwey kumɔ nji. ²⁴ Ε bo lepe tande yan nde: «Wuse tɪ nyal yo nyalɔ na, yasi wete, wuse lôn lonɔ ke mbari yí duwe ne mɔ te ε ta namɔ yo kɔ.» Yo kelnama dfe, né melɛpi mete yi ɓà ketinate ke mækana

mε Njambiyε kέ si tondu. Yo kεtinate nde: «Bo kabidyama melambo mεmbε, lυ sendi lambο te yi mi dīkima lenε ke nji melambo mete yiri kέ ke mbari.» Yasi te yi besoja kelma, yori.

²⁵ Yinori nε nyangwε ne Yesus nε maη ne nyangwε nε Mariya te nya Kolopas bu Mariya te ηgɔndu Magdala b̄a womete ke ηgimɔ te yi Yesus b̄a ke kroa kέ. ²⁶ Ke Yesus ma bεηε nyangwε wenε, bεηε sendi jεke te yi nyε dīkima kwadyε budyate kɔ womete kέ, ε nyε lεpε nyε nyangwε nde: «Nyari, bεηa mɔnɔ wɔ kɔ!» ²⁷ Ε nyε nje lεpɔ nyε jεke te nde: «Bεηa, nyɔηgwe kɔ!» Kandε ke ηgimɔ te yite ε jεke kɔ bu nyangwε ne Yesus kε nɔ ke tυ dyanε.

²⁸ Ke kɔηte, nda yi Yesus duwα nde, mεyasi hεnε ma si kelna kέ, ε nyε lεpε nde: «Yεsidyε mɔrɔku ke kelɔ mi.» A lεpi dεte, nε mεyasi mete yi b̄a kεtinate ke mεkana mε Njambiyε kέ si tondu. ²⁹ Wete mapi b̄a womete ne yiηa dyanjina menjam kete ne lεtεte. Ε besoja bu yiηa yasi nda kusa sɔmɔ ke wεte jεti te yi bo jεba nde *yisɔp, tɔpε ke dyanjina menjam menɔri kanε kenje ke numbu nε. ³⁰ Ke nyε ma si dye dyanjina menjam menɔri kέ, ε nyε lεpε nde: «Mεyasi hεnε sima si kelna.» Ε nyε sokwε to yɔkidye Sisiη ne nyε ke mεbɔ mε Njambiyε.

³¹ Yo b̄a yesɔ kombila mεyasi mε jεsɔ *Paska Beyudεn. Dεte, bεkum Beyudεn t̄i kwadyε nde, botu bεte yi bo ηgbama ke kroa baka d̄iy ndi ke kroa kumɔ yesɔ *Saba na, kεto yesɔ Saba te mbete b̄a nyangwε yesɔ jεsɔ. Ε bεkum Beyudεn kε ke diyε Pilat nde, bo s̄iki lekε mεkol mε

botu bete yi bo nɔgbama ke kroa baka pidye bo soɔɛ. ³² Ndana, ε besɔja dya leke mekol me bosa mumɔ, kwa leke sendi mekol me mo te yoru, bo hene yiba yi bo nɔgbama ke kroa nda Yesu baka. ³³ Ke besɔja ma kumɔ ke yi Yesu ke, bo dol nde, a sima gwe. Dete, bo kine leke se mekol mene na. ³⁴ Yasi wete, ε wete soja bu ko dumo ne nye ke mbanjo. Ke nye ma dumo ndi nye dete ke, ε mekiyo ne moroku punde. ³⁵ Mo te ε benma meyasi mete ko yekidye yo. Yasi te yi nye yekidye ke, gbakasi. A duwa nde, yasi te yi nye lepe ke, yo gbate, ne wune tiki sendi temo ke lapi te. ³⁶ Yo nde, meyasi kwanama dete, ne lapi te yi yo ketinate ke mekana me Njambiyε ke si tondu. Yo ketinate nde: <Ko bo ti leke yeso ne wete ne wete na.> ³⁷ Yo sendi ketinate ke wete mbey ke moy mekana me Njambiyε nde: <Bo ta kanε misi benε ne mo te yi bo ma lon nye ne ko ko ne misi man.>

Pumbuna Yesu
(Mt 27; Mk 15; Lk 23)

³⁸ Ke kɔnte, ε Yosep te mo dya Arimate ke diye muɔ Yesu ke mebo me Pilat. Yosep ba ke benɔwe melapi me Yesu, yasi wete, a ba ke benɔwe yo soɔyate kamba bekum Beyuden. Ke nye ma diye muɔ Yesu dete ke, ε Pilat jaye. E nye kwa ke bu muɔ Yesu.

³⁹ E Nikodem te ε ma ken wete yeso ne tu ke benε Yesu ko nje sendi ne yina kimɔ mutɔ te yi bo kelma ne yina membanjo nde *mir ne *alowε ke. Ditɔ yasi yinori kumma nda kilo kamotati. ⁴⁰ E bembam baka yiba bu

mun̄ Yesus b̄oye ne mendomb̄o san̄gwe ne kimo mut̄o men̄ori nda yi Beyuden̄ d̄ikima kombile ne bemun̄ ban̄ yí pumb̄o ne bo ké. ⁴¹ Wete ngwan̄ b̄a ke mbey te yi bo ngbama Yesus ke kroa ké. Wete jon̄ja bon̄son̄ b̄a ke ngwan̄ te, bo t̄i pumbe wete mum̄o kete wete yeso na. ⁴² E bo pumbe Yesus womete, keto yo b̄a ngimo te yi d̄iki komsa jeso *Paska yan ké. Sendi, bon̄son̄ te b̄a womete nedo.

20

Womiya Yesus (Mt 28; Mk 16; Lk 24)

¹ Ke bosa yeso te e kande jon̄ja son̄di ma d̄ya, e Mariya te nḡondu Magdala teme bemen̄mene ne sut k̄e ke bon̄son̄, yite yasi ndi ne mbimbi mbilip. A dolma nde, bo ma son̄e tari te yi b̄a ke numbu bon̄son̄ ké. ² E nye sed̄ye k̄e ke yi Sim̄on Piyer, k̄e sendi ke yi jek̄e te e Yesus d̄ikima kwadye bud̄yate ko lep̄o nye bo nde: «Bo ma son̄e mun̄ Nyangwe Kumande ke bon̄son̄. Wuse yeti ke duwe mbey te yi bo ka tiko nye kete ké na.»

³ E Piyer teme pundo bene jek̄e te yoru yí k̄e ke bon̄son̄. ⁴ Bo hene yiba b̄a ke sed̄ye, yasi wete, jek̄e te yoru n̄ja sed̄ye kw̄a Piyer, e nye kande kumo ne ke bon̄son̄. ⁵ Ke nye ma butuma ké, e nye ben̄e melambo ke men̄eti ke moȳ bon̄son̄. Yasi wete, a t̄i nyin̄e k̄e mate na. ⁶ Sim̄on Piyer b̄a ke ben̄gwe nye k̄on̄ ne k̄on̄. E nye d̄ya nyin̄e ne ke bon̄son̄, e nye ben̄e melambo ke men̄eti, ⁷ ben̄e sendi kum kando te yi bo b̄oyma ne to ne ké. Yasi

wete, kum kando te yite ti be ke kiya mbey wete ne mendombo mete yiri na. Yo nja be ne boynate ke mbey te wene dele. ⁸ Ndana ke, e jeke te e kandima dya ko nje nyine sendi ke bonson. E nye beje tiko temo ke melipi me Kumande Yesus. ⁹ Yo nde, kumo ke ngimo te yite bejeki ti be ke biye to melipi mete yi ba ketinate ke mekana me Njambiyede nde, Yesus yakanawe womiye ke njoka bemun ke na. ¹⁰ Ndana, e bejeki baka yiba nje yokwe ke ke mbey te yi bo dikima diyo kete ke.

¹¹ Yinori Mariya ba ne ke keki bonson ke puye ke lelo. E nye kwa butuma ndi ne dukwe ke numbu yi beje ne moy bonson. ¹² E nye beje bejaki Njambiyede yiba metidye ne wumna melambo ke yotu ke mbey kome bo ningwa mun Yesus ke. Wete ba metidye pulo to, wete pulo mekol. ¹³ E bo diye nye nde: «Nyari, we lel nge?» E nye yensa nye bo nde: «Bo sonma mun Nyangwe Kumande wombɛ, ma mi yeti ke duwe mbey te yi bo ka tiko nye kete ke na.» ¹⁴ Ke nye ma lepo dete ke, e nye nje yensa beje pulo kon ne. A beja Yesus temnate, yasi wete, a ti duwe nde, yo nye na. ¹⁵ E Yesus diye nye nde: «Nyari, we lel nge? We san nda?» Mariya takima nde, yo mo bakidya ngwan, e nye lepe nye nye nde: «Nyangwe mbam, nge be nde, yo we bu nye kwa no, tedya mi mbey te yi we tikima nye kete ke, ne mi ke bu nye.» ¹⁶ E Yesus lepe nye nye nde: «Mariya!» E Mariya yensa beje pulo kon ne lepo nye nye ke numbu Hebere nde: «Rabuni!» Yite nde yekele. ¹⁷ E Yesus lepe nye nye nde: «We ti kpoka mi na, keto mi ti pa bendo ke pe yi

Saŋmbe na. Yasi wete, ken dolo benjon bembe lepo nye bo nde: Mi ke bendɔ kɛ pɛ yi Saŋmbe te Saŋgwe wun sendi, kɛ pɛ yi Njambiyɛ wombe te Njambiyɛ wun sendi.» ¹⁸ E Mariya te ngɔndu Magdala kwɔ kɛ lepo nye bejɛke nde: «Mi beŋma Nyangwe Kumande.» E nye lepe meyasi mete yi Kumande Yesus lepima kɛ nye bo.

*Yesus ke punje yotu nye bejɛke bene
(Mt 28; Mk 16; Lk 24)*

¹⁹ Ke kiya yeso te bekoko, ke bosa yeso te e kande jonja sɔndi bejɛke ba ke mbey wete ke tu. Bo ndadya menumey, keto bo ba ke kambɔ bekum Beyuden. Bo sɛm semɔ nde, Yesus dyanma teme ke njoka yan lepo nye bo nde: «Wune dɔy ne te!» ²⁰ Ke nye ma si lepo dete kɛ, e nye tedye bo mebo mene nɛ mbanjo ne. E bejɛke sosa budyate ke ngimo te yi bo beŋma Kumande Yesus kɛ. ²¹ E nye basidyɛ lepo nye bo nde: «Wune dɔy ne te! Mi ke tomɔ sendi wune nda yi Da tomma ne mi kɛ.» ²² Ke nye ma si lepo dete kɛ, e nye wumbidyɛ bo lepo nde: «Kimo Sisiŋ kɛn ke yotu yun. ²³ Mumɔ hene te yi wune ta tikɔ mebeyɔ mene ne ngwete, yo ke duwe ke to ne. Ma yoko yi wune ti tikɔ mebeyɔ mene ne ngwete na, yo ta bone ndi ke to ne.»

Yesus ke lepina bene Tomasi

²⁴ Yinori ke ngimo te yi Yesus njɔ punje ne yotu nye bejɛke bene kɛ, wete jɛke wene e ba ke njoka bejɛke bene kamɔ jo yiba ko ti be bene besɔ na. Yo ba Tomasi te yi bo jɛba sendi nde Beadan ko. ²⁵ E bejɛke te bari nje lepo nye nye

nde: «Wuse ðeηma Nyangwe Kumande.» Yasi wete, ε nye lepe nye ðo nde: «Ŋge mi tĩ pa ðeηe mbey mepondi ke mebo mene, nye nyey ðo mbe ke mbey mepondi, nye sendi ðo mbe ke mbanjo ne na, ko mi tĩ jaye nde, a womiya na.»

²⁶ Ya metu yitan jo yitati ke kante, ε bejeko kala wesidya ke mbey wete ke moy tu. Tomasi ba bene bo, menumey ba sendi ndadyate. Bo sem semo, Yesus dyanma teme ke njoka yan lepo nde: «Wune diy ne te!» ²⁷ Ke kante, ε nye diye lepo nye Tomasi nde: «Sambila nyey bo yo waka, no ðeηa mebo membe. Sambila sendi bo yo bobile ne mbanjo mbe. Ma we ti ken mbombu yi seηe na, yasi wete, jaya.» ²⁸ E Tomasi yeηsa nye nye nde: «We Kumande wombe, we Njambiye wombe!» ²⁹ E Yesus lepe nye nye nde: «We tiki temo ndana, keto we ðeηma mi. Mesosa ne botu bete ðe tike temo kine pa ðeηe baka.»

³⁰ Yesus kelma sendi yiηa budya meyekambiye ke misi me bejeko bene, ndi nde, bo ti kete yo hene ke mekana maka na. ³¹ Yo nde, bo keti meyasi mete yike, ne wune tiki temo nde, Yesus, nye *Krist, Mono Njambiye. Yaka no, ηge wune tike temo ðete, wune ta ðe ne jonawe keto dino dyene.

21

Yesus ke punje yotu nye bana bejeko

bene yitan jo yiba

¹ Ke koη meyasi menori, ε Yesus basidye punje yotu nye bejeko bene ke goη nyangwe mato te yi bo jeba nde Mato te yi Tiberiyad*f1* ko.

Punja yotu te yi nye punja ké kwanɲama deke:
² Bejেকে bete ɓà ke mbey wete. Yo ɓà nè Simɔn Piyer nè Tomasi te yi ɓo jeɓa nde Beadan kɔ ɓu Nataniyel te mɔ Kana ke Galile ɓu ɓɔnɔ be Sebede nje ɓu sendi ɓaɲa bejেকে bene yiɓa.
³ Simɔn Piyer lepima nye ɓo nde: «Mi ke kè bete bulajama.» E ɓo lepe nye nye nde: «Sine wune ta kè.» E ɓo teme pundo kwà ɓendɔ landi. Bo kwanɲya ndiŋgele tu kine wo ko gbela mɔnɔ yaɲa na.

⁴ Ke ɲgimɔ te yi meɲasi nje nɔ ne ɓey ɓey ké, e Yesus dya teme ke ɲgindi. Yasi wete, ɓo ti duwe nde, yo nye na. ⁵ Ndana, e Yesus diyɛ ɓo nde: «Wune ɓɔnɔ, 'wune ne mɔnɔ yaɲa te yi wune yakama dɛe?» E ɓo yeɲsa nye nye nde: «Ko na.» ⁶ E nye lepe nye ɓo nde: «Wune bêta bulajama yaka ne landi pulɔ mbam ɓɔ, wune ta dolɔ yaɲa.» Dete, e ɓo bete bulajama ke ɗuku. Ndana, ɓo ti ɓe ne ɗeti te yi ɗale yo na, keto budɲa benjanɔ bete yi yo kawula ké. ⁷ E jeke te yi Yesus ɗikima kwadye budɲate kɔ lepe nye Piyer nde: «Yo Nyangwe Kumande.» Ke Simɔn Piyer ma wokɔ ɗete ké, e nye toke lambɔ ne leɲe, keto a ti ɓe ne lambɔ ke yotu na. E nye kwà beta ke ɗuku. ⁸ Ndana, e bejেকে te ɓari ɓu landi nje nɔ yí nje ɗale bulajama nè benjanɔ kete ne ɲgben kè nɔ ɲgindi, keto ɓo ti ɓe londunate ne ɲgindi na. Lɔndɔ te ne ɲgindi yakama kumɔ nda meta ɔmay.

⁹ Ke ɓo ma kumɔ ke ɲgindi, ɓo ɓéɲa njanɔ nè mampa kasate ke to ɗite. Dite te ɓà tande mema ne nyen nyen. ¹⁰ E Yesus lepe nye ɓo nde: «Wune

bôh òaṅa òenjanjò òete yi wunè woma ndana ké nje nò.» ¹¹ É Simón Piyer òende landi kè òale bulajama kè nò ṅgindi. Nyangwe òenjanjò gòmáy jò kamòtan jò yitáti òà kete nè ṅgbèṅ, kò òete, bulajama tì nyaliye na. ¹² É Yesus lèpe nye òo nde: «Wunè njâki òyena.» Kò mumò wete nè wete kè njòka òejeke tì òòòe diyè nye nde: «Wè òa nda?» Kò mumò tì diyè òete na, kèto òo duwà nde, yo Nyangwe Kumande. ¹³ Ndana, é Yesus kè tòke mampá kanè nye òo, kèlò sendi òete nè njanjò. ¹⁴ Yo òà mènḡa yitatite yi nye punjè nè yotu nye òejeke òene kè kòṅ womiya nè ké.

Yesus kè lèpina òene Piyer

¹⁵ Kè òo ma si òyena ké, é Yesus diyè Simón Piyer nde: «Simón te mòno Jan, wè kè kwadye mi gbate kwà yi òaka kwadye nè mi ké?» É nye yeṅsa nye nye nde: «Ì, Nyangwe Kumande. Wè duwà nde, mi kè kwadye wè.» É nye lèpe nye nye nde: «Dalo òono òesam òembè.» ¹⁶ É Yesus basidye diyè nye kè mènḡa yibate nde: «Simón te mòno Jan, wè kè kwadye mi gbate?» É nye yeṅsa nye nye nde: «Ì, Nyangwe Kumande. Gba wè duwà nde, mi kè kwadye wè.» É nye lèpe nye nye nde: «Bakidya òono òesam òembè.» ¹⁷ Kè mènḡa yitatite, é Yesus diyè nye nde: «Simón te mòno Jan, wè kè kwadye mi?» É yo kwadye temò Piyer, kèto a diyma nye kumò mènḡa yitáti nde: «Wè kè kwadye mi?» É Piyer lèpe nye nye nde: «Nyangwe Kumande, gba wè kè duwè mēyasi hēnē, wè ma duwè nde, mi kè kwadye wè.» É Yesus lèpe nye nye nde: «Bakidya òono òesam òembè. ¹⁸ Gbakasi yi mi lèpe nye wè ké: Kè

ngimɔ te yi wɛ ɓa ndi gwanjo, wɛ nɛ nguru wo dikima nyɛ kanda kɛ jon yo, ɛ wɛ dikɪ kɛ kɛ mbɛy hɛnɛ te yi wɛ kwadɣa kɛ. Ma komɛ wɛ ta si jombɛ kɛ, wɛ ta kaɲɛ mɛɓo kɛɲɛ kwey, wɛtɛ mumɔ mǎ nje lɛɲɛ wɛ kanda, kɛ nɛ wɛ kɛ mbɛy te yi wɛ yeti kɛ gorɔ na.» ¹⁹ Yesus lɛpi yinɔri yɪ tedɣe nɛ kwalɔ sɔɲ te yi Piyɛr ta saɲgwa no yɪ nyɛ nɛ Njambiyɛ luksa kɛ. Kɛ nyɛ ma si lɛpɔ dɛtɛ kɛ, ɛ nyɛ lɛpɛ nyɛ Piyɛr ndɛ: «Bɛɲgwe mi.»

²⁰ Kɛ Piyɛr ma yɛnsa, a ɓɛɲa jɛkɛ te ɛ Yesus ɓa kɛ kwadɣɛ ɓudɣatɛ ko kɛ nje kɛ koɲ nɛ. Yo jɛkɛ te ɛ ma lɛɲgwe yotu wɛtɛ yeso kɛɲɛ pulo Yesus kɛ mbɛy mɛɗɣɛ diyɛ nyɛ ndɛ: «Nyɛɲgwe Kumandɛ, yo nda ɛ ta dɣaɲgwe wɛ ko?» ²¹ Kɛ Piyɛr ma kaɲɛ misi ɓɛɲɛ nyɛ kɛ, ɛ nyɛ lɛpɛ nyɛ Yesus ndɛ: «Nyɛɲgwe Kumandɛ, ɲgɛ ɓɛ yoko, ɲgɛ ta dɣa nyɛ kɛ?» ²² ɛ Yesus yɛnsa nyɛ nyɛ ndɛ: «ɲgɛ mi kwadɣɛ ndɛ, a dɣi kumɔ kɛ ngimɔ te yi mi ta kala nje kɛ, yo ɓɛɲa wɛ kɛ ɲgɛ? Kɛ ɓɛ wɛ, ɓɛɲgwe mi.» ²³ ɛ lɛpi yinɔri nyanja kɛ mɛto mɛ ɓɛɲɔɲ ɓan ndɛ: «Jɛkɛ te tɪ gwe na.» Yasi wɛtɛ, Yesus tɪ lɛpɛ nyɛ Piyɛr ndɛ: «Jɛkɛ te tɪ gwe na,» a lɛpɪma ndɛ: «ɲgɛ mi kwadɣɛ ndɛ, a dɣi kumɔ kɛ ngimɔ te yi mi ta kala nje kɛ, yo ɓɛɲa wɛ kɛ ɲgɛ?»

²⁴ Yo jɛkɛ te kɛ yekidɣɛ mɛyasi mɛtɛ yi nyɛ ɓɛɲma kɛ. Yo nyɛ kɛtɛ sendi yo. Wusɛ kɛ duwɛ ndɛ, mɛyasi mɛtɛ yi nyɛ yekidɣɛ kɛ, gbakasi. ²⁵ Yesus kelma yɪɲa ɓudɣa mɛyasi sendi. ʼBo mǎ keti mɛyasi mɛnɔri hɛnɛ wɛtɛ wɛtɛ, mi tǎka ndɛ, ma mbɛy ta saɲna kɛ to mboko yɪ tikɔ mɛkana mɛtɛ yi ɓo yakama kɛto kɛ.

Μελεπι με Njambye Jonja Mbon
Kako: Μελεπι με Njambye Jonja Mbon New
Testament
Le Nouveau Testament en langue kako (kako-est)
Cameroun et RCA

copyright © 1999 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Kako)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jul 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

01d5712f-3809-5574-9928-b20d539536e3